

**TARİHİ ÇEVRELERDE GÖRSEL PEYZAJ
KALİTE DEĞERLENDİRMESİ:
İSTANBUL/KARAKÖY ÖRNEĞİ**

Muhammet Mustafa ATEŞ

Yüksek Lisans Tezi

**Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER**

2022

T.C.

TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TARİHİ ÇEVRELERDE GÖRSEL PEYZAJ KALİTE
DEĞERLENDİRMESİ: İSTANBUL/KARAKÖY ÖRNEĞİ**

Muhammet Mustafa ATEŞ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Prof. Dr. Tuğba KİPER

TEKİRDAĞ-2022

Her hakkı saklıdır.

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TARİHİ ÇEVRELERDE GÖRSEL PEYZAJ KALİTE DEĞERLENDİRMESİ:

İSTANBUL/KARAKÖY ÖRNEĞİ

Muhammet Mustafa ATEŞ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Tarihi çevreler; geçmişten günümüze referans niteliği taşıyarak, sosyal, kültürel ve mekânsal anlamda çeşitli izler taşırlar. Bu izler, geçmişe ilişkin ip uçları verirken geleceğe ilişkin de yol gösterici olurlar. Söz konusu tarihi çevreler, sahip oldukları bu değerler ile mekânsal, görsel ve duyuşsal anlamda farklılıklar yaratarak, kentsel imajı güçlendirmede rol oynarlar. Dolayısıyla da tarihi çevrelere yönelik yapılacak planlama çalışmalarında, görsel peyzajın değerlendirilmesi önemli bir ana kaynak değerleri oluşturacaktır. Bu kapsamda tez çalışmasında; kültürel nitelikteki pek çok referans noktası ile tarihsel bir kimliğe sahip İstanbul İli Beyoğlu İlçesi Karaköy semtinin görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla; uzman (25 kişi) ve kullanıcı grubundan (75 kişi) oluşan toplam 100 kişilik katılımcının, Karaköy'ü görsel peyzaj açısından algısal olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır. Katılımcılar, Karaköy'ün çeşitli noktalarından çekilen 25 adet fotoğrafı 9 adet parametre (doğallık, heyecan, uyum, okunabilirlik, bakım, düzen, hareket, yoğunluk, manzara güzelliği) temelinde Likert ölçeği kullanılarak değerlendirmiştir. Anket sonuçlarına tanımlayıcı istatistikler uygulanmıştır. Değerlendirmeler, hem uzman ve kullanıcı grubuna ayrı ayrı yapılmış hem de tüm katılımcılar düzeyinde yapılmıştır. Değerlendirmelerde her bir parametrenin her bir görüntü özelinde almış olduğu en yüksek ve en düşük puanlar çizelgeler şeklinde sunularak, yorumlamalar yapılmıştır. Buna göre; su ögesinin baskın olduğu, tarihi dokunun uyumlu bir bütünlük gösterdiği fotoğrafların yüksek puan aldığı, yapılaşmanın yoğun olduğu ve görüş açısının daraldığı fotoğrafların düşük puan aldığı saptanmıştır. Çalışma sonucunda görsel yönden çekicilik gösteren alanlar tanımlanmıştır. Elde edilen sonuçlar, Karaköy özelinde görsel peyzajın belirlenmesi ile yapılacak planlama ve tasarım çalışmaları için ana kaynak değeri oluşturabilecektir.

Anahtar kelimeler: Tarihi çevre, Görsel peyzaj, Kalite değerlendirmesi, İstanbul Karaköy

ABSTRACT

MSc. Thesis

VISUAL LANDSCAPE QUALITY ASSESSMENT IN HISTORICAL ENVIRONMENTS: THE CASE OF ISTANBUL/KARAKÖY

Muhammet Mustafa ATEŞ

Tekirdağ Namık Kemal University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Tuğba KİPER

Historical environments carry various traces in social, cultural, and spatial terms by being a reference from the past to the present. While these traces clue about the past, they also guide the future. These historical environments play a role in strengthening the urban image by creating spatial, visual, and sensorial differences on these values. Hence, the assessment of the visual landscape will constitute primary resource values in the planning studies to be carried out for historical environments. Within this framework, the study aims to assess the visual landscape quality of Karaköy neighbourhood, located in Beyoğlu District of Istanbul, and having a historical identity with many cultural reference points. For this purpose, a total of 100 participants, consisting of experts (25 people) and user groups (75 people), provided their perceptual assessment of Karaköy in terms of the visual landscape. Participants assessed 25 photographs taken from various points of Karaköy, using a Likert scale based on 9 parameters (naturalness, excitement, harmony, readability, care, arrangement, movement, density, landscape beauty). The survey results were analysed according to descriptive statistics. The analysis was both at the level of the expert and user groups, and at the level of all participants. The highest and lowest scores of each parameter for each image were presented in the form of tables for the analysis, and they were interpreted. Accordingly, the findings show that the photographs in which the water element was dominant and the historical texture showed harmonious integrity received high scores. On the other hand, the photographs with the lowest score were those in which the construction was intense and the viewing angle was narrowed. As a result of the study, the visually attractive areas have been determined. The results of the study will be the primary resource value for the planning and design studies to be made with the assessment of the visual landscape in Karaköy.

Keywords: Historical environment, Visual landscape, Quality assessment, Istanbul Karaköy

2022, 157 pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	v
ŞEKİL DİZİNİ.....	vi
TEŞEKKÜR.....	vii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Tezin Amacı ve Önemi	2
1.2. Kaynak Özetleri	4
1.3. Görsel Peyzaj Konusunda Yayımlanan Makale Çalışmaları	17
2. KURAMSAL TEMELLER	29
2.1. Tarihi Çevre Kavramı	29
2.1.1. Tarihi Çevrelerin Karakteristik Özellikleri.....	33
2.1.2. Tarihi Çevrelerde Kalite Ölçütleri ve Kalite Ölçütlerinin Belirlenmesi.....	34
2.2. Peyzaj ve Görsel Algı Kavramı	37
2.3. Görsel Peyzaj Kavramı	43
2.3.1. Görsel Peyzaj Kalitesi.....	44
2.3.2. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi.....	46
2.4. Görsel Kalite Değerlendirme Yöntemleri.....	49
2.4.1. Objektivist Paradigma	52
2.4.1.1. Uzman Yaklaşımı.....	53
2.4.1.2. Biyolojik Odaklı – Ekolojik Yaklaşım	54
2.4.2. Sübjektivist Paradigma	57
2.4.2.1. Algıya Dayalı Yaklaşım.....	58
2.4.2.2. Sosyo-kültürel Yaklaşım.....	59
2.4.2.3. Objektivist ve Sübjektivist Paradigmaların Kıyaslanması.....	60
2.4.3. Psikofiziksel Paradigma.....	62
3. MATERYAL VE YÖNTEM.....	64
3.1. Materyal.....	64
3.2. Yöntem	70
3.2.1. Amaç ve Kapsam Belirlenmesi	71
3.2.2. Veri Toplama	71

3.2.3. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirme Yöntemi	72
3.2.4. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirilmesine Yönelik Verilerin Analizi	83
3.2.5. Sonuç ve Önerilerin Geliştirilmesi	83
4. BULGULAR.....	84
4.1. Uzman Kişilerin Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları.....	84
4.2. Kullanıcı Grubun Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları	93
4.3. Tüm Katılımcıların Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları	102
5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
KAYNAKLAR.....	134
EKLER	147
ÖZGEÇMİŞ	150

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 1.1. Yök ulusal tez merkezi veri tabanından alınan tezlerin dağılımı	11
Çizelge 1.2. Hazırlanmış tezlerin yazarlarının cinsiyetine göre dağılımı.....	11
Çizelge 1.3. Araştırma kapsamında incelenen tezlerin yıllara göre dağılımı	12
Çizelge 1.4. Hazırlanmış tezlerin yapıldığı üniversite, anabilim dalı ve tez başlıkları	12
Çizelge 1.5. Hazırlanmış tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler	14
Çizelge 1.6. Tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri	15
Çizelge 1.7. Tezlerde araştırılan alan veya analara ait peyzaj türleri	16
Çizelge 1.8. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler	18
Çizelge 1.9. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri	20
Çizelge 1.10. Makalelerde araştırılan alan veya analara ait peyzaj türleri	22
Çizelge 1.11. En sık kullanılan parametrelerin tezlere göre dağılımı	26
Çizelge 1.12. En sık kullanılan parametrelerin makalelere göre dağılımı.....	27
Çizelge 2.1. Objektivist ve sübjektivist paradigmlar	60
Çizelge 2.2. Peyzaj tipolojiler ile paradigmların kıyaslanması	61
Çizelge 2.3. Objektivist ve sübjektivist paradigmların kıyaslanması	61
Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller	74
Çizelge 3.2. Çalışmada kullanılan parametreler	81
Çizelge 4.1. Katılımcılara ait sosyo-demografik veriler.....	84
Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi	85
Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi	93
Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi	102
Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması.....	111
Çizelge 4.6. Uzman ve kullanıcı grubunun görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları	117

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1.1. İncelenen makalelerin yıllara göre dağılımı.....	18
Şekil 2.1. Peyzaj kalite kavramı modeli.....	45
Şekil 3.1. Çalışma alanı haritası.....	65
Şekil 3.2. Çalışma alanı lokasyon haritası.....	66
Şekil 3.3. Tez çalışması yöntem akış süreci.....	70
Şekil 3.4. Fotoğraf çekim noktaları.....	73
Şekil 5.1. Uzman grubunun görsel peyzaj kalite değerlendirmesi.....	130
Şekil 5.2. Kullanıcı grubunun görsel peyzaj kalite değerlendirmesi.....	131
Şekil 5.3. Tüm katılımcıların görsel peyzaj kalite değerlendirmesi.....	132

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın yürütülmesi sırasında bana yön gösteren, tezimin her aşamasında desteğini ve teşvik etmeyi hiçbir zaman esirgemeyen, öğrencisi olmaktan memnuniyet ve gurur duyduğum danışmanım Prof. Dr. Tuğba Kiper'e, sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Değerli zamanlarını ayırarak tez savunma jürimde yer alan Prof. Dr. Murat Özyavuz ve Prof. Dr. Aysun Çelik Çanga'ya teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca tez çalışmamda yardımlarını esirgemeyen Beyoğlu Belediye Başkanı Haydar Ali Yıldız'a, Beyoğlu Belediyesi Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nde çalışan iş arkadaşlarıma, tez anketlerimi sıklımadan dolduran meslektaşlarıma ve arkadaşlarıma, tezimin her aşamasında desteklerini her daim hissettiğim çok kıymetli Emine Kara'ya, hayatım boyunca beni destekleyen, haklarını asla ödeyemeyeceğim annem, babam ve kardeşlerime, çalışmam sırasında küçük veya büyük yardımını esirgemeyen herkese teşekkür ederim.

Ocak, 2022

Muhammet Mustafa ATEŞ
Peyzaj Mimarı

1. GİRİŞ

Tarihi çevreler, geçmişin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını, yaşam biçimini ve felsefesini yansıtan, doğa ile bina ve bina ile insan arasında kurulan ilişkiyi aktaran önemli bir birikimin ifadesidir. Tarihi çevreler; geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarak, geçmiş medeniyetlerin günlük davranış biçimleri ile, döneminin teknik özelliklerini de yansıtan mimari tarz, yapı malzemeleri ve tekniklerine ilişkin ipuçları veren önemli belgelerdir (Ergen, 1986). Bununla birlikte; tarihi çevreleri oluşturan yapılar ve onları çevreleyen açık alanlar; yapıldıkları döneme ait malzeme çeşidi, rengi, dokusu, ölçüsü, yapım tekniği, mimari üslubu gibi özellikleri ile görsel yönden önemli bir potansiyel oluştururlar. Bu noktada; İstanbul tarihi yarımadaı oluşturan yalılar, Safranbolu evleri ve bahçeleri, Roma tarihi kent merkezini oluşturan sivil mimari ve anıtsal yapılar, Paris Île de Cite, Notre Dame, Avenues des Champs-Elysees, Palais-Royal, Eiffel Kulesi, Montmartre gibi mimari dokular ve açık alanlar ile Atina, eski Yunan ve Helen medeniyetlerinin izlerini taşıyan yapıların oluşturduğu görsel peyzajlar örnek olarak verilebilir. Dolayısıyla da, tarihi özelliği ile ön plana çıkmış kentlerin oluşturduğu görsel etki ne kadar kuvvetli ise, o kentte o kadar ilgi çekici olacaktır. Görsel etkinin kuvvetli olması, kent estetiği ve imajını güçlendirecek ve kentsel yaşam kalitesi açısından da olumlu katkılar sağlayacaktır. Ancak, günümüzde hızlı şehirleşme ve nüfus artışının da etkisi ile, açık alanların yapılaşmaya açılması, yerel değerlerin göz ardı edildiği yapılaşmanın baskın olması ve tarihi çevrelere yönelik yeterince koruma ve gelişim önlemlerinin alınmaması gibi nedenlerle birlikte; özellikle kentsel alanlar görsel, mekânsal ve çevresel açıdan olumsuz bir şekilde etkilenmişlerdir. Bu durum; özellikle tarihi dokusu ile ön plana çıkmış kentler için görsel peyzaj kalite değerlendirmesi kavramının önemini ortaya çıkararak, mekânsal planlama, peyzaj planlama ve yönetimi konularında birer araç olarak değerlendirilmesi gerekliliğini göstermiştir. Bir alanın görsel kalite değerini veya estetik değerini belirlemede ortaya konulan peyzaj kalite değerlendirmesine ilişkin çalışmalar her dönem önem teşkil etmektedir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi; kentsel ve kırsal peyzajlar, orman peyzajları, kıyı peyzajları, doğal parklar, karayolu peyzajları, tarihi çevreler vb. peyzaj alanlarında yapılmaktadır. Görsel peyzajın kalitesini belirlemek amacıyla yapılan analiz çalışmalarında değişik yöntemler kullanılmaktadır. Yapılan araştırmaların incelenmesi sonucunda alanın mevcut görsel özellikleri ve yapısı ile ilgili verilere ulaşılmaktadır.

Bu kapsamda hazırlanan tez çalışması; İstanbul/Karaköy örneği üzerinde tarihi çevrelerde görsel peyzaj kalite değerlendirmesini kapsamaktadır. Bu anlamda; öncelikle tez

çalışmasının amaç ve önemi ortaya konduktan sonra tarihi çevreler kavramı, tarihi çevrelerin karakteristik özellikleri ve tarihi çevrelerde kalite ölçütleri ve kalite ölçütlerinin belirlenmesi başlıkları incelenmiştir. Sonraki bölümde; peyzaj ve görsel algı kavramı kapsamında, peyzaj ve algısı ile görsel algı ele alınmıştır. Görsel peyzaj kavramı başlığı altında ise, görsel peyzaj kalitesine ve değerlendirmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Görsel kalite değerlendirme yöntemleri ile kuramsal temeller bölümü sonlandırılmıştır. Materyal ve yöntem bölümünde, çalışma alanı tanımlanmış ve tez çalışmasındaki akış süreci ve Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirilmesi” yöntemine ilişkin gerekli bilgi ve değerlendirmeler yapılmıştır, Araştırma bulguları bölümünde, “Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirilmesi” yöntemi çerçevesinde elde edilen bulgular, istatistiki değerlendirmeler çerçevesinde ortaya konmuş ve elde edilen sonuçlar çizelgeler biçiminde sunulmuştur. Sonuç bölümünde ise, yapılan görsel peyzaj kalite değerlendirmeleri kapsamında, İstanbul Karaköy özelinde en yüksek ve en düşük puan alan parametrelerin her biri değerlendirilerek elde edilen bulgulara ilişkin çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Çalışma sonucunda; İstanbul-Karaköy’ün görsel peyzaj kalitesi düşük, orta ve yüksek şeklinde harita üzerinde ortaya konmuştur.

1.1. Tezin Amacı ve Önemi

Görsel peyzajı oluşturan doğal ve kültürel unsurların bileşiminden görsel peyzaj karakteri oluşmaktadır. Dolayısıyla görsel kalite değerlendirmesi, doğal ve kültürel kaynakların görsel yönden tespit edilmesi, korunması ve geliştirilmesinde rol oynamakta olup, planlama, tasarım ve yönetim süreçlerinde etkilidir (Kaplan ve Kaplan, 1989).

Peyzaj planlama ve tasarımında görsel kalite analizi yapmanın gerekçeleri aşağıda sunulmuştur (Kane, 1981):

- Kültürel mirasın en önemli parçalarından olan korunması gereken alanların ve/veya bölgelerin içerisinde öncelikli koruma alanlarının tespit edilmesine ve listelenmesine destek olmak,
- Araştırma alanını ve/veya bölgesini estetik anlamda karşılaştıran bir yöntemi belirlemek,
- Özel alanlarda peyzaj kalitesindeki olumsuz yöndeki değişimleri periyodik değerlendirme yöntemleri ile takip etmek,
- Peyzaj değişimlerini ve belirli insan faaliyetlerinin etkilerini tespit edebilmek için çalışma öncesinde ve sonrasında yapılacak işlemlere yönelik bir yöntem oluşturmak,

- Çevresel tercihlerin algılanmasına yönelik faktörleri ve fiziksel peyzaj unsurlarını tespit etmek ve tanımlamak, mümkün ise belirli bir peyzajın estetik yönden uygun olup olmadığının nedenini ayrıntılı olarak ortaya koyabilmek,
- Teknik kuram, farklı sosyal gruplar arasındaki çeşitlilikler, anlama yetilerinin işleyişi ve eğitim durumundaki farklılıkları daha iyi anlayabilmek için, değişik kültürlerden ve alt gruplardan (kadın/erkek, ziyaretçi/yerli, genç/yaşlı vb.) peyzaj tercihlerini belirlemeye yönelik veriler toplamaktır.

Geçmiş uygarlıklardan günümüze kadar ulaşabilen kültürel değerlerin tekrar yenilenemeyen duygusal, ekonomik, işlevsel, bilimsel, efsanevi, edebi ve estetik değer taşıması, onlara "Tarihi Miras" olma özelliği kazandırmıştır. Tarihi miras niteliğindeki öğeler, bir araya gelerek "Tarihi Çevre" olarak tanımlanan bütünü oluşturmaktadır (Aydemir vd., 1999).

Tarihi çevreler, geçmişten günümüze kadar gelen tüm bileşenler kent belleğini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Bu bölgelerin sürdürülebilirliği tarihin yaşatılması adına önemlidir. Bölgelerin tarihi değerlerinin korunması, iyileştirilmesi veya geçmişte var olan sosyal ve kültürel ortamların yeniden planlanması tarihin bize yüklediği önemli sorumluluklardan biridir (Ergen, 1986).

Görsel bakımdan zengin veya kaliteli olan tarihi peyzaj karakterlerini korumak, doğal ve kültürel mirasımızın korunması ve sürdürülebilirliği açısından fayda sağlamaktadır. Dolayısıyla; tarihi çevrelerde geçmişten günümüze kadar uzanan kent dokusunu koruyabilmek adına görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yapmak, tarihi bölgelerin iyileştirmesi ve geliştirilmesi için önerilerde bulunmak bu çalışmadaki ana amaç ve önem olarak görülmektedir.

Tarihi çevreler, geçmiş dönemlerdeki sosyo-kültürel ve ekonomik yapı, yaşam şekli ve felsefesi ile doğal faktörlerin bileşiminden oluşan alanlardır (Tüfekçioğlu, 2008). Dolayısıyla bu alanlar; hem geçmiş hakkında ipuçları, hem günümüz için aidiyet, hem de gelecek için de yol gösterici olurlar. Aynı zamanda tarihi çevreler; yapı biçimi, sokak dokusu gibi pek çok özellikleri ile birlikte görsel peyzaj açısından üstün nitelik taşırlar. Dolayısıyla da bu alanlarda görsel peyzajların tanımlanması oldukça önemlidir.

Buradan hareketle bu çalışmada, görsel kalite değerlendirme yöntemi kapsamında, tarihi kentsel dokuya sahip ve kültürel değerleri ile uyumlu bir bütünlük gösteren İstanbul ili Beyoğlu

ilçesi Karaköy semti sınırları içinde kalan örnek olarak seçilen alanın, görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla;

- Karaköy'ün peyzaj niteliklerinin saptanması,
- Görsel peyzaj kalitesinin uzman ve kullanıcı gruplar tarafından belirlenmesi,
- Tarihi peyzajlar açısından çekicilik gösteren alanların tanımlanması hedeflenmiştir.

Tarihi çevreler, geçmişten günümüze kadar gelen tüm bileşenler kent belleğini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Bu bölgelerin sürdürülebilirliği tarihin yaşatılması adına önemlidir. Bölgelerin tarihi değerlerinin korunması, iyileştirilmesi veya geçmişte var olan sosyo-kültürel ortamların yeniden planlanması tarihin bize yüklediği önemli sorumluluklardan biridir.

1.2. Kaynak Özetleri

Bu bölümde; tez konusu ve kapsamına ilişkin çalışmalar kronolojik sıraya göre verilerek, içeriklerine ilişkin kısa bilgiler verilmiştir. Bu çalışmalar görsel kalite analizinin peyzaj planlama disiplini içinde kullanıcı tercih ve beğenilerini belirleme ve elde edilen verilerin yapılacak planlamalarda göz önünde bulundurulması açısından önem taşımaktadır.

Daniel ve Boster (1976), alternatif yaban hayatının yönetimindeki estetik tercihlerin, görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ile sayısal olarak ölçülebileceğini tespit etmiştir. İlgili, kullanıcı ve meslek gruplarının yaptığı çalışmaların ve kapsamlı uygulamaların bu yaklaşımı doğruladığı görülmüştür. Araştırma sonucunda görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yönteminin, kent ormanlarındaki ve yaban hayatındaki görsel güzelliklerin analizi açısından etkili ve objektif bir metot olduğu anlaşılmıştır.

Smardon (1979), görsel etkiyi değerlendirdiği araştırmasında; renk, çizgi, doku, biçim ve ölçü kavramlarını görsel bir unsur olarak düşük, orta, yüksek ve etkisiz uyumluluk seviyelerinde değerlendirerek; tüm elemanları kendi içerisinde puanlandırarak sayısallaştırmıştır. Araştırmasında peyzajı, bitki, düzlem-su yüzeyi ve yapı şeklinde üç bileşen olarak analiz etmiştir.

Clay ve Daniel (2000) araştırmalarında; orman yolları güzergâhında arazi yönetimine ilişkin değerlendirmelerinin halkın peyzaj güzelliği tercihlerine olan etkisini incelemiştir.

Arriaza vd. (2004), tarımsal peyzaja ilişkin görsel kaliteyi değerlendirmeye yönelik bir metodoloji ortaya koymuştur.

Wu vd. (2006), Avustralya'nın Melbourne kenti, Mornington Yarımadasında görsel peyzaj kalite değerlendirmesine yönelik araştırmalarında; yol rotasında yer alan su alanı, tepe ve doğal bitki örtüsünün varlığı ile özdeşleştirilen görsel peyzaj kalitesinin yükseldiğini; buna karşılık yol ve bina gibi olumsuz insan yapımı öğelerin varlığının ise düştüğünü saptamıştır.

Makhdoum (2006) çalışmasında; peyzajı görsel kalite bakımından üç gruba ayırmıştır. Yüksek kaliteli peyzajları; vejetatif ve topoğrafik çeşitlilik, doğal kaya, su varlığı ile doğal ve insan yapımı arazi desenlerinin çekiciliğini taşıyan araziler olarak dikkate almıştır. Orta kaliteli peyzajlar, vejetatif ve topoğrafik, rölyef, toprak desenleri ve doğal kaya çeşitliliği açısından çok çekiciliği olmayan araziler olarak; zayıf kaliteli peyzajlar ise, diğer nitelikler bakımından çeşitlilikten yoksun alanlar olarak değerlendirilmiştir.

Tveit vd. (2006) çalışmalarında; görsel kaliteyi değerlendirmede en geniş ölçekli uygulamalar olarak, Peyzaj Karakter Değerlendirmesi (Landscape Character Assessment - LCA), Doğal Güzellik Tahmin Yöntemi (Scenic Beauty Estimation Method - SBE) ve Görsel Kaynak Yönetim Sistemi (Visual Resource Management System - VRM)'ne ilişkin bilgiler verilmiştir. LCA İngiltere'de geliştirilmiş, son dönemlerde planlama sürecinin çeşitli aşamalarında kullanılmıştır. SBE Amerika'da Ormancılık bölümü için kurgulanmış, 1970'lerde çoğunlukla orman planlamada kullanılmıştır. VRM ise, Arazi Yönetim Bürosu tarafından Amerika'da geliştirilmiş, kamu arazilerinin bakım ve değerini artırmak amacıyla kullanılmıştır. Bu üç yaklaşımdaki kısıtlardan biri tahminler için sadece arazi bilgisini kullanmasıdır. LCA ve VRM yöntem olarak saha çalışmasında kalmakta iken, SBE fotoğrafları puanlama çalışması yapmaktadır.

Çakıcı (2007) çalışmasında; düzenlilik, açıklık, bakımlılık seviyelerinin ve doğal elemanların varlığının mekân tercihleri üzerine doğrudan etkili olduğunu saptamıştır. Sonuç olarak bu mekânsal karakteristiklerin bir araya getirilmesiyle, mekân tipolojilerinin ortaya konulabilmesi mümkün olduğu sonucuna varılmıştır.

Kıroğlu (2007) çalışmasında; görsel peyzaj kalitesi ile doğallık, uyum, çeşitlilik, açıklık, perspektif, gizem, güven, rekreasyonel değer ve düzen parametrelerinin ilişki içerisinde olduğunu saptamıştır. Ayrıca ziyaretçiler tarafından rekreasyon alanları tercihinde görsel

peyzaj kalitesinin etkisi olduğu, bununla birlikte sırasıyla ağaçlık olması, yakınlığı, doğal güzelliği, güvenli olması, temiz olması ve tesis yeterliliği faktörlerinin de etkisi saptanmıştır.

Tüfekçioğlu (2008) araştırmasında, tarihi kentsel doku ile birlikte önemli tarihi ve mimari değerleri içeren İstanbul-Yedikule örnek alanındaki, var olan tarihi kent dokusunun ve çevresinin görsel peyzaj kalitesini ortaya koyarak alanın görsel yönden iyileştirilmesine ilişkin öneriler geliştirmiştir. Çalışmanın sonucunda, görsel kalite değerlendirmesine yönelik sayısal bir yöntem önerilmiştir. Kent çevresinin nasıl iyileştirilmesi gerektiğini saptamaktan ziyade, ne kadar iyileştirilmesi gerektiğine karar vermek daha fazla önem teşkil ettiği için çevrenin/mekânın bir takım fiziksel göstergeler ve somut kanıtlar ile analiz edilerek değerlendirilmesi ile başarılı olunacağı önerilmiştir.

Irmak ve Yılmaz (2010) çalışmalarında, Erzurum İli ve çevresinde yer alan farklı peyzaj karakterlerinin görsel peyzaj kalitesini ortaya koymuştur. Sekiz adet çalışma bölgesine ilişkin çekilen fotoğraflar 150 katılımcıya sunulurken, 15 ayrı parametre çerçevesinde değerlendirilmesi sağlanmıştır. Yapılan görsel peyzaj kalite değerlendirmesi sonucunda, flora turizmi açısından önemli parametrelerden biri olan bitkisel çeşitlilik parametresinin, içerisinde alpin, step, geofit ve odunsu bitkileri barındıran alanları içeren bölge en fazla tercih edilen alan olmuştur.

Dinçer (2011)'in çalışmasında; temel tasarım ilkelerinin, eğitim sırasında tasarımın oluşmasına yardımcı kavramlar olarak öğretilmesi ve görsel değerlendirmede birer kriter olarak yer alması ve görsel beğeniye etkileri incelenmiştir.

Jahany vd. (2012) çalışmalarında, İran'ın kuzeyinde yer alan Hazar Gölü kıyısındaki Patom ormanlık alanının görsel kalite değerlendirmesinde; Makhdoum (2006) yöntemi ekolojik modeline dayanarak türdeş çevre birimleri geliştirmiştir. Bu gelişim kapsamında CBS ile 1/25000 ölçekli topografik haritalardan yararlanmıştır.

Çelik (2013) çalışmasında; doğallık, açıklık, çeşitlilik, karmaşıklık, güven, gizem, düzen ve peyzaj güzellik parametrelerinin mekân tercihleri üzerindeki doğrudan etkisini tespit etmiştir. Çalışmaya göre, mekânsal karakteristikler bir araya getirilerek, mekân tipolojilerinin ortaya konulabilmesi mümkündür.

Gültürk (2013), Tekirdağ ili kıyı bandında, planlama ve tasarım çalışmalarına altlık oluşturmak amacıyla çeşitli değişkenler doğrultusunda görsel peyzajı değerlendirilmiştir. Çalışmada yapılan anket sonuçları neticesinde, alan tercihindeki en önemli role sahip olan

parametrenin bakım ve düzen olduğunu görmüştür. Çalışma alanında yer alan görseller içerisinde en yüksek puan ortalaması ile tercih edilen alanlar, daha bakımlı ve düzenli iken, en düşük puan ortalamasına sahip olan tercih edilmeyen alanların ise bakımsız olması istatistiki sonuçlarla da desteklenmiştir. Uzman anketleri sonuçlarında, olumlu olarak değerlendirilen görüntülerin ortak özelliğinin yeşil alan veya doğanın görsele hâkim olduğunun anlaşılması, yapısal elemanlar ile yapılan düzenlemelerin de tercih edilmesidir.

Huang (2014), Washtenaw kentindeki peyzaj özelliklerini araştırarak görsel kaliteyi değerlendirmiştir. Çalışmada peyzaj kalitesi harita üretimi, görsel kalite puanı hesaplaması ve görülebilen alanın kalite analizi gerçekleştirilmiştir. Anketlerde katılımcılara peyzaj fotoğrafları gösterilerek katılımcıların sezgilerine göre en az ve en çok tercih edilen peyzaj tercihleri sıralanmıştır. Araştırma sonucunda daha doğal özellikleri olan peyzajların daha kaliteli olduğu tespit edilmiştir.

Özhancı (2014) çalışmasında; Bayburt ilindeki doğal ve kültürel değerlerin korunması ve rasyonel kullanımı amacıyla ekolojik duyarlılık zonları ve kırsal peyzaj karakter tipleri tespit edilmiş, kırsal peyzaj tanımlamaları ve sınıflandırması yapılarak, örnek kırsal yerleşimlerin (Bayburt ilinde yer alan 10 köy) üzerinden bileşenlere, tehditlere ve kaynak değerlerine ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

Karavaşah (2014) çalışmasında; Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Kraliyet Botanik Bahçesi Edinburgh kullanıcılarının, botanik bahçesinden beklentilerini, kullanım amaçlarını ve mekânsal ile mevsimsel tercihlerini belirleyerek, bu tercihlerde etkili olan parametreleri değerlendirmeye almıştır.

Tarım (2014); Malatya ili Darende ilçesinde uzman grubu ile kullanıcı grubu olarak tasarlanan iki aşamalı görsel değerlendirmesinde, alanın özelliklerini tanımlayan 16 adet fotoğraf içerisinden nesnel ve algısal yaklaşım modelleri ile bir çalışma gerçekleştirmiştir. Çalışmaya göre, elde edilen veriler birbirleri ile uyumludur, sosyo-ekonomik ve bilgi tabanlı değişkenler görsel tercih açısından etkin rol oynamamıştır.

Kiper ve Boz (2015), Ganos Dağı kıyı şeridinde planlama araştırmalarına altlık oluşturmak amacıyla görsel peyzaj kalitesini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu yüzden alanı algısal yönden değerlendirecek katılımcıların peyzaja yönelik değerlendirmelerini gerçekleştirmesi için alanı temsil eden pek çok fotoğraf araştırmaya dâhil edilmiştir. 50 katılımcıya fotoğraflardan 17'si gösterilerek, 5'li ölçek aracılığı ile 12 parametre üzerinden değerlendirme

yapması istenmiştir. Değerlendirmeler sonucunda, istatistiksel analizler ile en çok ve en az seçilen fotoğraflara dönük mekânsal özellikler tespit edilmiştir.

Özgeriş ve Karahan (2015) araştırmalarında; Erzurum ili Tortum ve Uzundere ilçelerinde yer alan bazı rekreasyonel tesislerin görsel kalite değerlendirmesini yapmış, alanda var olan peyzaj unsurları ile görsel kalite arasındaki ilişkiyi değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda; görüntülerdeki peyzaj unsurlarının çok miktarda ve birbirinden farklı olması çeşitlilik parametresine verilen puanları olumlu etkilemiştir. Doğal ve kültürel peyzaj unsurlarının bütünlük oluşturması canlılık ve uyum parametre puanlarını yükseltmiştir. Genel anlamda görüntülerin vejetasyon puanları düşüktür. Vejetasyon dokusunun az puan aldığı görüntülerde canlılık ve çeşitlilik parametrelerine ilişkin puanların da az olduğu görülmüştür. Ayrıca görüntülerdeki su varlığının peyzajın daha canlı ve çeşitli algılanmasına sebep olduğu görülmüştür.

Kiper vd. (2016), Kıyıköy'ün görsel peyzaj kalitesini değerlendirmiş, araştırmayı görsel peyzaj analiz uygulamalarının ekoturizm planlamasına katkı sağlayacağını öngörerek yapmıştır. Araştırmada, peyzaj unsurlarının ve görsel tasarım kriterlerine göre tanımlanan parametrelerin mekân tercihlerini belirlemede önemli olduğu tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda uyum, doğallık, bakım ve okunabilirlik parametrelerinin görsel kaliteyi etkilediği anlaşılmıştır. Bununla birlikte parametrelerin ekoturizme yönelik tercihleri de etkileyici öğeler olarak nitelendirilmektedir. Bu doğrultuda, tasarım ve peyzaj planlama çalışmalarında görsel peyzaj kalite değerlendirmelerini yapmak oldukça önemli bir zemin oluşturmaktadır. Çalışmaya göre ekoturizme yönelik tematik rotaları belirlemek, foto safari alanlarının ve vista noktalarının tespit edilmesinde yol gösterici olacaktır.

Kiper ve Cengiz (2016), "Görsel peyzajı tanımlamak ve değerlendirmek, mekân tercihlerini belirlemede yol gösterici niteliktedir" varsayımı ile tarihi, doğal ve kültürel açıdan üstün özelliklere sahip Beşiktaş ilçesi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesini saptamak amaçlanmıştır. Bu kapsamda, katılımcıların değerlendirme yapması için alanı tanımlayan birçok fotoğraf çekilerek içlerinden tipik olanlar değerlendirilmiştir. 50 katılımcıya, 24 fotoğraf gösterilerek 9 parametre üzerinden tanımlayıcı istatistikler ile değerlendirme yaptırılmıştır. Çalışma neticesinde, yeşil alanların fazla olduğu, tarihi dokunun korunduğu fotoğraflarda yüksek puan alındığı, kıyı bandı ve iç yerleşimlerde çarpık kentleşme ve yeşil alan varlığının az olduğu fotoğraflarda ise düşük puan alındığı tespit edilmiştir.

Kiper vd. (2017), Kıyıköy semtinin görsel peyzaj yönünden ilgi çekici alanların belirlenmesi amacıyla görsel kalite algısının çevre tercihlerinde etkili olduğu varsayımını kabul etmiştir. Bu doğrultuda, uzman ve kullanıcı gruplarından oluşan katılımcılar; görsel peyzaj analizi ile Kıyıköy semtine ait 12 adet fotoğrafı, 6 parametre ve 22 alt parametreden oluşan değerlendirme formu ile değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucunda, her iki grup seçimlerinde benzerlik olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, doğal bitki örtüsü ile deniz kıyısının uyumlu bir bütünlük oluşturduğu, doğal ve yapay elemanların uyumlu ve düzenli şekildeki fotoğraflarının görsel yönden olumlu olarak değerlendirildiği tespit edilmiştir.

Yakan (2018), Güzelcehisar köyü peyzaj alanlarına ilişkin görsel analizler yapmıştır. Buna göre Güzelcehisar köyü görsel peyzaj değerlendirmesi bağlamında arkeolojik, kıyı, orman, kırsal, tarımsal ve lav kayalıkları gibi 6 görsel peyzaj alanını değerlendirmiş ve olumlu sonuçlar ortaya çıkarmıştır.

Acarlı ve Kiper (2018), Taksim Meydanı ve çevresinin geçmiş ve şimdiki durum görsel peyzaj kalitesine dönük değişimi incelemiştir. Bu doğrultuda, sahaya dönük eski ve yeni kent görünümleri açısından görsel peyzaja yönelik algısal farklılıklar tespit edilmiştir. Bölgeyi temsil eden Taksim Meydanı, İstiklal Caddesi, Taksim Maksemi, Cumhuriyet Caddesi, Atatürk Kültür Merkezi, Gezi Parkı, The Marmara Oteli'ne ait 7 şer fotoğraf, uzman gruplar tarafından 5 ana ve 18 alt parametrede likert ölçeğine uygun olarak değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistik analizi ile yapılan çalışmanın neticesinde, en çok ve en az seçilen geçmiş ve günümüzün fotogramlarına yönelik mekânsal özellikler tespit edilmiştir.

Yazıcı (2019), İstanbul/ Topkapı Şehir Parkı örneğinde; kent parklarını görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirmiştir. Araştırmasında ilkbahar ve kış mevsimlerinde bu alanların görsel peyzaj kalitesini incelemiştir. Topkapı Şehir Parkı'nın görsel olarak daha fazla ilgi çekici duruma kavuşturulmasını önermiştir. Diğer bir ifadeyle bu alanların görsel ve bitkisel tasarımının çevreyle uyumlu hale getirilmesini, bakım ve onarımların olumsuz öğelerden arındırılarak yapılmasını ifade etmiştir.

Adıgüzel (2019), Bursa ili Kestel İlçesi Gölbaşı Göleti ve çevresinin görsel peyzaj kalite değerlendirmesini yaparak, turistik ve rekreasyonel kullanım tercihlerini belirlemeyi ve algısal peyzaj parametrelerinin alandaki turizm ve rekreasyonel etkinlikler ile olan ilişkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucuna göre, bu alanların peyzaj özellikleri ile rekreasyonel

etkinliklere imkân sağlaması ile daha fazla görsel içerik barındırması, düzenlemelerin buna göre zenginleştirilmesi gerektiği sonucunu ortaya koymuştur.

Kurt (2020), Türkiye'nin önemli akarsu havzalarında biri olan Büyük Menderes Havzası genelinde görsel peyzaj kalite değerlendirilmesi yapmıştır. Bu sayede havzadaki görsel peyzaj kalite sınıflarına göre yönetim stratejileri geliştirilmiş, bölgesel olarak gerçekleştirilen çalışmada oldukça sübjektif bir çalışma konusu olan görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yöntemi analitik bir biçimde ortaya konulmuştur.

Turgut (2020), çalışmasında Denizli Çamlık Kent Ormanı, Teleferik/Bağbaşı Yaylası, Ornaz Vadisi Piknik Alanı ve Servergazi Mesire Alanı örneğinde görsel peyzaj kalite değerlendirmelerinde bulunmuştur. Buna göre bu alanların peyzaj yapısının algılanan görsel kalitesi ile bağlantılı olduğu ve görsel peyzaj kalite açısından detaylı bilgiler ve öneriler ortaya koymuştur.

Özvan (2020) çalışmasında, Van Gölü doğu kıyılarının sahip olduğu rekreasyonel potansiyel ile kıyıların doğal ve kültürel kaynak değerini incelemiş, ardından bu alanlardaki peyzaj kalitesinin analiz edilebilmesi için, algısal (duyusal) ve fiziksel değişkenler üzerinden alanların peyzaj güzelliğini değerlendirmiştir. Araştırmada, görsel kalite analizi sonucunda katılımcıların tercihleri ile parametreler arasındaki ilişkiler analiz edilerek mekânsal tercih kriterleri ortaya konulmuştur.

Demirhan (2021), Kısırkaya Köyü kıyı bölgesi ve yakın çevresinin çeşitli değişkenler doğrultusunda irdelenerek görsel peyzaj değerlendirilmesi açısından çekicilik gösteren alanlarının tanımlanmasını amaçlamıştır. Kısırkaya Köyü kıyı bölgesinin görsel peyzaj karakter analizinde alanın manzara değerinin ve doğallığının yüksek olduğu fakat peyzaj alanlarının genelinde bakım, güven ve düzen sorununun olduğu sonucuna varılmış, kırsal peyzajların sürdürülebilir gelişimine olanak sunan, rekreasyonel ve turizme katkı sağlayabilecek öneriler geliştirmiştir.

Hazırlanan bu tezi diğerlerinden ayıran en belirgin farklılık İstanbul Karaköy bölgesinin incelenmesidir. Karaköy, tarihi bir bölge olup birçok tarihi nitelikte eseri barındırmaktadır. Karaköy bölgesinin seçilmesindeki diğer önemli kriter bu bölgenin tarihi niteliğinin de bulunmasıdır. Bu çalışma ile beraber tarihi mekânların görsel nitelikleri saptanacak ve çalışma bundan sonraki peyzaj çalışmalarına bu yönü ile ışık tutabilecektir. Hazırlanan diğer tezler

dünyanın farklı bölgelerini konu edinmiştir. Ancak kullanılan parametreler yönü ile bazı tezler ile benzerlikler göstermektedir.

Çalışma konusuna ilişkin hazırlanan ve yukarıda kısaca amaç ve kapsamı belirtilen literatürlere ek olarak, “Görsel peyzaj değerlendirme” temelli genel durumun ortaya konması açısından 2005 (Lisansüstü tez ilk kez bu yılda hazırlanmış) - 2021 yılları arasında yapılmış tez ve makalelere ilişkin niceliksel değerlendirme yapılmıştır. Tez verileri YÖK Ulusal Tez Merkezi (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021), makale verileri Google Akademik (Google Akademik, 2021) veri tabanından alınmıştır.

Çizelge 1.1. Yök ulusal tez merkezi veri tabanından alınan tezlerin dağılımı (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

Tez Sayısı	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
İzinli	14	%82,35	3	%17,64	17	%94,44
İzinsiz	1	%100,00	0	%0,00	1	%5,55
Toplam	15	%83,33	3	%16,66	18	%100,00

Çizelge 1.1 incelendiğinde, yüksek lisans ve doktora tezlerinin %94,44’i erişim izanlı, %5,55’ ise erişim izni olmayan tezler olduğu görülmektedir.

Çizelge 1.2. Hazırlanmış tezlerin yazarlarının cinsiyetine göre dağılımı (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

Cinsiyet	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Kadın	12	%80	3	%20	15	%83,33
Erkek	3	%100,00	0	%0,00	3	%16,66
Toplam	15	%83,33	3	%16,66	18	%100,00

Çizelge 1.2 incelendiğinde; hazırlanan yüksek lisans tezlerinin yazarlarının kadın oranı %83,33 iken, doktora tez yazarlarının kadın oranı %16,66’dir. Görsel peyzaj alanında araştırma

yapan erkek araştırmacılar sadece yüksek lisans tezi hazırlamışlardır. Doktora tezi hazırlamadıkları görölmektedir.

Çizelge 1.3. Araştırma kapsamında incelenen tezlerin yıllara göre dağılımı (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

YILLAR	YÜKSEK LİSANS	DOKTORA	TOPLAM
2005	1	0	1
2006	0	0	0
2007	1	1	2
2008	1	0	1
2009	0	0	0
2010	0	0	0
2011	1	0	1
2012	0	0	0
2013	2	0	2
2014	1	2	3
2015	0	0	0
2016	0	0	0
2017	0	0	0
2018	1	0	1
2019	3	0	3
2020	3	0	2
2021	1	0	0
Toplam	15	3	18

Çizelge 1.3 incelendiğinde; araştırma kapsamında hazırlanmış ilk tezin yüksek lisans tezi olduğu ve 2005 yılına ait olduğu görölmektedir. En çok tez çalışması 2014, 2019 ve 2020 yıllarında 3 adettir. Doktora tez çalışması 2014 yılında 3 ve 2007 yılında 1 olarak toplam 3 adettir.

Çizelge 1.4. Hazırlanmış tezlerin yapıldığı üniversite, anabilim dalı ve tez başlıkları (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

ÜNİVERSİTE	ANABİLİM DALI	TEZ BAŞLIĞI
Ankara Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Peyzaj Planlama Çalışmalarında Görsel Peyzaj Değerlendirmesine Yönelik Bir Yöntem Araştırması
Ankara Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Görsel Peyzaj Kalitesinin 'Biçimsel Estetik Değerlendirme Yaklaşımı' İle İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma
Ankara Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Görsel Peyzaj Değerlendirmesinde Nesnel ve Algısal Yaklaşımların Karşılaştırılmalı Analizi
Atatürk Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Erzurum Kenti ve Yakın Çevresindeki Bazı Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi

Çizelge 1.4. Hazırlanmış tezlerin yapıldığı üniversite, anabilim dalı ve tez başlıkları (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021) (Devam)

Atatürk Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Kırsal Alanlarda Ekolojik Temelli Görsel Peyzaj Karakter Analizi; Bayburt Örneği
Bartın Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Güzelcehisar (Bartın İli) Kıyı Yerleşiminde Görsel Peyzaj Değerlendirmesi
Bursa Uludağ Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Bursa İli Gölbaşı Göletinde Rekreatif ve Turistik Alanların Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilerek Rekreatif ve Turistik Etkinliklerin Belirlenmesi
İstanbul Teknik Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Tarihsel Çevrede Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İstanbul Yedikule Örneği
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Kayseri İli Doğal Peyzajlarında Ekoturizm ve Görsel Peyzaj Kalitesi Üzerine Bir Araştırma
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Botanik Bahçelerinde Görsel Peyzaj Tercihlerinin Değerlendirilmesi: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul) ve Kraliyet Botanik Bahçesi (Edinburgh) Örnekleri
Namık Kemal Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi
Pamukkale Üniversitesi	Şehir ve Bölge Planlama	Rekreatif alanlarında görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: Denizli örneği
Süleyman Demirel Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Denizli İli Örneğinde İrdelenmesi
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Topkapı Şehir Parkı Örneği
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi
Zonguldak Karaelmas Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Bartın-Safranbolu Karayolu Güzergâhı ve Yakın Çevresinin Doğal, Kültürel ve Görsel Peyzaj Değerlerinin İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma
Çukurova Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Büyük Menderes havzası görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi
Bursa Uludağ Üniversitesi	Peyzaj Mimarlığı	Kıyı Bölgesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin İncelenmesi İstanbul – Kısırkaya Örneği

Çizelge 1.4 incelendiğinde; araştırma konusu kapsamında en çok tez çalışmasının Ankara Üniversitesinde (3 adet) olduğu görülmektedir. Atatürk Üniversitesi ve Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi ise 2’şer tez hazırlamıştır. Sadece 1 tez çalışması Şehir ve Bölge Planlama Anabilim dalında yapılmıştır. Diğer tüm tezler Peyzaj Mimarlığı Anabilim dalında yapılmıştır.

Çizelge 1.5. Hazırlanmış tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

TEZİN YAZARI	LİSANSÜSTÜ DÜZEYİ	PARAMETRELER
Çakıcı (2007)	Doktora	Doğal elemanların varlığı- doğal elemanların yokluğu, araçların varlığı- araç olmaması, kaotik- düzenli, bakımsız –bakımlı, basit – çeşitli
Kıroğlu (2007)	Yüksek Lisans	Doğallık, çeşitlilik, tutarlılık, açıklık, karmaşıklık, gizem, perspektif, güven, düzen, manzara güzelliği) ve rekreasyonel değer parametresi
Tüfekçioğlu (2008)	Yüksek Lisans	Tutarlılık, okunabilirlik, komplekslik, geçicilik, tasvir edilebilirlik, sahip çıkma, tarihsellik, doğallık, görsel ölçek ve mekân duygusu
Dinçer (2011)	Yüksek Lisans	Ritm, tekrar, denge, oran, vurgu, armoni, beğeni
Çelik (2013)	Yüksek Lisans	Doğallık, çeşitlilik, açıklık, karmaşıklık, gizem, güven, düzen ve manzara güzelliği
Gültürk (2013)	Yüksek Lisans	Doğallık, uyum, bakım, açıklık, düzen, güven, manzara güzelliği
Karavaş (2014)	Doktora	İlginç, memnuniyet verici, canlı, davetkâr, yeni, heyecan verici, dinlendirici ve renk
Tarım (2014)	Yüksek Lisans	Görsel tercih, uygunluk, okunaklılık, çeşitlilik ve gizemlilik
Özhancı (2014)	Doktora	Manzara güzelliği, doğallık, açıklık, çeşitlilik, düzen, güven, uyum
Yakan (2018)	Yüksek Lisans	Doğallık (naturalness), uyum (coherence), açıklık (clarity), manzara özelliği (görsellik) (vista characteristic), çeşitlilik (diversity), karmaşıklık (complexity), arazi şekli (landform), güvenlik (safety)
Yazıcı (2019)	Yüksek Lisans	Doğallık, bakım, düzen, heyecan vericilik sadelik, uyum, güven, manzara güzelliği
Sayın (2019)	Yüksek Lisans	Yüzey şekilleri, vejetasyon, su, renklenme, mücavir manzara, fauna, tarihsel yapı değişiklikleri
Adıgüzel (2019)	Yüksek Lisans	Doğallık, çeşitlilik, uyum, açıklık, perspektif, bakım, düzen, güven, manzara güzelliği, rekreasyonel değer
Özvan (2020)	Yüksek Lisans	Güvenli-güvenli değil heyecan verici-sıkıcı uyumlu-uyumsuz bakımlı-bakımsız açık (okunabilir)-karmaşık topografik çeşitlilik fazla-topografik çeşitlilik yok vejetatif çeşitlilik fazla-vejetatif çeşitlilik yok su varlığı dikkat çekici-su ögesi yok doğal elemanlar baskın-yapay
Turgut (2020)	Yüksek Lisans	Beğeni (yalnızca tek bir ölçüt kullanılmıştır.)
Kurt (2020)	Yüksek Lisans	Arazi şekli, bitki örtüsü, su, renk, panoramik görüntü, nadirlik, kültürel düzenlemeler
Demirhan (2021)	Yüksek Lisans	Doğallık, manzara güzelliği, rekreasyonel değer, bakım, güven, açıklık, düzen, uyum, çeşitlilik

Çizelge 1.5 incelendiğinde; izinli tezlerde kullanılan parametrelerin önemi, kişilerin görselde gördüğü peyzajı zihin dünyasında farklı açılardan değerlendirerek puanlaması ile ortaya konulmaktadır. Elde edilen bu verilerin neticesinde somut bir değerlendirme yapılabilmektedir. Görsel kalite analizi yapmak için günümüze kadar birçok yöntem geliştirilmiştir.

Yapılan araştırmalarla görsel kalite analizinde günden güne değişen yeni modeller devreye girmektedir (Kane, 1981). Araştırma kapsamında yüksek lisans ve doktora tezlerinde uygulanmış olan veri toplama araçları/teknikleri incelendiğinde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri aşağıdaki çizelgede gösterilmektedir. Anket tekniği ve istatistiksel analiz yöntemlerinin yoğunlukta kullanıldığı görülmektedir (izelge 1.6). Gözlemcinin, fiziksel ve psikolojik değerlendirmeleri sonucu görseldeki peyzajın kalitesini belirlemesi, akabinde uygulanan analiz yöntemleri ile araştırmaların verimli bir sonucu olacaktır.

Çizelge 1.6. Tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

TEZİN YAZARI	TEZ BAŞLIğI	VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ
akı (2007)	Peyzaj Planlama alışmalarında Görsel Peyzaj Değerlendirmesine Yönelik Bir Yöntem Araştırması	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Kıroğlu (2007)	Erzurum Kenti ve Yakın evresindeki Bazı Rekreatyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Tüfekçioğlu (2008)	Tarihsel evrede Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İstanbul Yedikule rneği	Objektivist ve Subjektivist Değerlendirme Yöntemi
Dinçer (2011)	Görsel Peyzaj Kalitesinin 'Biçimsel Estetik Değerlendirme Yaklaşımı' İle İrdelenmesi zerine Bir Araştırma	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır), Regresyon Yöntemi
elik (2013)	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Denizli İli rneğinde İrdelenmesi	Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Gültürk (2013)	Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi	Gözlem, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Karaşah (2014)	Botanik Bahçelerinde Görsel Peyzaj Tercihlerinin Değerlendirilmesi: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul) ve Kraliyet Botanik Bahçesi (Edinburgh) rneklere	Psikofiziksel Yaklaşım Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Tarım (2014)	Görsel Peyzaj Değerlendirmesinde Nesnel ve Algısal Yaklaşımların Karşılaştırmalı Analizi	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
zhancı (2014)	Kırsal Alanlarda Ekolojik Temelli Görsel Peyzaj Karakter Analizi; Bayburt rneği	Ekolojik Duyarlılık Analizi, Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Yakan (2018)	Güzelcehisar (Bartın İli) Kıyı Yerleşiminde Görsel Peyzaj Değerlendirmesi	SWOT Analizi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi

Çizelge 1.6. Tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021) (Devam)

Yazıcı (2019)	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Topkapı Şehir Parkı Örneği	Psikofiziksel Yaklaşım Yöntemi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Sayın (2019)	Kayseri İli Doğal Peyzajlarında Ekoturizm ve Görsel Peyzaj Kalitesi Üzerine Bir Araştırma	SWOT Analizi ve Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi
Adıgüzel (2019)	Bursa İli Gölbaşı Göletinde Rekreatif ve Turistik Alanların Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilerek Rekreatif ve Turistik Etkinliklerin Belirlenmesi	Gözlem, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Özvan (2020)	Van Gölü Doğu Kıyı Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Açısından Değerlendirilmesi	Psikofiziksel Yaklaşım Yöntemi, Anket Tekniği
Turgut (2020)	Rekreatif alanlarında görsel peyzaj kalite değerlendirme: Denizli örneği	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Kurt (2020)	Büyük Menderes Havzası Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Demirhan (2021)	Kıyı Bölgesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin İncelenmesi İstanbul – Kısırkaya Örneği	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)

Görsel peyzaj konusunda hazırlanan tezlerin, peyzaj türlerine göre dağılımı Çizelge 1.7'de verilmiştir. Tezlerin araştırma alanlarında kullanılan görseller, peyzaj türlerine göre ve var ise park alanı ile beraber işaretlenmiştir.

Çizelge 1.7. Tezlerde araştırılan alan veya analara ait peyzaj türleri (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

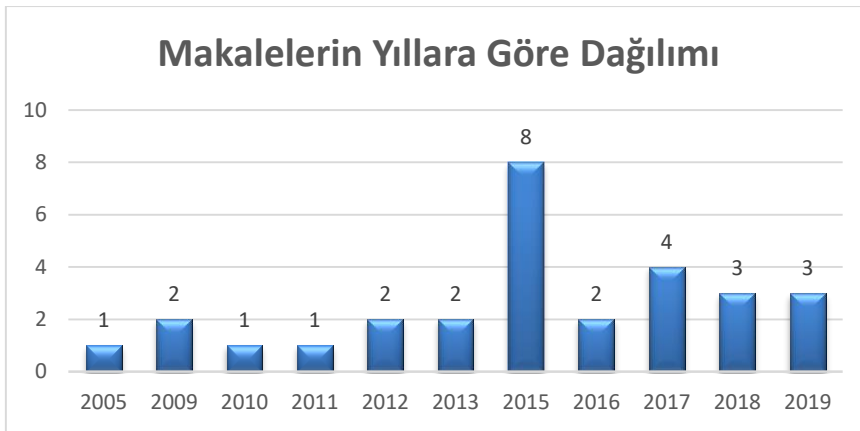
Tezin Yazarı	Tez Başlığı	Doğal Peyzaj	Kültürel Peyzaj	Kırsal Peyzaj	Kentsel Peyzaj	Turistik Peyzaj	Park Alanı
Çakıcı (2007)	Peyzaj planlama çalışmalarında görsel peyzaj değerlendirmesine yönelik bir yöntem araştırması	x		x		x	
Kıroğlu (2007)	Erzurum kenti ve yakın çevresindeki bazı rekreasyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi	x	x		x	x	
Tüfekçioğlu (2008)	Tarihsel çevrede görsel peyzaj kalite değerlendirme İstanbul Yedikule örneği		x		x		
Dinçer (2011)	Görsel peyzaj kalitesinin 'biçimsel estetik değerlendirme yaklaşımı' ile irdelenmesi üzerine bir araştırma	x	x		x		

Çizelge 1.7. Tezlerde araştırılan alan veya analara ait peyzaj türleri (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021) (Devam)

Çelik (2013)	Kent parklarının görsel peyzaj algısının Denizli ili örneğinde irdelenmesi	x	x				x
Gültürk (2013)	Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi	x			x		
Gültürk (2013)	Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi	x			x		
Karaşah (2014)	Botanik bahçelerinde görsel peyzaj tercihlerinin değerlendirilmesi: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (İstanbul) ve Kraliyet Botanik Bahçesi (Edinburgh) örnekleri		x			x	x
Tarım (2014)	Görsel peyzaj değerlendirmesinde nesnel ve algısal yaklaşımların karşılaştırmalı analizi	x	x	x		x	
Özhancı (2014)	Kırsal alanlarda ekolojik temelli görsel peyzaj karakter analizi; Bayburt örneği	x		x			
Yakan (2018)	Güzelcehisar (Bartın ili) kıyı yerleşiminde görsel peyzaj değerlendirmesi	x	x			x	
Yazıcı (2019)	Kent parklarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi; Topkapı Şehir Parkı Örneği		x		x		x
Sayın (2019)	Kayseri ili doğal peyzajlarında ekoturizm ve görsel peyzaj kalitesi üzerine bir araştırma	x	x	x	x	x	x
Adıgüzel (2019)	Bursa ili Gölbaşı göletinde rekreasyonel ve turistik alanların görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilerek rekreasyonel ve turistik etkinliklerin belirlenmesi	x	x	x		x	
Özvan (2020)	Van Gölü doğu kıyı alanlarının görsel peyzaj kalitesi açısından değerlendirilmesi	x		x			
Turgut (2020)	Rekreasyon alanlarında görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: Denizli örneği	x	x	x	x		
Kurt (2020)	Büyük Menderes Havzası Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi	x		x			
Demirhan (2021)	Kıyı Bölgesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin İncelenmesi İstanbul – Kısırkaya Örneği	x	x	x		x	

1.3. Görsel Peyzaj Konusunda Yayınlanan Makale Çalışmaları

Google akademik (Google Akademik, 2021) veri tabanından “görsel peyzaj” sorgusuyla 2005-2020 yılları arasında yazılmış makaleler taranmıştır. Çalışma kapsamında yalnızca Türkçe makaleler araştırılmıştır. İncelenen makalelerin içinde, belirli parametreler üzerinden görsel peyzaj analizi yapılan yalnızca 29 makale tespit edilmiş ve bu makalelerin analizleri yapılmıştır. Tespit edilen 29 makalenin yazıldığı yıllara göre dağılımları aşağıdaki şekilde verilmiştir. Buna göre incelenen makalelerin en yoğun yazıldığı 2015 yılında 8 makale görülmektedir. 2015 yılı ve sonrasında bu alanda çalışmaların daha fazla arttığı söylenebilir (Şekil 1.1).

Şekil 1.1. İncelenen makalelerin yıllara göre dağılımı (Google Akademik, 2021)

Makalelerde kullanılan parametreler aşağıdaki çizelgede verilmiştir. Çalışmalarda en yoğunlukta kullanılan parametrelerin algıya dayalı parametreler (doğallık, çeşitlilik, tutarlılık, açıklık, gizem, perspektif, güven, düzen, manzara güzelliği) olduğu görülmektedir (Çizelge 1.8).

Çizelge 1.8. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler (Google Akademik, 2021)

YAZAR	PARAMETRELER
Cengiz Acar, Banu Ç. Kurdoğlu (2005)	Topoğrafya, bitki örtüsü, su kaynakları, kayalık, insan yapısı elemanlar, gökyüzü, renk, doku, görüş, doğallık ve bozulma derecesi
Sanem Çınar, Kerem Çetindağ (2009)	Boğucu, korkutucu, sinirlendirici, etkisiz, neşelendirici, güven verici, rahatlatıcı
Cengiz Acar, Nilgün Ayhan Güneroğlu (2009)	Sürekli-süreksiz, sistemli-sistemsiz, bakımlı-bakımsız, doğal-yapay, simetri-asimetri, yoğun-seyrek, okunaklı-okunaksız, monoton-hareketli, dinlendirici- yorucu

Çizelge 1.8. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler (Google Akademik, 2021) (Devam)

M. Akif Irmak, Hasan Yılmaz (2010)	Bitkisel çeşitlilik, doğallık/doğal manzara etkisi, orman varlığı, çayır mera varlığı, su ögesi etkisi, dağ manzarası, tarihi ve arkeolojik değerler, kırsal yerleşim ögelerine sahip olma, jeomorfolojik öğelere sahip olma, renk etkisi/canlılık, orijinallik/özgünlük, heyecan vericilik, güven vericilik, ulaşılabilirlik, en fazla ilgi çeken bölge
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2011)	Algıya dayalı parametreler (doğallık, çeşitlilik, tutarlılık, açıklık, gizem, perspektif, güven, düzen, manzara güzelliği) ve rekreasyonel değer parametresi
Ahmet Tuğrul Polat (2012)	Ağaçlar, çalılar, çiçekler, çim alan, su ögesi, spor alanı, patika yol, çocuk oyun alanı, aydınlatma direği, topoğrafya, duvar/çit, kamelya, binalar, giriş kapısı, otopark, çöp kutusu ve bank
Ahmet Tuğrul Polat, Banu Öztürk Kurtaslan, Esra Peker (2012)	İlginç olma, uyum, karmaşıklık, anlamlılık ve gizem
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz, Hanifi Tekin (2013)	Işık, vurgu, uyum, renk, ilginçlik, yansıma, hareketlilik, çeşitlilik, canlılık, gizem, etkileycilik, ihtişam, gölge
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2013)	Görsel tercih, doğallık, canlılık, büyüleyicilik, ilginçlik (farklılık), bütünlük, fotoğraf değeri
Ahmet Benliay, Orhun Soydan, Muharrem Kayku (2015)	Doğallık, çeşitlilik, uyum, açıklık, gizem, perspektif, güven, düzen, arazi şekli, manzara güzelliği, rekreasyonel değer
İbrahim Aytaş, Serir Uzun (2015)	Doğal/bakımlı-doğal/bakımsız, yarı doğal/bakımlı-yarı doğal/bakımsız, kentsel/bakımlı-kentsel/bakımsız
Derya Saria, Banu Kardeş (2015)	Sabit, ilginç, memnuniyet verici, canlı, davetkar, yeni, heyecan verici, dinlendirici, renk etkili
Gizem Cengiz Gökçe, Sebahat Açıksöz (2015)	Yerleşim alanları, tarım alanları, tarihi ve arkeolojik alanlar, ulaşım olanakları, geleneksel kültür ve özellikleri, mekan algısı
Ertan Düzgüneş, Öner Demirel (2015)	Doğal peyzaj, vadi peyzajı, dere peyzajı, genel silüet, kırsal yol peyzajı, dağ peyzajı, kültürel peyzaj
Isıl Çakıcı, Hayran Çelem (2015)	Doğal elemanların varlığı - doğal elemanların yokluğu, araçların varlığı- araç olmaması, kaotik- düzenli, bakımsız –bakımlı, basit – çeşitli
Mustafa Özgeriş, Faris Karahan (2015)	Uyum, çeşitlilik, canlılık, vejetasyon, su, jeoloji, görsel kalite
Pınar Gültürk, Elif Ebru Şişman (2015)	Doğallık, uyum, bakım, açıklık, düzen, güven, manzara güzelliği
Mahmut Kıvanç Ak, Sertaç Kaya (2016)	Uyumlu-uyumsuz, basit-karmaşık, doğal-yapay, açık-kapalı, düzenli-düzensiz, heyecan verici-sıkıcı, güvenli-güvensiz, manzara güzel-manzara güzel değil, çim alanın görüntüsü iyi, çim alanın görüntüsü kötü
Sertaç Kaya, Huriye Başar, Tuğba Can, Haldun Müderrisoğlu (2016)	Uyum, görünebilirlik, rahatsızlık, mevsimsellik, görsel ölçek, yönetim, karmaşıklık, doğallık
Engin Eroğlu, Nermin Başaran (2017)	Çirkin-güzel,sıradan-özgün, yapay-doğal, hatırlanamaz-hatırlanabilir, yorucu-dinlendirici, çeşitsiz-çeşitli, sade-karmaşık,belirleyici değil-belirleyici, renksiz-renkli, sakıncasız-sakıncalı, görülmeye değer-görülmeye değer, her mekanda uygulanamaz-her mekanda uygulanabilir, estetik değil-estetik, güvensiz-güvenli uyumsuz-uyumlu, fonksiyonel değil-fonksiyonel

Çizelge 1.8. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler (Google Akademik, 2021) (Devam)

Hilal Surat (2017)	Beğeni, ilginç bulma, düzenli-düzensiz, bakımlı-bakımsız, sade-karmaşık, sıkıcı-heyecan verici, tutarlılık, okunaklılık, karmaşıklık, gizemlilik
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2017)	Doğallık, açıklık, çeşitlilik, düzen, güven verme, uyum, manzara güzelliği, tutarlılık, gizem, perspektif
Tuğba Kiper, Aslı Korkut, Tuğba Üstün Topal (2017)	Tercih ölçütlerine ilişkin parametreler: doğallık, uyum, okunabilirlik, arazi şekli, rekreasyon değeri, manzara güzelliği - mekansal karakteristiklere ilişkin karşıt sıfat çiftler: doğal olmayan-doğal, sade-çeşitli, uyumsuz-uyumlu, algılanmayan-algılanabilir, kapalılık hissi-açıklık hissi
Belma Acarlı, Tuğba Kiper (2018)	Ana parametreler: uyum, okunabilirlik, manzara güzelliği, tarihsellik, konfor - alt parametreler: fotoğrafın çevresiyle uyumu topografya, bitkisel öğeler ve yapısal öğelerin birbiriyle uyumu alanın mevcut öğeleriyle kimlik (karakter) kazanması, peyzajın algılanabilirliği algıya açık yönelme algıya kapalılık (sınırlılık) ayırt edici öğelerin varlığı alanda bulunan özgün öğelerin varlığı bakımlı temiz alan varlığı, görüntünün açıklığı (seçilebilirlik) görülebilen alanın büyüklüğü görüntünün derinliği görüntünün netliği(engelleyen unsurların olmaması), tarihi öğelerin varlığı tarihi öğelerin korunmuşluğu, insan ölçüsüne uygunluk kent mobilyası varlığı ve imaj etkisi, renk, malzeme, doku açısından hoşnut olma durumu
Meliha Aklıbaşında, Yahya Bulut (2018)	Algıya dayalı canlılık, renk etkisi, heyecan vericilik, rahatlatıcılık /huzur vericilik, ilginçlik, güven vericilik ve manzara güzelliği
Çiğdem Bogenç, Banu Bekci, Merve Üçok (2018)	Manzara güzelliği, düzenli, bakımlı, heyecan verici, güvenli ve doğal
Ayşegül Hacıoğlu, Engin Eroğlu, Hilal Kahveci (2019)	Uyumluluk, doğallık, bakımlılık, açıklık, düzenlilik, hareketlilik, heyecan vericilik, güvenlilik, manzara güzelliği
Işık Sezen, Elif Akpınar Külekçi, Binnaz Keleş (2019)	Renk çeşitliliği, renklerde doğallık, renklerde canlılık, renklerde uyum, renklerde ritim-tekrar, renklerde yoğunluk, renk kalitesi
Gülseren Yazıcı, Tuğba Kiper (2019)	Doğallık, bakım, düzen, heyecan vericilik, sadelik, uyum, güven, manzara güzelliği

Veri analiz yöntemlerine ait sonuçlar aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Çalışmalar incelendiğinde en çok kullanılan veri analiz yöntemleri, manzara güzelliği değerlendirme yöntemi, görsel kalite değerlendirmesi yöntemi, anket tekniği ve buna bağlı istatistiksel analizler olarak karşımıza çıkmaktadır (Çizelge 1.9).

Çizelge 1.9. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri (Google Akademik, 2021)

YAZAR	VERİ ANALİZ YÖNTEMLERİ
Cengiz Acar, Banu Ç. Kurdoğlu (2005)	Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi
Sanem Çınar, Kerem Çetindağ (2009)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Cengiz Acar, Nilgün Ayhan Güneroğlu (2009)	Anket Tekniği, Uzman Görüşü Değerlendirmesi

Çizelge 1.9. Makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri (Google Akademik, 2021) (Devam)

M. Akif Irmak, Hasan Yılmaz (2010)	Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2011)	Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi, Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi
Ahmet Tuğrul Polat (2012)	Görsel Peyzaj Kalite Analizi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Ahmet Tuğrul Polat, Banu Öztürk Kurtaslan, Esra Peker (2012)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz, Hanifi Tekin (2013)	Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2013)	Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi, Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi
Ahmet Benliay, Orhun Soydan, Muharrem Kayku (2015)	Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi
İbrahim Aytaş, Serir Uzun (2015)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Derya Sarıa, Banu Kardeş (2015)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Gizem Cengiz Gökçe, Sebahat Açıksöz (2015)	SWOT Analizi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi
Ertan Düzgüneş, Öner Demirel (2015)	Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi
Isıl Çakıcı, Hayran Çelem (2015)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Mustafa Özgeriş, Faris Karahan (2015)	Psikofiziksel Yaklaşım Modeli, Anket Tekniği
Pınar Gültürk, Elif Ebru Şişman (2015)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Mahmut Kıvanç Ak, Sertaç Kaya (2016)	Görsel Kalite Değerlendirmesi Yöntemi, Uzman Görüşü Değerlendirmesi
Sertaç Kaya, Huriye Başar, Tuğba Can, Haldun Müderrisoğlu (2016)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Engin Eroğlu, Nermin Başaran (2017)	SPSS, Korelasyon Analizi
Hilal Surat (2017)	SPSS
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2017)	Objektif Paradigma ve Psikofiziksel Değerlendirme Yöntemi
Tuğba Kiper, Aslı Korkut, Tuğba Üstün Topal (2017)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Belma Acarlı, Tuğba Kiper (2018)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Meliha Aklbaşında, Yahya Bulut (2018)	Görsel Peyzaj Kalite Analizi, Manzara Güzelliği Değerlendirme Yöntemi, Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Çiğdem Bogenç, Banu Bekci, Merve Üçok (2018)	Psikofiziksel Değerlendirme Yöntemi, Anket Tekniği
Ayşegül Hacialioğlu, Engin Eroğlu, Hilal Kahveci (2019)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Işık Sezen, Elif Akpınar Külekçi, Binnaz Keleş (2019)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)
Gülseren Yazıcı, Tuğba Kiper (2019)	Anket Tekniği (İstatistiksel Analizler Kullanılmıştır)

Görsel peyzaj konusunda yazılan makalelerin, peyzaj türlerine göre dağılımı aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. Makalelerde çalışılan görsellerin büyük çoğunluğu doğal peyzaj alanlarını içermektedir (Çizelge 1.10).

Çizelge 1.10. Makalelerde araştırılan alan veya alanlara ait peyzaj türleri (Google Akademik, 2021)

YAZAR	MAKALE BAŞLIĞI	DOĞAL PEYZAJ	KÜLTÜREL PEYZAJ	KIRSAL PEYZAJ	KENTSEL PEYZAJ	TURİSTİK PEYZAJ	PARK ALANI
Cengiz Acar, Banu Ç. Kurdoğlu (2005)	Kaçkar Dağları Milli Parkı'nda Görsel Kalite Değerlendirmesi	X				X	
Sanem Çınar, Kerem Çetindağ (2009)	Görsel Algılamada Işık ve Renk Faktörü: Sultanahmet Meydanı ve Çevresi Örneği		X		X	X	X
Cengiz Acar, Nilgün Ayhan Güneroğlu (2009)	Trabzon Kentindeki Çizgisel Bitki Kompozisyonlarının Tür Çeşitliliği ile İşlevsel ve Görsel Değerleri Üzerine Bir Araştırma		X		X		X
M. Akif Irmak, Hasan Yılmaz (2010)	Farklı Peyzaj Karakter Alanlarına Göre Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Analizi: Erzurum Örneği	X		X		X	
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2011)	Rekreasyon Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi; Erzurum Örneği	X	X	X			
Ahmet Tuğrul Polat (2012)	Kent Parklarında Görsel Kalite ve Doğallık Derecesi Arasındaki İlişkilerin Belirlenmesi	X			X		X
Ahmet Tuğrul Polat, Banu Öztürk Kurtaslan, Esra Peker (2012)	Gençlik Parkında Kullanılan Açık Alan Heykellerine Yönelik Park Kullanıcılarının Görsel Algıları		X				X
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz, Hanifi Tekin (2013)	Ödüllü Peyzaj Fotoğraflarına Analitik Bir Yaklaşım	X	X	X			
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2013)	Değişik Peyzaj Karakterleri Barındıran Dağların, Foto Safari Amaçlı Görsel Peyzaj Analizi	X		X		X	
Ahmet Benliay, Orhun Soydan, Muharrem Kayku (2015)	Aspendos- Sillyon- Perge Bisiklet Güzergahı Örneğinde Peyzaj Görsel Kalitesi ve Peyzaj Özelliklerinin Değerlendirilmesi	X	X			X	
İbrahim Aytaş, Serir Uzun (2015)	Düzce Kent Merkezindeki Yaya Alanlarının Görsel Peyzaj Kalitesinin Belirlenmesi		X		X		X

Çizelge 1.10. Makalelerde araştırılan alan veya alanlara ait peyzaj türleri (Google Akademik, 2021) (Devam)

Derya Saria, Banu Karaşah (2015)	Hatila Vadisi Milli Parkı'nda (Artvin) Yer Alan Farklı Vejetasyon Tiplerinin Görsel Değerlendirmesi Üzerine Bir Çalışma	X		X		X	X
Gizem Cengiz Gökçe, Sebahat Açıksöz (2015)	Kültürel Peyzaj Bileşenleri ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği	X		X			
Ertan Düzgüneş, Öner Demirel (2015)	Milli Parklarda Doğal ve Kültürel Kaynak Değerlerinin Görsel Peyzaj Kalite Yönünden Değerlendirilmesi	X		X			
Isıl Çakıcı, Hayran Çelem (2015)	Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi	X		X		X	
Mustafa Özgeriş, Faris Karahan (2015)	Rekreasyonel Tesislerde Görsel Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma: Tortum Ve Uzundere (Erzurum) Örneği	X	X	X		X	
Pınar Gültürk, Elif Ebru Şişman (2015)	Tekirdağ Kent Merkezi Kıyı Şeridinin Görsel Peyzaj Kalitesi Yönünden Değerlendirilmesi ve Mekan Tercihine Etkisi	X			X		
Mahmut Kıvanç Ak, Sertaç Kaya (2016)	Düzce Üniversitesi Yerleşkesi Örneğinde Çim Alanların Görsel Algı Değerlendirmesi	X	X				
Sertaç Kaya, Huriye Başar, Tuğba Can, Haldun Müderrisoğlu (2016)	Düzce Üniversitesi Konuralp Yerleşkesinde Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi	X	X				
Engin Eroğlu, Nermin Başaran (2017)	İç Mekan Bitki Kompozisyonlarının Görsel Peyzaj Kalitesinin Değerlendirilmesi		X				
Hilal Surat (2017)	Kent Parklarının Görsel Peyzaj Algısının Peyzaj Mimarlığı Öğrencileri Tarafından Değerlendirilmesi		X		X		X
Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2017)	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmelerinde Kalite Göstergelerinin Mekansal Yansımaları	X	X	X		X	
Tuğba Kiper, Aslı Korkut, Tuğba Üstün Topal (2017)	Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi: Kıyıköy Örneği	X		X			

Çizelge 1.10. Makalelerde araştırılan alan veya alanlara ait peyzaj türleri (Google Akademik, 2021) (Devam)

Belma Acarlı, Tuğba Kiper (2018)	Kent Meydanlarının Geçmiş ve Günümüz Görüntülerinin Görsel Peyzaj Kalitesinin Saptanması: İstanbul İli Taksim Meydanı Örneği	X	X		X	X	
Meliha Aklıbaşında, Yahya Bulut (2018)	Kırsal Turizm Planlamasında Farklı Peyzaj Tiplerinin Görsel Kalite Yönünden Değerlendirilmesi	X		X		X	
Çiğdem Bogenç, Banu Bekci, Merve Üçok (2018)	Kent Parklarında Sosyalleşme Mekanlarındaki Görsel Kalite Değerlendirmesi; Rize Sahil Parkı Örneği	X	X		X		X
Ayşegül Hacılioğlu, Engin Eroğlu, Hilal Kahveci (2019)	Farklı Arazi Örtüsüne Bağlı Peyzaj Bileşenlerinin Görsel Değerlendirilmesi: Yuvacık Baraj Havzası Örneği	X	X	X		X	
Işık Sezen, Elif Akpınar Külekçi, Binnaz Keleş (2019)	Kent İçi Yol Ağaçlarının Sonbahar Renk Etkilerinin Görsel Kalite Analizi: Erzurum Kenti Örneği		X		X		
Gülseren Yazıcı, Tuğba Kiper (2019)	Kentsel Peyzajlarda Görsel Algıya Dayalı Olarak Mekânsal Tercihlerin Belirlenmesi: Topkapı Şehir Parkı Örneği		X		X		X

Belli bir alanda daha önce yapılan çalışmaların incelenmesi ve değerlendirilmesi, o alanla ilgili yapılacak çalışmalarda yol gösterici nitelikte olmaktadır.

Görsel peyzaj sorgusuyla, erişime açık 17 yüksek lisans ve doktora tez çalışması ve 29 makale çalışması aşağıdaki gibi incelenmiştir;

- Tezlerin dağılımı, tez yazarlarının cinsiyete göre dağılımı, tezlerin yıllara göre dağılımı, tezlerin yapıldığı üniversiteler, anabilim dalları ve tez başlıkları, tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler, tezlerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri, tezlerde araştırılan alan veya alanlara ait peyzaj türleri,

- Makalelerin yıllara göre dağılımı, makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan parametreler, makalelerde görsel peyzaj analizinde kullanılan veri analiz yöntemleri, makalelerde araştırılan alan veya alanlara ait peyzaj türleri.

Görsel peyzaj konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde peyzaj mimarlığı meslek disiplini için görsel peyzaj çalışmalarının hangi konularda fayda sağladığı, görsel kalite değerlendirmesinin önemi ve bu değerlendirmelere ihtiyaç duyma sebepleri aşağıda belirtilmiştir;

- Görsel kalite değerlendirmesi, kentsel ve kırsal çevrenin korunması ve geliştirilmesi temelinde tasarım süreçlerinde yapılması gerekenlere öncülük etmesi açısından önemlidir.

- Görsel peyzaj kalitesinin değerlendirmesine yönelik çalışmalar, peyzaj planlamasında ve tasarımlarda yönlendirici bir rol üstlenmektedir.

- Peyzaj değerlerinin olumlu veya olumsuz değişimlerini izleyebilmek açısından etkilidir.

- Parametreler üzerinde yapılan çalışmalar ve verilen puanlar alanın görsel anlamda kişilerin tercihleri konusunda etkilidir.

- Yapılan değerlendirme sonrası estetik açıdan eksiklikleri ortaya koyarak yapılması gerekenlerin metodolojisi üzerine fikir yürütülmesi açısından önemlidir.

- Alanlarla ilgili peyzaj mimarlığı meslek disiplini çerçevesinde yapılacak işlemler varsa, çalışmalar sonucunda o alanın öncelikleri ve buna bağlı çözüm önerileri ortaya konmaktadır.

- Çalışmalar sonrasında saptanan durum ile gelecekte alınabilecek kararlar bu çalışmalarla şekillenebilmektedir.

Ayrıca araştırma kapsamında katılımcılara, peyzaj kavramı tanıtılması anlamında farkındalık oluşturulduğu düşünülmektedir.

Çizelge 1.11 ‘de ve Çizelge 1.12 ‘de görsel peyzaj değerlendirmesine yönelik tez ve makale özelinde yapılan çalışmalarda en sık kullanılan parametrelerin dağılımları verilmiştir.

Çizelge 1.11. En sık kullanılan parametrelerin tezlere göre dağılımı (YÖK Ulusal Tez Merkezi, 2021)

EN SIK KULLANILAN PARAMETRELER	TEZ YAZARI					
	Çakıcı (2007)	Kıroğlu (2007)	Tüfekçioğlu (2008)	Dinçer (2011)	Çelik (2013)	Gültürk (2013)
Doğallık	x	x	x		x	x
Çeşitlilik		x			x	
Manzara Güzelliği		x			x	x
Uyum						x
Güven		x			x	x
Düzen	x	x			x	x
Açıklık		x			x	x
Bakım	x					x
	Karavaşah (2014)	Tarım (2014)	Özhancı (2014)	Yakan (2018)	Yazıcı (2019)	Sayın (2019)
Doğallık			x	x	x	
Çeşitlilik		x	x	x		
Manzara Güzelliği			x	x	x	x
Uyum			x	x	x	
Güven			x	x	x	
Düzen			x		x	
Açıklık			x	x		
Bakım		x			x	
	Adıgüzel (2019)	Özvan (2020)	Turgut (2020)	Kurt (2020)	Demirhan (2021)	
Doğallık	x	x			x	
Çeşitlilik	x	x			x	
Manzara Güzelliği	x				x	
Uyum	x	x			x	
Güven	x	x			x	
Düzen	x				x	
Açıklık	x	x			x	
Bakım	x	x			x	

Çizelge 1.5 ve Çizelge 1.8 ‘de tespiti yapılan parametreler göz önünde bulundurularak, incelenen tüm tezlerde ve makalelerde en sık kullanılan parametrelerin doğallık, çeşitlilik, manzara güzelliği, uyum, güven, düzen, açıklık ve bakım olduğu görülmüştür.

Çizelge 1.12. En sık kullanılan parametrelerin makalelere göre dağılımı (Google Akademik, 2021)

EN SIK KULLANILAN PARAMETRELER	MAKALE YAZARI					
	Cengiz Acar, Banu Ç. Kurdoğlu (2005)	Sanem Çınar, Kerem Çetindağ (2009)	Cengiz Acar, Nilgün Ayhan Güneroğlu (2009)	M. Akif Irmak, Hasan Yılmaz (2010)	Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2011)	Ahmet Tuğrul Polat (2012)
Doğallık	x		x	x	x	
Çeşitlilik				x	x	
Manzara Güzelliği				x	x	
Uyum						
Güven		x		x	x	
Düzen					x	
Açıklık					x	
Bakım			x			
	Ahmet Tuğrul Polat, Banu Öztürk Kurtaslan, Esra Peker (2012)	Esra Özhancı, Hasan Yılmaz, Hanifi Tekin (2013)	Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2013)	Ahmet Benliay, Orhun Soydan, Muharrem Kayku (2015)	İbrahim Aytaş, Serir Uzun (2015)	Derya Saria, Banu Karaşah (2015)
Doğallık			x	x	x	
Çeşitlilik		x		x		
Manzara Güzelliği				x		
Uyum	x	x		x		
Güven				x		
Düzen				x		
Açıklık				x		
Bakım					x	
	Gizem Cengiz Gökçe, Sebahat Açıksöz (2015)	Ertan Düzgüneş, Öner Demirel (2015)	Isıl Çakıcı, Hayran Çelem (2015)	Mustafa Özgeriş, Faris Karahan (2015)	Pınar Gültürk, Elif Ebru Şişman (2015)	Mahmut Kıvanç Ak, Sertaç Kaya (2016)
Doğallık		x	x		x	x
Çeşitlilik				x		
Manzara Güzelliği					x	x
Uyum				x	x	x
Güven					x	x
Düzen			x		x	x
Açıklık					x	x
Bakım			x		x	

Çizelge 1.12. En sık kullanılan parametrelerin makalelere göre dağılımı (Google Akademik, 2021) (Devam)

	Sertaç Kaya, Huriye Başar, Tuğba Can, Haldun Müderrisoğlu (2016)	Engin Eroğlu, Nermin Başaran (2017)	Hilal Surat (2017)	Esra Özhancı, Hasan Yılmaz (2017)	Tuğba Kiper, Aslı Korkut, Tuğba Üstün Topal (2017)	Belma Acarlı, Tuğba Kiper (2018)
Doğallık	x	x		x	x	
Çeşitlilik		x		X	x	
Manzara Güzelliği	x			x	x	x
Uyum		x		x	x	x
Güven		x		x		
Düzen			x	x		
Açıklık				x	x	x
Bakım			x			x
	Meliha Aklbaşında, Yahya Bulut (2018)	Çiğdem Bogenç, Banu Bekci, Merve Üçok (2018)	Ayşegül Hacalioğlu, Engin Eroğlu, Hilal Kahveci (2019)	Işık Sezen, Elif Akpınar, Külekçi, Binnaz Keleş (2019)	Gülseren Yazıcı, Tuğba Kiper (2019)	
Doğallık		x	x	x	x	
Çeşitlilik				x		
Manzara Güzelliği	x	x	x		x	
Uyum			x	x	x	
Güven	x	x	x		x	
Düzen		x	x		x	
Açıklık			x			
Bakım		x	x		x	

Çalışma konusu özelinde ulusal ve uluslararası ölçekte yapılan çalışmalara ilişkin genel kapsamların verildiği ve ulusal ölçekte “Görsel peyzaj kalitesi” çerçevesinde yapılan tez ve makalelerin niceliksel olarak çizelgeler şeklinde değerlendirildiği bu bölüm; tez ana kurgusunun ve yöntemle ilişkin genel çerçevenin hazırlanması aşamasında etkili olmuştur.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Tarihi Çevre Kavramı

Tarihi çevre, geçmiş ve şimdi arasında ilişkiler kurarak bünyesinde yer alan tarihi ve mimari değerlerin bütününe yansıtmakta ve bu tarihi ve kültürel varlıkların tarihsel dönemlerine ilişkin bilgiler sunmaktadır. Tarihi çevrenin önemi her geçen gün hem turizm hem de ekonomik anlamda artmaktadır.

Tarihi çevre ve tarihi çevrelerin korunması ile ilgili birçok tanım mevcuttur. Tarihi çevrelere ilişkin yapılan tanımlarda daha çok anıt kavramı ağırlık kazanmaktadır. Tarihi çevre, çevre ve kent özelliğinin, geçmişten günümüze gelen farklı medeniyetlerin ürünü olup, var oldukları dönemin sosyo-ekonomik, mimari vb. özelliklerini yansıtan kent ve kent kalıntıları, tarihi öneme sahip olayların yaşandığı yerleşimler ve tespit edilmiş doğal özellikleri ile korunması gerekli alanlardır (Ergen, 1986; Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Tarihi çevreler bir bakıma toplumsal ilişkilerde ortak simgelerin meydana gelmesini sağlar ve sosyal ilişkilerde ortak iletişim aracı şeklinde bulunurlar. Tarihi çevreler buldukları kentlerde, genellikle önem verilen unsurları oluşturur. Tarihi çevrelerin geçmişten geleceğe bir devamlılık şeklinde ortaya çıkması ve kavranması önemli bir husustur. Bir anlamda kentlerin tarihsel kimliğini bu çevrelerin devamlılığı belirlemektedir (Veliöğlu, 1992).

Tarihi çevre kavramının daha anlaşılabilir kılınması için çevre kavramı boyutlarında incelemek ve değerlendirme yapmak gerekmektedir. Çevrenin meydana gelmesi onu kullanan insanın varlığı ile mümkün olmaktadır. Buna göre, insanın varlığından başlayarak günümüze kadar geçen süreç içerisinde tüm aşamaların oluştuğu ve cereyan ettiği mekânsal manada var olan çevre olarak tanımlanabilir. Zaman içerisinde toplum bilincini yaratan bir kültürel varlık olarak tanımlandığında, insan-doğa ilişkisi içerisinde değişen ve yeniden meydana gelen ve bunu meydana getiren medeniyete özgü doğal veya yapay her türlü unsur ve etmenlerin bütünüdür. Tarihi çevreler geçmiş dönemlerin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı, yaşam şekli ve felsefesi hakkında bilgiler vermektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

Tarihi çevreler kavramını çevre ve tarih boyutları ile ele almak faydalı olacaktır. İnsanlığın başlangıcından günümüze yaşanan olaylar, bu olaylara bağlı kültürel, sosyal ve toplumsal özellikleri yansıtan fiziki yerler tarihi meydana getiren temel faktörlerdir. Mevcut durum karşısında tarih kavramını ortaya koyduğumuzda, zaman akışı içerisinde insanlığa ait

aktivitelerin diyalektik süreciyle oluşan dinamik gelişim süreci olarak tanımlanabilir. Çevre ise, tarihsel dönem boyunca insanın gereksinimleri ile birlikte değişen, geçmiş dönemlere ait doğal-yapay her türlü elemanın yer aldığı ve tarihe paralel olarak insanlığın kullanımı ve gelişim, değişim ve dönüşüm süreçlerini gösteren bir olgudur. Çevre yaşayan bir organizma gibidir. Doğar, büyür ve gelişim gösterir. Bu süreç içerisinde toplum, değişik dönemlerde oluşturduğu kent parçaları o toplumun kültürel yapısının maddesel kalıntısını ve değişik dönemlerin izlerini taşır. Böylelikle çevrelerde tarih ve tarihsellik kavramları oluşmaya başlar. Toplumun oluşturduğu sosyal, ekonomik ve kültürel yapılar simgeleşerek tarihi çevreleri oluştururlar (Özer, 1993; Yılmaz, 1992).

Farklı dönem ve kuşaklar tarafından farklı olanak ve şartlara göre tarihi çevre izler taşımaktadır. Bu da sürekli bir yenilenme, yeni ile eski olguların birbirine geçmesi anlamına gelmektedir. Tarihi kentsel dokular yeni nesiller tarafından aynen veya değiştirilerek kullanılmıştır. Sosyal ve eko-kültürel yapı değiştikçe fiziksel yapı da değişerek, toplum yapısında değişikliklere sebep olmaktadır. Bu duruma en görünür örneklerden biri endüstri devrimidir. Endüstri ve teknolojiadaki ani değişim, sosyal yapıdaki tüm ünitelere de yansiyarak köklü değişikliklere sebep olmuştur. Kentsel ve kırsal alanlar arasındaki denge bozulmuştur. Dolayısıyla fiziksel çevre de bu bozulmadan etkilenmiştir. Kentsel dokular yeni dengeye uygun olarak yeniden planlanmaya ve uygulamalara başlamıştır. Tüm bunlar neticesinde mevcut tarihsel doku, yeni fonksiyonların kendine yaşam alanı oluşturmak zorunda olması sebebiyle kaçınılmaz olarak tahrip olmuştur (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007). Tarihi çevrelerin tahrip olma sebepleri şunlardır;

- Sosyal yaşam şartlarında yaşanan değişimler,
- Çağdaş konfor yaşam şartları sağlama isteği sonucu yapılan uygunsuz müdahale ve ek uygulamalar,
- Hatalı restorasyon çalışmaları,
- Ekonomik zorunluluk, koruma maliyetini karşılayacak maddi güçlerden yoksun olunması, alınacak tedbirlerin hızlı bir biçimde uygulanma isteği sonucu araştırma ve belgelemeye bağlı olmayan uygulamalar,
- Bireyler tarafından konuya duyulan ehemmiyetin azlığı, halkta tarihsel çevre bilincinin eksikliği ve koruma eğitimindeki zayıflık,
- Kanunların ve kısıtlayıcı kararların zorlayan etkisi veya ters tepkileri,

- Koruma planının var olmaması veya uygun olmayan şekilde hazırlanması veya bilinçsizce uygulanması,
- Yerel yönetimlerdeki ilgisizlik, isteksizlik ve kaynakların azlığı,
- Hızlı teknolojik değişimler sonucu geçmiş ile ilişkilerin kopması (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Tarihi çevre kavramı Venedik Tüzüğü'nün (ICOMOS, 1964) 1. maddesinde; sadece bir mimari eseri içine almayan, bunun yanında belli bir medeniyetin, önemli bir gelişmenin, tarihi bir olayın tanıklığını yapan kentsel veya kırsal bir yerleşmeyi de kapsayan alanlar olarak tanımlanmıştır. Bu kavramın büyük sanat eserleri ile birlikte zamanla kültürel anlam kazanan daha basit eserleri de kapsadığı ifade edilmiştir. Amsterdam Bildirgesinde (ICOMOS, 1975), Venedik Tüzüğünde anıt kavram olarak tanımlanan tarihi çevreler, 'mimari miras' şeklinde kavramsallaştırılmıştır. Avrupa Kültürel İşbirliği Konseyi'nin çalışmasında ise tarihi çevre kavramı, doğal veya kişi tarafından oluşturulan, estetik, artistik, tarihsel, bilimsel, etnografik, edebi veya efsanevi nitelikleri ile korunması ve değerlendirilmesi gereken bütünler olarak tanımlanmaktadır. Ülkemiz mevzuat kaynakları incelendiğinde, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yasası'nın 3. maddesinde ise, tarihi çevreleri oluşturan kültür varlığı; tarih öncesinde ve tarihi devirlerde, bilim, din, kültür ve güzel sanatlarla ilişkili veya tarih öncesinde veya tarihi devirlerde sosyal yaşam içerisine konu olmuş kültürel ve bilimsel açıdan özgün değer taşıyan yer üstü, yer altı veya sualtı bütün taşınır ve taşınmaz varlıklar olarak tanımlanmıştır.

Tarihi kentsel dokular, buldukları dönemin yaşam şekli, kültürü ve felsefesini fiziksel mekâna yansıtmada çok başarılı olmuştur. Bu çevrelerde, mevcut kültürün kullanıcı profili, sosyal, ekonomik, kültürel, teknolojik ve estetik boyutları ve aralarındaki uyum objeden binaya, bina gruplarına ve kent düzeyine kadar tüm mekânsal boyutlara yansıtılmaktadır. Çağımızda, teknoloji ve bilimin ilerlemesi ile bu uyum yaşam çevrelerine daha çok yansıtılarak bu bilincin daha çok yerleşmiş olması umut edilmesine rağmen, şartlar hiçbir şekilde karşılanamaz durumdadır. Mekân ve insan uyumu geçmiş, bugün ve gelecek arasında süreklilik arz edecek şekilde sağlanmalıdır. Tarihi çevre ve dokulardaki olumlu özelliklerin araştırılarak ve değerlendirilerek günümüz mimari ve mekân anlayışına da yansıtılması bu bakımdan önemli bir husustur (Arabacıoğlu ve Aydemir, 2007).

Papageorgiou (1971), tarihi çevrelerin oluşumunda önemli olan noktanın 'tarihsel gelişim süreci' olduğuna dikkat çekerek, bir yerleşim yerinin tarihi kent ya da tarihi çevre olarak adlandırılabilmesi için belli birtakım özellikler taşıması gerektiğini belirtmiştir. Bunlar;

- Orijinal ve karakteristik yerleşim yapısı,
- Önemli mimari nitelikleri,
- Süregelen toplumsal yaşam,
- Kültürel, ekonomik, sosyal ve estetik nitelikler,
- Güçlü mekan ve olgudur.

Şahin ve Güner (2006), tarihi çevreyi, yaşayan ve yaşatan birikimlerimizden oluşan tarihi çevreleri insanlarla birlikte değişim geçirdiğini ve insanoğlunun gelişiminin bir sonucu olduğunu vurgulamıştır. Toplumların barınma, beslenme, sağlık gibi ihtiyaçları olduğu kadar tarihi, bilimsel, kültürel, sosyo-politik vb. ihtiyaçlarının da olduğu, kültürel mirası anonim özellikli ve çok boyutlu yaşam şekli şeklinde olduğunu belirtmişlerdir. Batur (1975)'da, tarihi çevre kavramının tanımını yaparken çevrenin ve insanın önemini vurgulayarak, insanın hem çevrenin içinde olduğunu hem de çevrenin değişim ve dönüşümüne neden olan en büyük etken olduğunu belirtmiştir. Bu yüzden insan çevresi ile dinamik bir etkileşim içerisinde olduğunu, insanın çevresi ile olan ilişkisi yaşam şartlarının temel öğelerinden biri olduğunu vurgulamıştır.

Kuban (1965), bir toplumun geçmişini oluşturan olaylar halkasının biri veya birden çok halkasının parçalarında muhafaza edilen yerleşmeleri tarihi çevre olarak tanımlamıştır. Velioğlu (1992), diğer fikirler paralelinde, yapıldıkları dönemlerin duygu, düşünce, yaşam tecrübeleri, eğilimlerinin anlatıldığı ortak anlamlar içeren yerleşmeler olarak tanımlamakta ve tarihi çevrelerin, geçmiş ile gelecek arasında bir bağ kurduğunu ve kentlerin okunabilirliği, algılanabilirliği yönüyle önemli bir yeri olduğunu vurgulamaktadır.

Geçmiş uygarlıklardan günümüze ulaşabilen kültürel değerlerin tekrar yenilenemeyen düzeyde duygusal, ekonomik, işlevsel, bilimsel, efsanevi, edebi ve estetik değerler taşıması, onlara tarihi miras niteliği kazandırmıştır. Tarihi miras niteliğindeki bu öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan bütüne ise tarihi çevre olarak ifade edilmektedir (Aydemir vd., 1999).

Tarihi çevreler, geçmişten günümüze kadar gelen tüm bileşenler kent belleğini yansıtan en önemli unsurlardan biridir. Bu bölgelerin sürdürülebilirliği tarihin yaşatılması adına önemlidir. Bölgelerin tarihi değerlerinin korunması, iyileştirilmesi veya geçmişte var olan

sosyo-kültürel ortamların yeniden planlanması tarihin bize yüklediği önemli sorumluluklardan biridir.

Görsel açıdan zengin veya kaliteli olan tarihi peyzaj karakterlerini korumak, doğal ve kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliği açısından katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla; tarihi çevrelerde geçmişten günümüze kadar uzanan kent dokusunu koruyabilmek adına görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yapmak, tarihi bölgelerin iyileştirmesi ve geliştirilmesi için önerilerde bulunmak bu çalışmadaki ana amaç ve önem olarak görülmektedir.

2.1.1. Tarihi Çevrelerin Karakteristik Özellikleri

Tarihi çevrelerin karakteristik özelliklerini belirleyebilmek için ilk önce korunması gereken alanların belirlenmesi önem arz etmektedir. Burada kritik konu, ne tam olarak korunacaktır veya korunacak yerin hangi karakteristiği korunacaktır. Bu hedef doğrultusunda, değerlendirme yapabilmek için seçili kriterlerin ölçülebilir yani niceliksel olması gerekmektedir. Tarihsel çevreyi korumada prototip geliştirmek yeterli olmayacaktır. Tarihsel çevreler için incelenen özellikler çok değişkendir. Çoğunlukla bir kalite kriterinin nerede başladığı nerede sona erdiğine karar vermek oldukça güçtür. Bu yüzden kriterler özgün ve homojen olmalı, ayrıca hepsi eşsiz ve göze çekici gelmelidir. Temel karakteristikler, tarihi kalite ve estetik kriterleri olmalı ve kültürel semboller ile etkileşimli olmalıdır (Cohen, 2001).

Tarihi çevreler buldukları şehirlerde, genellikle vurgu noktaları ve düğümleri oluşturmaktadırlar. Tarihi çevrelerin bu açıdan yeni yapılaşmalar içinde ikinci plana atılmaları neticesi, algılanmaları zorlaşmakta, şehir içinde pasif hale gelmektedir. Oysaki kentlerin kimliğinin ‘geçmişten geleceğe’ bir süreklilik olarak algılanması ve anlaşılması için önemli birer noktadır. Yani bir anlamda kentlerin tarihsel kimliğini bu çevrelerin devamlılığı belirlemektedir. Bu çevreler toplumlara geçmişin toplumsal, mimari, ekonomik, kültürel, teknolojik vb. verilerine ait göstergeleri sunmaktadır. 1977 yılındaki bir çalışmada; planlama ve mimarlık öğrencilerine iyi bir kent hakkındaki bireysel fikri sorulmuştur. Alınan yanıtlardan kentsel değerler; güçlü kentsel imaj ve tutarlı bütünsellik ve tarih, zaman ve geleneğin okunabilmesi başlıkları altında toplanmıştır. Güçlü kentsel imaj ve tutarlı bütünsellik kavramı; özgünlük, kentsel mekânları algılama, yaşanan deneyimsel karmaşıklık, ayrışma, bütünleşme, odaklanmış nokta mekânlar, belirlenmiş kanallar ve kenarlar, güçlü bağlantılarla ilişkilendirilmiş güçlü merkez ve alt merkezler, farklı kademelerde algılanan kentsel yapı öğeleri, kent tacı oluşturan doğal ve tarihi simgeler, ülkeyi, bölgeyi ve kenti sembolize etmeyi

kapsamaktadır. Tarih, zaman ve geleneğin okunabilmesi kavramı ise, insanın ve yaşadığı toprağın köklerini hissetme, tarihi olay, eski ve yenilerin uyum sağlaması veya çağdaş zıtlığı, yere ve yapılara referans veren tarihi ve kültürel bir ortamı oluşturmayı kapsamaktadır (Altaban, 1991).

Tarihi çevrelerin karakteristik özelliklerinin oluşturduğu değer ve önemler aşağıdaki gibi sıralanabilir (Velioglu,1992);

- Kentlerin okunabilirliğine vurgu yaparlar,
- Güçlü bir kentsel imaj ile birlikte tutarlı bir bütünsellik meydana getirir ve tarih, zaman ve geleneğin okunabilmesine imkân sunar,
- Özgünlük timsali yapılarıdır,
- Toplum tarafından yaşantı, gelenek ve sosyal eylemlerin uygulanması, yaşanan bütünleşme veya ayrışma gibi ortak mekânların olması durumudur,
- Kent bölgesinin ve kentin sembolü olma durumundadırlar,
- Toplumlara kökleri ve tarihlerini öğretirler,
- Tarihi olaylara, yer ve yapılara referans olma özelliğindedirler,
- Taşıdıkları değerler açısından ortak bir dil oluştururlar,
- Kültürel sürekliliği sağlarlar,
- Anısal değer taşırlar,
- Kentlerin kuruluşunda çekirdek konumdadırlar,
- Doğal ve ekolojik değerleri vardır,
- Toplumların tarihinin ve kültürünün yapılara yansıdığı göstergelerdir.

2.1.2. Tarihi Çevrelerde Kalite Ölçütleri ve Kalite Ölçütlerinin Belirlenmesi

Tarihi çevrelerin kalite kriterleri her daim açık ve net olmamaktadır. Bu kriterlerin yorumlanabilmesi için tarihsel çevrelerin niteliklerinin tam olarak anlaşılması gerekmektedir. Yöntem olarak, her kalite kriteri tek tek ölçülerek gerçekleştirilebilir bir temelin ortaya çıkması önem taşımaktadır. Çoğunlukla, tarihsel çevrelerin korunmasında ve peyzaj çalışmalarında birçok özelliği aynı anda korumaya çalışmak yanlışlar yapılmasına ve korunması gereken asıl unsurların korunamamasına sebep olmaktadır (Cohen, 2001). Bu sebeple, ilk olarak korunacak ya da plan yapılacak alanın geçmişten bugüne incelenmesinin ve değerlendirmesinin yapılmasıdır. Tarihi çevrede kamusal alanların işlevinin ne olduğu ve bu işlev ile fiziksel biçim zamanla nasıl bir evrim geçirmektedir, gelecekteki durumu nasıl olacaktır sorularının

araştırılması ve cevaplanmasıdır. Mekânların yeniden organizasyonu, işlevlerin zamanla nasıl değişmesi ve nerede yer alacağı gerektiği tartışılan bir konudur. Kontrolü sağlanamayan hızlı değişimler tarihi çevrelere zarar vermekte, kimliklerini bozarak kalitesini azaltmaktadır (Kubat vd., 1990).

Tarihi çevrelerde kalite ölçütleri karmaşık bir yapıda olduğundan her durum altında açık ve net değildir. Tarihi çevrelerin kalite ölçütlerini analiz etmek için metodolojik olarak her kalite ölçütünü ayrı ayrı değerlendirmek gerekir. Bu değerlendirme neticesinde gerçekleştirilebilir bir temel oluşur. Tarihi çevrelerin koruma amacı güdülürken birden fazla özelliği korumaya çalışma gayreti hatalı işlemlerin yapılmasına ve korunması gereken asıl unsurların korunamamasına sebep olmaktadır. Bu sebeple, tarihi çevrenin kalite ölçütünün belirlenmesi aşamasında korunacak alanların geçmişten bugüne kadar geçirdiği evrelerin incelenerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Bir sonraki aşamada tarihi çevrede kamusal alanların fonksiyonunun bilinmesi önem arz etmektedir. Ve bu durum gelecekte nasıl olacaktır. Mekânların ve çevrelerin fonksiyonlarının zamanla nasıl değişime uğrayacağı ve nerede yer alması gerektiği tartışmalı bir mevzudur. Kontrollü olmayan hızlı değişimler tarihi çevrelere zarar verebilmekte, kimliğini değiştirerek kalitesini düşürmektedir (Cohen, 2011; Kubat vd., 1990).

Tarihsel çevrelerdeki kalite kriterlerinin her biri çevresiyle olduğu kadar tek bir yapıyla da ilişkili olabilir. Kentsel analizlerde, öncelikli olarak geometriyi korumak gerekmektedir. Çünkü mimarlık geometri ile bağlantılıdır. Sayısal değerlendirme yöntemlerinden mimarlık ve peyzaj mimarlığı konuları yeterli olmamaktadır. Bu sebeple bu konularda ortaya konulan niceliksel veriler oldukça kıymetlidir. Sosyal, ekonomik ve teknolojik öğeler tarihsel çevreyi şekillendirmektedirler. Bununla birlikte bu öğeler kentsel faaliyetleri de meydana getirmektedir. Bu olgular karşılıklıdır. İnsan faaliyetleri çevreyi, çevre de insan faaliyetlerini şekillendirmektedir. Çevresel algılar, çevredeki fiziksel ve sosyal elemanların etkileşiminin sonucu oluşmakta ve davranışları etkilemektedir. Davranışlar da algıya etki etmektedir. Kentsel bölgeler, kalite durumuna göre farklı rol almakta ve bunlar da yaşamı zenginleştirmeleri yanı sıra sınırlandırabilmektedir (Kubat vd., 1990).

Tarihsel bölgelerde planlama ve tasarım faaliyetlerinde karşı karşıya kalınan sorunların başında çarpık kentleşme, sanayileşme ve diğer kentsel gelişmelerin tarihi dokuyu bozmasıdır. Bunun sonucu olarak da tarihi dokunun bozulması ve tarihi yapıların ölçek ve formları ile

uyumsuz bölgelerin oluşmasıdır. Bu tarz yeni bölgelerin oluşması, geometri ve estetik açıdan son derece kötü olabilmekte ve çevre kalitesini düşürmektedir.

Cohen'e (2001) göre, tarihsel çevrelerde önemli beş temel kalite ölçütü bulunmaktadır. Bunlar;

- Kentsel Yerleşimler

Sınırları açık ve net olarak tanımlanan, çevresiyle bütünlük içerisinde olan alanlar, kentsel yerleşme alanlarıdır. Kentsel yerleşme alanlarının sınırları kolay belirlenmektedir. Alan doğal, fiziksel ve kurumsal olarak tanımlanmaktadır.

- Mekân Duygusu

Mekân duygusunu; görüntü, konfor, belirli kentsel temalar, gölgeleme, doğa, topoğrafya ve bitki örtüsüne bağlı olma ve rahatlama şeklindeki duygusal ve tarihsel birliktelikler tanımlayabiliriz. Bunlar ile birlikte, kentsel algı, anlaşılır mekânsal lokasyonlar ve bunların kimliğin oluşumundaki etkisi mekân duygusu kavramı içerisinde yer almaktadır.

- İç Bağlantılar

Kentsel çevrede, mekân ve bağlantıların tekliği vardır. Bu duruma kentsel açık alanlar ve bloklar da dâhildir. Çevredeki öğeler, pozisyonlar, cadde ölçüsü/uzunluğu/boyu hakkında hâkim olan mekânsal tasarımlar (yalnızca binalar olarak değil) çok sık görülmemekte ve geçici durumdadır.

- Stil ve Tasarım

Stil ve tasarım, binalar arasında benzerlik ve farklılıklar da dâhil; renkleri, materyalleri, dokuları ve silüetleri kapsamaktadır. Tüm bu unsurlar önem teşkil etmekte, eşsiz ve dikkat çekici görünümündedir. Belirli bir ölçekle birlikte, üç boyutlu karakteristik ve sanatsal stil de önem taşımakta ve bölgesel özellikler açısından belirli durumdadır.

- Zanaat veya Ustalık

Yapıların kullandığı materyaller orijinal ve otantik sayılabilmesi için belirli bir süreç geçirmelidir. Bunlar; kubbe, duvar sıvaları ve özellikle işlenmiş taşlar gibi nitelikleri de

kapsamaktadır. Kentsel unsurları tamamlayan yapım yöntemleri, yalnızca tek yapıları değil yapıların etrafını kapsayan bir süreçtir.

Tanımlanan uygun altyapı oluştururken kalitesinin iyi olması önemlidir. Bu kalite ölçütlerinin değerlendirilmesi, koruma için de bir sebep teşkil etmektedir. Kaliteyi içeren eski kent dokularını ve yapılarını koruma nedenleri arasında kaliteden ayrı sayılan diğer iki sebep ise fiziksel ve objektif sebeplerdir.

2.2. Peyzaj ve Görsel Algı Kavramı

2.2.1. Peyzaj Kavramı ve Algısı

Peyzaj, insan ve doğa kaynaşması sonucu ortaya çıkan, doğal ve kültürel varlıkların sahip olduğu ekolojik, sosyal, ekonomik ve estetik değerlerin oluşturduğu bir bütünü temsil etmektedir (Özhancı ve Yılmaz, 2013). Görsel peyzaj, bir dizi abiyotik, biyotik ve kültürel unsurların etkileşimi ile oluşmaktadır (Bulut ve Yılmaz, 2007). Peyzaj kavramı ve algısı, insanların kendi ilgilerine ve bakış açılarına göre farklılık arz eder. Ancak J. B. Jackson'ın yapmış olduğu tanım üzerine çoğunlukla ittifak edilen bir tanımdır. Buna göre peyzaj, dünya yüzeyinin görünen bir parçasıdır. Bu tanımlama ile peyzajın dünya üstündeki doğal ve kültürel, canlı ve cansız tüm bileşenlerini içine alan ve bununla birlikte olası diğer tüm kavramları da içeren geniş bir tanımlama yapılmıştır (Ogrin, 1998).

Avrupa Peyzaj Sözleşmesine göre ise peyzaj; ekolojik, kültürel alanların kamu faydası sağlayabileceği ve iş olanakları sağlayabilmesi açısından yardımcı olabilecek önemli bir kaynak olarak görülmektedir. Yine sözleşme peyzajı yerel kültürün yönetiminde önemli bir katkısının olduğu ve bunun da Avrupa kültürel ve doğal mirasının vazgeçilmez bir unsuru olduğunu, insan refahının ve Avrupalı kimliğinin oluşturulmasına katkıda bulunduğu vurgulanmıştır. Peyzaj, insana yönelik kırsal veya kentsel bölgelerde, yüksek kalitede olduğu kadar bozulmuş yerlerde de, sıradanlıkla birlikte sıra dışı güzellik olarak görülen alanlarda da yaşam kalitesinin önemli bir elemanı olarak kabul edilmektedir. Sözleşme peyzajın, bireysel ve sosyal refahı sağlamada önemli bir parça olduğuna ve onun korunmasına, yönetimine ve planlamasına toplumdaki tüm bireylerde hak ve sorumluluklar düştüğüne dikkat çekmektedir. Avrupa Peyzaj Sözleşmesi peyzaj konusunda bazı tanımlamalar yapmıştır (Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, <https://rm.coe.int/16802faf1f> . Erişim: 31.03.2021). Bunlar;

Peyzaj: Nitelikleri, insan/tabiat etkenlerinin etkileşimleri ve eylemleri sonucunda insanlar tarafından algılanan şekliyle oluşan alanlardır.

Peyzaj Politikası: Uzman kamu otoriteleri tarafından peyzaj alanlarını korumak, yönetmek ve planlamak hakkında özel önlemleri almayı amaçlayan genel prensipler, stratejiler ve rehber kurallar bütünüdür.

Peyzaj Kalite Hedefi: Özel peyzajlar için, toplum tarafından peyzaj özelliklerine has beklentileri yetkili kamu uzmanları aracılığıyla belirlemektir.

Peyzaj Korunması: Doğa oluşumları/faaliyetleri ile oluşan miras değerleri ile belirlenen önemli ve karakteristik özelliklerin korunması ve sürekliliği için yapılan aktivitelerdir.

Peyzaj Yönetimi: Sürdürülebilir gelişim açısından sosyal, ekonomik ve çevresel süreçlerin meydana getirdiği değişikliklere uyum sağlamak ve rehberlik etmek için yapılan aktivitelerdir.

Peyzaj Planlaması: Peyzaj değerini arttırmak, iyileştirilmek veya peyzaj oluşturmak için geleceğe yönelik yapılan temel esaslardır.

Yazında yer alan peyzaj tanımlarına bakılacak olunursa;

Farina'ya göre (2000) peyzaj, gerçek dünyanın bir parçasıdır. Gerçek dünyadan kastedilen ise, canlıların faaliyetlerinin ve/veya süreçlerin ve mozaik yapı bütünüdür. Çevreyi canlılar dünyası olarak görürsek peyzaj, kültürel bir süzgeçle algılanan doğal veya yapay bir yapının deseni olarak vücut bulmaktadır. Işık'a göre (2008) ise peyzaj, birbirine bağlı ve etkileşimli farklı ekosistemler bütününden oluşan ve bu niteliğini farklı alanlarda tekrarlayan, farklı yapıları arazi; bir alanın, yan yana gelmiş arazi biçimleri; biyolojik sıralamada ekosistem seviyesi ile biyom seviyesi arasında bulunan sistem seviyesi olarak tanımlanmaktadır. Dirik (2005) ise peyzajı doğal ve kültürel peyzaj olarak iki temel başlıkta incelemiştir.

Doğal Peyzaj: Bütünüyle doğal öğelerin oluşturduğu canlı ve cansız, insanın hiç etkilemediği veya çok az değiştirebildiği, doğal düzen ve dengesini muhafaza eden bir peyzaj türüdür. Doğal peyzaj, jeoloji ve jeomorfoloji, toprak, atmosfer ve atmosferik olaylar, hidroloji, vejetasyon ve fauna olarak altı başlıkta değerlendirilmiştir (Dirik,2005).

Kültürel Peyzaj: İnsanların tabiatı kullanmaları sonucunda oluşan bir peyzaj biçimidir. İnsanların yaşadıkları çevreyi değiştirmeleri ile oluşan kültürel peyzaj, insan – tabiat etkileşimine bağlı olarak biçimlenmekte ve bu etkileşim zamanla değişimine göre evrimleşmektedir. Kültürel peyzaj, insanın tabiatı kullanma amacına ve şekline göre farklılık arz etmektedir. Kültürel peyzajı kentsel ve kırsal peyzaj olarak iki bölümde incelemek mümkündür.

Kentsel Peyzaj: Kentleri meydana getiren yapılar, yapı adaları, trafik, sosyal tesisler, ticaret ve sanayi sahaları gibi insanların faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan yaşam alanlarıdır.

Kırsal Peyzaj: İnsanların kent dışındaki tarım, ormancılık, rekreasyon, ulaşım ve endüstriyel kapsamlı eylemleri ile değişime uğrayan doğal çevrenin oluşturduğu alanlardır (Dirik, 2005).

Peyzaj alanlarının doğal ve kültürel değişimleri, tüm dünyada yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Bu değişim, var olan kent dokusundaki yapısal değişimleri beraberinde getirmektedir. Değişimlerin nihai hedefi yaşanılabilir ve sürdürülebilir bir ortam oluşturabilmek ve insanların yaşam kalitesini yükseltmektir. Ancak kaliteli bir yaşam için planlanan sosyal ve kültürel değişimlerin iyi bir şekilde tasarlanması ve kurgulanmasıdır. Peyzaj Tercihlerine İlişkin Bazı Yaklaşımlara da bu bölümde yer verilecektir. Peyzaj tercihlerine ilişkin yaklaşımlar çoğunlukla üç bölümde incelenmiştir. Birincisi, peyzaj tercihlerinin evrimsel kuramlarla açıklanması; ikincisi ise kültürel tercihlerle ilgili açıklamalardır. Üçüncü bölümde ise ilk iki yaklaşımın birleştirilmesi ile ilgili kuramsal çerçeve çalışmalarıdır.

Evrimsel temelli kuramlar, peyzaj tercihi ile ilgili çalışmaların büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu kurama göre, peyzaj seçimindeki temel algının kökeninde hayatta kalabilme düşüncesi yatmaktadır. Evrimsel temelli peyzaj seçim yaklaşımına göre, modern insanın aynı görüntülerini çekici bulabilmekte ve evrimsel sebepler doğrultusunda hayatta kalabilmeyi destekleyen peyzajları seçmektedir. Bu yaklaşımın öncü temsilcilerinden biri Appleton (1975), insanın peyzaj seçiminin hayatta kalabilme dürtüsüyle yaptığını ileri sürmektedir. Bu yaklaşıma göre, insanoğlu avcı olma özelliğinden ötürü belirli bir görüş açısına sahip, avlanma imkânı tanıyan peyzajları seçmektedir. Diğer yandan av olma ihtimaline karşı da avcılardan saklanabileceği peyzajlar seçim konusu olmaktadır. Appleton'un yaklaşımı açıklık ve sığınma şeklinde vurgulanan iki bileşenden oluşmaktadır. Açıklık, geniş ya da

mesafeli görüş elde etme imkânıdır. Sığınma ise, güvenliği ve sığınma imkânını sunmaktadır. Bir başka ifadeyle açıklık, iyi bir görüş imkânına ulaşmayı, sığınma ise başkalarının görüşlerinden saklanma imkânına ulaşmayı ifade etmektedir (Val vd., 2006). Bu yaklaşıma göre bilgiyi elde etme imkânı peyzajda bulunmaktadır. Bu sebeple insanın içinde bulunduğu peyzajı daha iyi anlaması ile birlikte, belirli bir görüşe sahip olması, ana ihtiyaçlarını karşılayabilmesi ve tehlikelerden korunabilmesi düşüncesi bulunmaktadır. Açıklığa sahip bir peyzaj içerisinde insanın hayatta kalabilme ihtimalinin yükselebileceği şeklinde algılanması seçim için bir sebep yaratmaktadır (Appleton,1975; akt., Eroğlu, 2012).

Peyzaj tercihinin ilişkin bir diğer yaklaşım ise Kaplan ve Kaplan (1982) tarafından ileri sürülen bilgi işleme yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre peyzaj tercihleri üzerinde evrimsel görüşün merkezi ana varsayım olarak tercihin uyarlayıcı bir etken olduğu üzerinedir. Peyzaj tercihi insanın hayatta kalabilmesine olanak sağlamaktadır. Peyzaj tercihi ile ilgili önerilen bu yaklaşımda, peyzaj organizasyonları anlama ve keşfetme güdülerini çalıştıran bir bilgi kaynağı olarak seçimi belirlerken öne çıkan faktörleri vurgulamaktadır. Bu faktörler; uyum, okunabilirlik, karmaşıklık ve gizemdir. Bu yaklaşımda, peyzaj tercihinin yeterli veriye ulaşabilecek açıklığa sahip ve anlaşılır olması gerektiği ve bakış açısına engel olabilecek bazı nesnelere varlığı ile görüntünün daha çok veriye ulaşmayı vaat ederek gözleyiciden saklanan öğelerin olduğunun fark edilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Uyumlu ve okunabilir nitelikteki peyzajlar algılamayı desteklerken, gözlemcinin de arkasında ne olduğunu merak etmesi, sır kavramı ile bireyin peyzaja çekilmesindeki amacı vurgulanmaktadır. Bahsi geçen uyum kavramıyla, çevrenin anlaşılabilir oluşu ve okunabilirliği yükselmektedir. Bu tarz bir peyzaj vurgusu, düzen duygusunu oluşturarak bakıcının dikkatini çevreyi algılamaya yönlendirmektedir (Val vd., 2006).

Orian'ın (1980) Yetiştirme Ortamı yaklaşımında temel düşünce yine seçim ile ilgili pek çalışmanın konusunu oluşturmuştur. Önerilen yaklaşım, evrimsel temeller sebebiyle insanların tamamının savaşı tipi çevrelerde olmaktan hoşlanmakta olduğunu ileri sürmektedir. Bu yaklaşımda bireylerin savaşı tipi peyzajlara karşı evrimleşen meyilleri vardır. Peyzaj tercihinde etkili olan psikolojik sistemin evrimleşmiş olduğu, bunun sebebinin belirli özelliklere sahip peyzajların bireyin hayatta kalabilmesinde ve çoğalabilmesinde diğerlerinden daha elverişli olduğunu belirtmektedir. Buna göre çoğu insan bu sebeple, belirli tipteki doğal çevreleri diğerlerine nazaran daha güzel ve daha çekici olarak görmektedir. Yapılmış çalışmalar,

savanların peyzaj tercihinde öne çıkmasında kültürel ve coğrafi bölgeler arasında anlamlı bir tercih olduğunu tespit etmiştir (Hartman ve Apaolaza, 2009).

Peyzaj tercihleri ile ilgili bir diğer yaklaşıma göre ise; peyzaj algı ve deneyimleri ağırlıklı olarak gözlemcinin kültürel geçmişi ve kişisel özelliklerine bağlıdır. Bu tercih daha çok ani tepkiler dışında bir seviyede ve daha çok algılanan fonksiyonların üzerinde odaklanma eğilimindedir. Kültürel tercih yaklaşımının öncülerinden olan Tuan (1974) topofilya hipotezi olarak adlandırılan yaklaşımında, peyzaj tercihlerinin oluşmasında yaş, meslek, cinsiyet, hobi, akademik geçmiş ve tanıdıkların olması gibi bireysel özelliklerin önemli olduğu vurgulanmıştır (Tveit vd., 2006). Tuan (1974) Topofilya'yı insan ve mekan arasında duygusal bir bağ olarak adlandırmakta, güçlü ve bireysel bir deneyim olarak görmektedir (Ogunseitani,2005).

Peyzaj tercihlerinde bireysel tercih faktörleri diğer faktörler altında incelenmiştir. Bu etkenler peyzaj ile ilgili olmamakta bireyin özellikleri ile ilgilidir. Lyons (1983)'a göre, peyzaj tercihleri bireyin cinsiyet, yaş, yaşadığı bölge ve tanıdıklığından etkilenmektedir. Bunun yanı sıra, peyzaj tercihi bireyin yaş, cinsiyet, yaşadığı bölge ve aşinalığı gibi etkenlerden etkileniyorsa peyzaj tercihinin sabit bir nitelikte değil de dinamik bir değişken olması gerektiği sonucuna da ulaşmıştır. Yine benzer şekilde peyzaj tercihi sadece bireyin evrimsel süreci içinde kazandığı, doğuştan gelen özelliklerine dayanmamaktadır (Dunnett ve Hitchmough, 2004). Benzer şekilde Zube vd. de (1983) çalışmalarında; peyzaj tercihleri ile yaş grupları arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

2.2.2. Görsel Algı Kavramı

Görsel algı kavramının anlaşılması için algılamanın net tanımını yapılmış olması önemli olacaktır. Algı; etrafımızdan duyuusal bilginin elde edilmesi ve değerlendirilmesi ile meydana gelmektedir. Duyu organları ve zihinsel sürece ilişkin olgular ile birlikte, çevreden kaynaklı uyarıcı etkilerin anlaşılması ve tanımlanması algımızı oluşturur. Esas olarak algı, karmaşık bir süreç bütünüdür. Hem içinde bulunulan çevre sisteminin bilgi kaynağı hem de faaliyetler ile oluşan bir alandır. Davranışların odağını algılanan nesneye yönelik düşünme türü oluşturmaktadır. Algı diğer bir değişle, çevreden kaynaklı ya da çevreye ilişkin bilgilenme sürecidir (Lang,1987).

Çevreden veri toplanması yoluyla oluşan algı, bu verileri yorumlama ve değerlendirmede ayrıca uygun ve doğru bir biçimde faaliyete dönüştürmede etkilidir. Algının esas ilkeleri arasında aşağıdaki hususlar bulunmaktadır;

- Algı bireylere göre değişmektedir.
- Algıda hareket önem teşkil etmektedir.
- Algıda kişiler etrafından gayelerine uyacak verileri almaktadır.

Görsel algı kavramı ile beraber bilinmesi gereken iki önemli husus çevresel algı ve mekânsal algı kavramlarıdır. Çevresel algı; çevreyi bilmede ve değerlendirmede süreklilik, hissetmek, algılanmış şeklini kavramak ve özelliklerini anlamak neticesinde seçim yapabilme ve karar verebilme sürecidir. Mimari çevre ile ilişkiler; şekil ve şeklin bireye gönderdiği mesajlarla ve bu mesajların birey tarafından algı yoluyla elde edilmesiyle meydana gelmektedir. Etraftan gelen uyarıcılar kullanılarak ve iletilerek birbirinden bağımsız değerlendirilemez (Aydınlı,1986; Rapoport,1977).

Mekânsal algı, geometrik bir temele dayanmaktadır. Bu durumda algının veriye dönüşmesi referanslar ile meydana gelir. Mekâna yönelik algı; yaşantıların birlikteliği, bilinç düzeyi ve bütünsel bir gerçekliktir. Mekânı algılamayı birçok yaşantı ve algı imgesinin bütünü olarak tanımlamaktadır. Mekânsal algı da görsel çevre etkenleri ve üç boyutlu bir mekânsal organizasyon kapsamında oluşmaktadır. İnsan ve çevre etkileşiminin analizinde elverişli şartları temin eden ortam mekân kavramıdır. Mekânsal algı, çevreyi gayelerle özdeşleştirmekte ve bununla birlikte çevrenin sunduğu şartlara uyarak mekâna bir anlam katmaktadır.

Görsel algı kavramı, çevrenin sosyal ve fiziksel etkenlerinin karmaşık etkileşimleri neticesinde gerçekleşmesidir. Algı davranışı, davranış sonrasında algılamada etkilidir. Psikolojik açıdan algı ile etraftan bireye ulaşan görsel çevresel etkenler, etkileşim ilişkisi içerisinde psikofizik usullerle ele alınmaktadır. Görsel algı aşaması, tüm algılanan nesnelere bağlı duygusal yüklerin analizi ve bilinçaltı düzeyleri belirlenerek anlaşılmalıdır (Aydınlı, 1986).

Görsel algı kavramından çevre, duyar ve bunların algı şekline dönüşmesi anlaşılmalıdır. Sentez etkinliği olan görsel algı, bir tümün görsel olarak algılanmasını ifade etmektedir. Bireyin çevreden nasıl etkilendiği ve bunu kapsayan birey benliğini tarifleyen görsel algı teorileri bulunmaktadır (Doruk,1973; akt., Karaşah, 2014).

Görsel algıyı etkileyen görsel süreçler, bireyin iki türlü görmesi ile ilişkilidir. Kapalı ve açık görüş olgularını kapsayan bu süreçler içerisinde, kapalı görüş olarak isimlendirilen görme şekli, bireyin tanıdığı bir nesneyi yani görmesi gerekliliğini ifade eder. Açık görüş algısı ise, kişinin etkinlik içerisinde ve görsel anlamda seçmeci ve kurgucu bir bakış ile algılamasıdır. Açık ve kapalı görmeyi etkileyen algılama, bazı öznel ve nesnel etkenler ile çeşitlenmektedir. Bu etkenler; kültür çeşitliliği, uyarıcının taşıdığı mana, bakan bireyin öncesinde uyarıcıyı tanınması, bilmesi, zihinsel süreçlerin meydana getirdiği düzen çeşitlilikleri olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Etrafımızı saran bütün görsel uyarıcılar bir mana taşımaktadır. Mana ve algı birbiri ile ilişkilidir. Bunun sonucu olarak değerlendirme; öznel ve bireysel anlamda belli bir görünüme dayanmakta ve uyarıcı, görülen nesne ve yorumlar arasında karmaşık anlamsal bir ilişkinin olması görsel algıda etki uyandırmaktadır (Aydınlı, 1986).

2.3. Görsel Peyzaj Kavramı

Peyzajın ne olduğu, nasıl algılandığı ve ne şekilde tasarlanması gerektiğine ilişkin yapılan araştırmaları hepsi insan-çevre arasındaki etkileşime bağlanmaktadır. Çevrenin birey tarafından en önemli ve ilk göze çarpan niteliği görsel yanıdır. Peyzajın bu değerinin saptanması ve kavramsallaştırılması, birey ile peyzaj arasındaki bu algısal ilişkiyi kavramada daha da etkin neticeleri ortaya çıkaracaktır (Eroğlu, 2012).

Peyzaj canlı bir materyalden meydana geldiği için sürekli bir değişim halindedir. Peyzajın görsel olarak değerlendirilmesi, peyzaj karakteri üzerindeki değişimleri tespit etmek için faydalanılan bir metot olarak tanımlanmaktadır. Görsel peyzaj, bir çevrenin görsel ve ekolojik yapısının muhafazasının yanında çalışma sırasında ve daha sonraları meydana gelebilecek masrafların asgariye inmesini de sağlayacaktır. Bu sebeple bir proje çalışması yapılacağı zaman karar safhasında bölgenin görsel karakterinin saptanarak analiz edilmesi, görsel kaynakları muhafaza etmek için doğru olan metottur (Asur ve Alphan, 2018; Özgüç, 1999)

Fotoğraf kullanımı, estetik algı ve seçenekler ile ilgili yapılan araştırmalarda oldukça yaygın bir metottur. Bunun sebepleri; ekonomik, hızlı ve gerçek dünyanın şartlarına göre kolaylıkla kontrol edilebilmesidir. Bu hususta yapılan araştırmalar arazide görülen manzara ile

ilgili görüşler ile bu manzaraya ait fotoğraf görüntülerine ait fikirler arasında çok güçlü bir ilişkinin olduğunu ifade etmektedir (Kalin, 2004).

İnsan psikolojisi ile şekillenen insan algısının, doğal ve kültürel peyzaja karşı zihinde oluşturduğu estetik ürün görsel peyzajdır. Bu noktada bireyin algısındaki estetik kavramı, zihin ve ruhsal yapıların bir tezahürüdür (Kaplan ve Kaplan, 1989). Bir peyzaj alanının görsel anlamda analiz edilmesi, genel tabirle estetik değerinin insanlar tarafından saptanması, peyzaj mimarlığı meslek disiplini için önem taşımaktadır. Çünkü bütün peyzaj türlerinde yani doğal, kültürel, kentsel ve kırsal alanlarda, tarihsel mekânlarda elde edilen veriler var olan peyzajın kalitesinin ortaya konulmasıyla birlikte ilk defa veya yeniden planlama yapılacak peyzaj alanları için rehber niteliğindedir. Dolayısıyla da kullanıcı ve/veya uzman grupların görsel peyzajları tanımlaması esasına dayanan görsel peyzaj kalite değerlendirmesi çalışmaları; peyzaj planlaması ve tasarım çalışmalarında önemli bir unsurdur. Bu kapsamda; görsel kalite değerlendirme çalışmalarının ana hedefi belirli bir bölgenin kullanıcılarının beğenilerine yönelik tercihlerde ortak paydanın hesaplanarak yapılacak olan planlama ve tasarım çalışmalarında bu bilgilerin göz önüne alınmasıdır (Kiper vd., 2016). Bu kapsamda, alandaki görsel kaliteyi belirlemek; mevcut peyzaj yapısına ilişkin imkânları saptamak, peyzajı oluşturan elemanları ve bileşenleri sahip olduğu potansiyelleri ile tespit etmek yer seçiminde önemli bir araçtır (Ak, 2010).

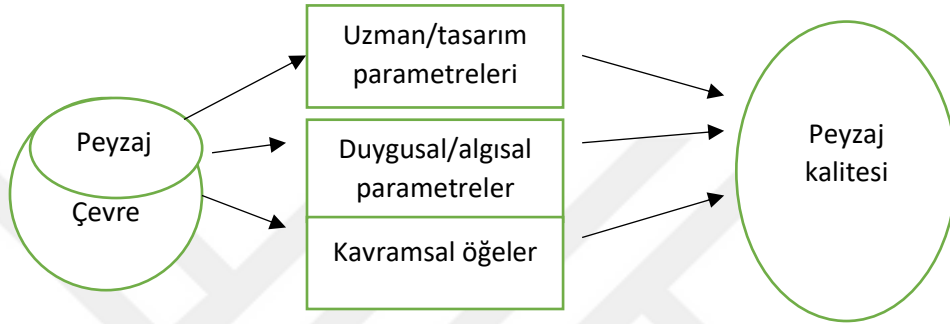
2.3.1. Görsel Peyzaj Kalitesi

Kalite, bir mal veya hizmeti ekonomik anlamda üreten ve tüketici isteklerine yanıt veren bir üretim sistemi olarak, bir üründe veya hizmette belirlenmiş veya olası gereksinimleri karşılama yeteneğine ilişkin özelliklerin toplamıdır (Direk, 2018). Görsel peyzaj kalitesi de; peyzajın göreceli olarak estetik anlamda mükemmelliğidir (Val vd., 2006).

Görsel peyzaj kalitesi ile ilgili olarak, kentsel mekân kalitesini kavrayabilmek için ilk olarak kent ve kentsel/kamusal mekân kavramlarını tam olarak bilmek gereklidir. Bununla beraber kent-birey arasında ilişki kurabilmek için bireyin ihtiyaçlarının neler olduğunun belirlenmesi gerekmekte ve bu ilişkilerin paralelinde kullanıcılar tarafından mekânın nasıl algılandığı da önemlidir.

Peyzaj ve kalitenin etkileşim halindeki kuruluşu, bireysel algısı ortak noktası, peyzajın anlamı ve mekân hissi gibi tanımlarla genişletilmektedir. Peyzaj kalitesini çevre ile alakalı tüm

hususlar ve bireyin çevre ile ilgili tüm deneyimleri, anıları ve hayal gücü etkilemektedir. Bu açıdan, peyzaj kalitesi tanımlanırken algısal, etkili, çabuk, durağan ve duygusal seçimlerle ilişkili, pasif ve öge odaklı olgular ile genişletilmektedir. Peyzaj kalitesi biyolojik merkezli, etki, katılımcı, aktif, deneyimsel bakımdan, kavramayla alakalı, bilgiye bağlı, sadeleşmiş zevke yönelik, dinamik, çoklu model incelemesini kapsayan, sınırsız ve sembolik peyzaj niteliklerine bağlı olmalıdır (Daniel, 2001). Peyzaj kalite kavramı ile ilgili yapılmış bir model örneği Şekil 2.1’de verilmiştir.

Şekil 2.1. Peyzaj kalite kavramı modeli (Daniel, 2001).

Görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesinde ve geliştirilmesinde aktif rol oynayan bileşenler aşağıdaki gibi tanımlanabilir (Kalın, 2004);

- Nesnedeki etkiye neden olan karakter özellikleri: Renk, biçim, doku ve özellik, hareket, uzunluk alanı, çevreye bağlı ölçek vb. efektler (koku, gürültü gibi),
- Alanın ve çevresinin peyzajının karakter özellikleri: Renk, topoğrafya, doku, bitki yapısı, su yapısı, endemik, alanın nadirliği, mimari formu gibi özellikler,
- Gözlemciye ait karakter özellikleri: Beklenti, duyarlılık, seçenek ve tavırlar,
- Bakış açısı vb. değişkenlerin karakter özellikleri: Kalite, yol patika peyzajı, nesneye bağlı yönelme, tarihi çevre, doğal alan vb. değişkenler, görüntü süresi, ışık ve mevsim gibi karakter nitelikleridir.

Görsel peyzaj kalitesinin anlamını saptamada bir diğer yaklaşım da peyzaj kalitesini ölçme süreçlerini araştırmayı ve sonrasında operasyonel açıklamalara ilişkin tanımlamalara geri dönmeyi kapsamaktadır. Bu sayede peyzaj kalitesini değerlendirirken uygulanan yöntemlerden yola çıkarak görsel estetik kalitesi kavramına ulaşılmaktadır (Daniel, 2001).

Son yıllarda çevresel kalite olgusuna ilginin artması ile birlikte peyzaj kalitesinin ehemmiyeti de artmıştır. Bugünlerde peyzaj, çevresel açıyla birlikte ekonomik açıdan da önem teşkil eden doğal kaynaklardan birisidir. Peyzaj kalitesi rekreasyon ve yerleşim alanı, sağlık ve turizm alanında da önemlidir. Ayrıca yüksek peyzaj kalitesi genellikle su, jeomorfolojik formasyon, oksijen, hayvan ve bitki çeşitleri açısından veya eğitim ve bilimsel gayelerle ilgili sahaları içermektedir (Real vd., 2000). Bir peyzajın görsel nitelikleri; doğal, çeşitli, açık, gizemli, perspektif sunan, uyumlu, düzenli ve güven verici oldukça alanın manzarasındaki güzellikte o derece artmaktadır. Bu bakımdan yapılacak araştırmalarda, peyzaj estetik kalitesinin çevre yönetimindeki değeri dikkate alınarak, peyzajın görsel estetik yapısı planlama kararlarının içine alınmalıdır (Özhancı ve Yılmaz, 2011).

Tüm bu genel değerlendirmeler neticesinde; uzman ve algısal yaklaşımlar seçilen arazinin görsel özelliklerinin araştırılması ve analiz edilmesi ile ilişkilidir. Ses, dokunma ve koku gibi biyofiziksel analizler doğrudan değerlendirilmektedir. Değerlendirilen kalitenin, bireyin ana ihtiyaçları (yemek, su ve barınma) ile doğrudan ilgili bulunmamaktadır. Uzman yaklaşımında doğallık, sayısal olarak bir belirleyici olabilmekte ancak uygulanan süreçler botanik ya da jeoloji konuları ile ilişkili değildir. Form, renk, çizgi, canlılık, birlik, uyum gibi görsel tasarım belirleyicileri operasyonel olarak önem arz etmektedir. Görsel tasarım ölçütleri doğal nitelikler ve doğal karakterle benzer görülse de görsel tasarımın ölçütleri daha önemlidir. Algıya bağlı değerlendirmelerde, değerlendirmenin genel yapısı ve tarifi, peyzaj kalitesini belirleyen ve fotoğraflara göre seçimlerini belirten gözlemci temel değerler ile doğrudan bağlantılıdır.

Doğallık ve algılanan peyzaj kalitesi karşılıklı olarak ilişki içerisindedir, ancak bu durum ikisini de tek başına değerlendirmeye dayalı deneysel bir neticedir. Peyzajın, her iki yaklaşımda da görsel estetik kalitesine hitap ettiği görülmektedir (Zube, 1974; Daniel, 2001). Gözlemcinin algısal, duygusal, bilişsel psikolojik süreçleri ile etkileşim içerisinde olduğu görünür peyzaj niteliklerinin ortak bir ürünü olarak tanımlanan görsel peyzaj kalitesi, sistematik olarak 20. yüzyılın sonlarından itibaren uygulamaya konulmuştur (Özhancı ve Yılmaz, 2011).

2.3.2. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi

Kalite değerlendirmesi yaparken bir kent, alan veya belirli bir çevre, ekolojik bir sistem olarak görülmelidir. Değerlendirme ölçütlerini alanın, biçimini ve bütünü ortaya koymak için yapmak gerekmektedir. Görsel kalite değerlendirmesi kültürlere ve coğrafyalara göre değişen

bir değerdir ve bu durumlar nedeniyle farklılaşacağı ileri sürülmektedir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesinde tercih edilen kalite ölçütlerinin veya kavramlarının taşınması gereken bazı nitelikleri vardır (Lynch, 1960). Bunlar;

- Ölçütler, kültürel farklılık ve biçim arasında karşılıklı etkileşimler dikkat edilerek hazırlanmalı ve uygulama metodu net olarak ortaya konulmalıdır.
- Her bir ölçüt, değerlendirilme açısından aynı nispette geliştirilmeye imkân vermelidir.
- Ölçütler esnek olmalı; toplumsal değerlerin değişmesi ile dahi kullanılabilen ölçütler bulunmalıdır.
- Ölçütler, günümüzle ilişkili olsa da geleceği düşünerek oluşturulmalıdır.

Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi son dönemlerde, kalite planlama çalışmaları ve yönetim stratejileri açısından önemli bir yere sahiptir. Geçmişte, doğal güzelliğin yalnızca muhafaza edilen peyzaj alanları ve tarihi korunan alanlarda önemli bir yer edindiği görülmüş fakat sosyal kaygının artması ile kalite değerlendirmesinin rolü yenilenerek peyzaj planlama yönetiminde en önemli değerlerden birisi haline geldi (Val vd., 2006).

Kalite mükemmellik derecesine işaret ettiğinde, görsel peyzaj kalite değerlendirmesi; görsel peyzajın hangi durumlarda iyileştiği ve bunun tespit edilmesi anlamına gelmektedir. Ancak burada ifade edilen 'daha iyi' kelimesi neye göre olacaktır sorusu öne çıkmaktadır. Peyzajların hangisinin daha iyi olduğuna karar vermede yiyecek, sürdürülebilir gelişme ve sığınak ile ilgili veya bireyler açısından rekreasyonel, ruhsal vb. durumlarla ilgili de olabilmektedir. Peyzajların hangisinin doğal değerleri ve ekolojik kalitesi daha iyi tespit edebilmek açısından önemlidir ve değişik değerlendirme süreçleri gerektirmektedir.

Çevresel modern yönetim sistemi içerisinde görsel peyzaj kalitesini biçimsel ve sistematik olarak değerlendirme gereksinimi daima artma eğilimindedir. Çevresel yönetim taleplerine yanıt verirken, peyzaj kalitesini değerlendirmek daha teknik ve nicelikseldir. Peyzajlar içerisinde hangisinin daha estetik olduğu tercihi yeterli değildir. Asıl önemli husus ne kadar estetik olduğunu bilmektir. Şayet peyzaj kalite değerlendirmesi çevre yönetiminin biyolojik, yasal ve ekonomik kaygıları ile yarışırorsa, bu durumda güvenilirlik, kesinlik ve geçerlilik ölçütleri içermelidir. Diğer yandan çevre yönetimi estetik kaliteyi ve çevresel

değerleri kapsadıkça, geçmişin değerlendirmelerini ilerletmek daha önemli olacaktır. Nihayetinde görsel peyzajın estetik kalitesi, peyzajın görünür unsurları ve gözlemcinin psikolojik sürece merakının ortak ürünüdür (Zube,1974; Daniel,2000).

Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi, peyzajın karakterinin üzerinde oluşan değişimleri belirlemede kullanılan bir metottur. Gayesi; sahanın var olan görsel özellikleri ile ilgili veriler ve bilgilere ulaşmak ve olası değişikliklere karşı duyarlılığı belirlemektir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi sürecinde; planlama, kaynak yönetimi ve tasarımın amaçlarına uygun olarak peyzajın görsel özelliklerinin envanter çalışması ve değerlendirmeleri yapılmaktadır (Palmer ve Hoffman, 2001). Bu değerlendirmeler bölgesel planlama seviyesinde ise, kentsel gelişmelerin yer seçiminde, bölgesel parkların tespiti ve kurulmasında; strüktürel planlama seviyesinde ise, koruma veya onarım için gereken sahalarn belirlenmesinde, kentsel yayılma ve gelişmede, kırsal rekreasyonlar, ağaçlandırma sahalarnın seçiminde ve çevre ünitelerinin karşılaştırılmasında görülmektedir (Ak, 2010).

Günümüzde görsel peyzaj unsurlarının kalitesini değerlendirmede; görsel kaynakların yönetimi, alan kullanımı, planlama ve tasarım çalışmaları sırasında öncelikleri koruma, güçlendirme, onarma, gizleme, geliştirme ve karar verme evrelerine ihtiyaç duyulmaktadır. Turizm veya rekreasyon bakımından, doğal çevrenin esas ögesi, manzara veya görsel kalitedir. Manzara açısından önemli peyzajlar sadece çevresindeki bireylere faydalı değil, ayrıca bölgeye de ekonomik anlamda faydalar sağlamaktadır. Bunun sebebi görsel karakterlerin, turistik veya rekreasyon tecrübenin bütün kalitesini etkilemesidir (Clay ve Daniel, 2000). Bu sebeple peyzaj planıcıları, çevredeki estetik güzelliği değerlendirerek, çevre değişikliklerine sebep olan projeler üzerinde görsel etki değerlendirmesi yapmalıdır (Roth, 2006). Görsel kalite araştırmaları; fiziksel çevredeki değişimleri görsel olarak oluşturduğu veriler ile kırsal ve kentsel çevreleri planlamada, tasarımda, yönetsel politikaların belirlenmesinde önemli yönlendiren bir araç olarak kullanılmalıdır (Ak, 2010).

Görsel kalite değerlendirilmesi, birçok çalışma özelinde aşağıda maddeler şeklinde verilen amaçlar kapsamında yapılmaktadır. Amaçları;

- Kültürel mirasın bir parçası olan korunması gerekli sahalarda, koruma sahalarnın belirlenmesi ve kaydedilmesine katkıda bulunmak,
- Estetik bakımından çalışma sahalarnı karşılaştıran yöntem belirlemek,

- Özel sahaların peyzaj özelliklerindeki olumsuz değişimlerin izlenmesini periyodik değerlendirme metotları ile ortaya koymak,
- Peyzajdaki değişimleri ve belirli insan etkilerini belirlemek amacıyla çalışma öncesinde ve sonrasında yapılacak işlemleri belirleyen yöntem sağlamaktır (Kane, 1981; Gültürk, 2013).

Görsel peyzajın kapsadığı çeşitli biyofiziksel niteliklerin kentsel gelişim ile alakalı yerleşimler ve korunması zorunlu sahalar gibi hususları etkilediği bilinmektedir. Yapılmış bazı çalışmalar (Benson vd., 1998; Michael vd., 2002; Özus ve Dökmeçi, 2006) konutların sahip oldukları manzara kalitesinin, müşteri seçimlerini olumlu olarak etki etmektedir. Benson vd. (1998) yaptıkları çalışmada manzaranın tek tip olmadığını; manzara değerinin özellik (su, vadi, dağ manzarası gibi) ve bütünsellik niteliklerine göre (tam, parçalı, sınırlı görüntü gibi) değiştiğini saptamışlardır. Konutun yapısal niteliklerini çalışmaların verileri olarak kullanan Michael vd. (2002), odağa göl manzarasını ekleyerek taşınmazlardaki değer artışını belirlemiştir.

Görsel peyzaj kalite değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar; tarihi, kırsal, tarımsal, kentsel peyzajlar gibi farklı karakteristiğe (Clay ve Daniel, 2000; Arriaza vd., 2004; Tüfekçioğlu, 2008; Irmak ve Yılmaz, 2010; Gültürk, 2013; Özgeriş ve Karahan, 2015; Kiper vd., 2016; Yazıcı, 2019) sahip pek çok alanda yürütülmektedir.

2.4. Görsel Kalite Değerlendirme Yöntemleri

Kalite, kişisel nitelikleri yapının kendi içi ve etrafı ile ilişkilendiren, dengeleyen ve bütünleştiren bütün ihtiyaçları temin eden özellikleri tümü olarak tanımlanmaktadır. Burada bahsi geçen görsel anlamdaki bütünlük; parçaların birbirine benzerliğinden, mekânsal yakınlığından, kapalı formlar ve grup oluşturmasından, ortak bir yönde hareket etmesi ve formların tekrarlanmasında meydana gelen etki ile sağlanmaktadır (Sipahi, 2007). Peyzajı oluşturan unsurların ya da sahip oldukları yapının tanımlanmasında 'görsel kalite' kavramı, planlama ve tasarım çalışmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Bu sebeple, bir sahadaki görsel kalitenin saptanması; var olan peyzaj yapısına ait olanakların neler olduğunun belirlenmesi, o sahadaki peyzajı oluşturan unsurların ve bileşenlerin sahip oldukları potansiyellerin belirlenmesi yönüyle önemli olacaktır (Ak, 2010).

Peyzaj algısı ve estetik hususunda yapılmış pek çok araştırma mevcuttur. Bu araştırmaları kültür ve evrim tercihi yaklaşımları şeklinde iki grupta incelenebilir. Evrim yaklaşımı, peyzaj algılamalarını ortak benzer evrim süreçleri gelişimine uygun açıklamaktadır (Zube, 1974). Bu kuram peyzaj estetiğini, insan biçimini ve hayatını aksettirmektedir. Peyzaj seçimleri, bir bireyin biyolojik gereksinimlerini giderecek biçimdedir. Tüm insanlığın ortak evrim altyapısı olsa da mevcut peyzaj ölçütleri birey açısından, tüm bireylerin ormanlık benzeri mekânlarda yaşamaktan hoşlanması gibi olumlu veya olumsuz olmaktadır. Burada konu ile ilgili 2 önem arz eden yaklaşım ‘*olası-barınak*’ yaklaşımı ve bilgi oluşumu yaklaşımıdır (Appleton, 1975; Kaplan ve Kaplan, 1989).

‘Olası – barınak’ yaklaşımında birey gerek avlayan gerekse de av pozisyonundadır. Diğer bir ifade ile peyzaj sıralamaları da bireylere aynı zamanda bu durumu sunmaktadır. Gözükmeden gözlemenin ihtimali bu durumu ifade etmektedir. Çevresel etken işaretleri de şayet gözükmeden görürler ise biyolojik yönden hayatlarını sürdürebilmektedir. Peyzajın varlığı bu durumu sağlarken estetiksel hoşnutluk kökenini de sağlamaktadır. Peyzajın varlığını, onun nitelikleri ile analiz etmek daha çok okunurluk sağlamakta ve doğal süreçlerle desteklenmektedir. Peyzaj seçimindeki kalıtsal alt yapı bireyin doğasında var olan bir unsurdur. Uluslararası peyzaj ölçütlerinin tercihinin tüm insanlık adına geçerliliğinin olabilmesi hayati bir unsur olacaktır. Bu kuramda, doğum ile oluşan bireyin karakteri, bireylerin peyzaja etkili bir biçimde aynı cevabı verebilmesinde görülmektedir (Appleton, 1975; Tüfekçioğlu, 2008).

Diğer yaklaşımlara göre de ifade edilenlerin tam aksi olarak peyzaj seçimleri ve tercihleri insanların tamamıyla kültürel geçmişine dayanmaktadır. Bu tür yaklaşımlar hızlı ve etkin yanıt vermeye ve algılanan işlemlere yönelmektedir (Bell, 1999). Topophilia hipotezinin geliştireni Tuan’a (1974) göre bireysel nitelikler; ‘cinsiyet, hobiler, meslek, yaş, samimiyet ve akademik geçmiş’ peyzaj seçimini belirlemede önemli olmaktadır. Şekilsel estetik kökeninde tasarım yaklaşımları bulunmaktadır. Estetiksel sanat ve felsefenin gelişmesinde; yaklaşımlar, peyzajın terimler ile ifade edilmelerine atfedilmekte ve sonrasında peyzajın genel haline geçiş yapabilmektedir. Bu teorinin gayesi peyzaj kavramını açıklarken estetiksel kalite ve tasarım, planlama ve analiz etme hususlarını ifade etmektir. Biçimsel estetik yaklaşımı analiz etmede şekilsel nitelik ve görsel kaliteyle alakalı eğitimli uzmanların görüşü de önemli olacaktır (Bell, 1999; Tüfekçioğlu, 2008).

Estetik değerlendirmeye dönük bu temel teoriler; kültürel ve biyolojik kavramlar arasında var olan görme kavramını doğum ile veya öğrenmeyle kazanma arasındaki çatışmayı

oluşturmaktadır. Son dönemlerdeki araştırmalar çoğunlukla biyolojik ve kültürel etkenlerin karışımını kabullenmektedir. Bourassa, Bell ve Norton bu seçimlerin gerek kalıtsal gerekse se de kültürel alt yapıya dayandığı düşüncesindedirler. Tüm bireyler hayata hususi kalıtsal özellikler ile gelmektedir. Ancak bu özellikler kültür ile değişim ve gelişim göstermektedir. Bu durum da peyzaj seçeneklerine kültürün ve doğanın karışımı biçiminde aksetmektedir. Doğa deneyimi iş yapan bir özelliktir. Bireyin çevre sistemleri birbirini açıklamaktadır ve bu kültürel ve kalıtsal bakış açısının bir karşımı neticesi oluşabilmektedir (Tveit vd., 2006).

Peyzaja ait doğal güzelliğin planlaması araştırmalarında, yönetsel kararlar önemli bir aktördür. Daha önceleri doğal güzellik, korunmakta olan ve tek güzellik şeklinde korunmakta olan yerler ve peyzajlar açısından hayati bir unsur olmuştur. Peyzaj yapımında toplumsal kaygının azalması; peyzajın planlanması ve yönetiminin en önem arz eden yönü olan doğal değerini, tekrar gündeme getirmiştir. Görsel kalitenin değerlendirilmesinde en kapsamlı uygulama geliştirenler Lanscape Character Assesment (LCA), Scenic Beauty Estimation Method (SBE) ve Visual Resource Management System'dir (VRM) (Daniel, 2001; Tveit vd., 2006).

- LCA İngiltere'de geliştirilmiştir. Son dönemlerde planlama sürecinin farklı aşamalarında kullanılmaktadır.
- SBE Amerika'da Ormancılık Departmanı için kurgulanmıştır. 1970'li yıllarda Orman Planlamasında yaygın olarak kullanılmıştır.
- VRM Analiz Yönetim Bürosunca Amerika'da geliştirilmiştir. Kamu arazilerinin bakım ve değerini yükseltmek için kullanılmıştır.

Bu 3 yöntem kısıtlayıcılarından biri, öngörülerini için yalnızca arazi bilgisi kullanmış olmalarıdır. LCA ve VRM yöntemi alan araştırması evresinde kullanılmaktadır. SBE'de resimlere puan vererek araştırmalarını yapmaktadır. Bu 3 metodun yaklaşımı da, peyzajdaki değişimi hesap etmede çok da uygulanır değildir. Çünkü buradaki metot uzaktan algılama ya da arazi bilgisine dayanmaktadır (Tveit vd., 2006).

Yakın dönemde görsel peyzajın estetik-kalite analizinde önemli gelişim yaşanmıştır. Peyzajın estetiksel yaklaşımında 2 temel kıstas bulunmaktadır. Bu 2 kıstas peyzaj analiz yöntemlerinin alt yapısını meydana getirmektedir. Bu kıstaslardan ilki objektivist kıstas ikincisi ise sübjektivist kriterdir. Objektivist kıstasa göre; bir nesnenin estetik kalitesi o nesnenin niteliklerinde vardır. Sübjektivist kıstasa göre ise estetiksel kalite gözlemcinin bakış açısı ile

değerlendirmedir (Lothian, 1999). Peyzajın estetiksel kalite analizi kapsamında objektivist ve sübjektivist kıstas hususlarının mantıklı bir neticesi olarak görsel-estetik kalitesi gerek peyzajın niteliklerine gerekse de bu niteliklerini gözlemciyi ikaz ettiği deneyimsel ve algısal süreçlere endekslidir. Bu 2 kıstas vasıtasıyla peyzajın kalitesinin analizinde 2 temel teori ileri sürülmektedir. Bu teorilerden ilki uzman teorisi ikincisi de algısal teoridir.

Uzman teorisinde; biyo-fiziksel nitelikleri şekilsel peyzaj kalitesi göstergeleri ile analiz edilmektedir. Bir kısım araştırmalar, bu analiz yapılırken mekânsal ayrılıklar ve karmaşıklık belirlenmesinde yeşillendirmenin hayati bir unsur olduğunu iddia etmektedir. Bu teoriye göre doğallık olumlu bir unsur olmaktadır. Bu noktada ekolojik kavramı gündeme gelmektedir. Ekolojik teori daha ziyade 21.yy.'da ortaya çıkmıştır. Objektivist kıstas kapsamında ekolojik analizler de bulunmaktadır. Uzman teorisi analizinde ekolojik teori dikkate alınmalıdır. Bireysel seçim etkeni ve toplumsal geçmiş, uzman teorisinde olumsuz etki oluşturmaktadır.

Algıya dayalı teoride ise; görsel peyzajın estetik kalitesi, değerlendiricinin psikolojik durumuyla karşılıklı etkileşimi olan peyzajın görsel niteliklerinin bir sonucudur. Bu metot, algıya ve duyguya dayalı kıstaslar, kavramsal unsurlar ile değerlendirilmektedir (Val vd., 2006). Bu teoride psikolojik ve sosyal nitelikler önemlidir. Bu duruma göre sosyokültürel analizler bu yüzyılda ileri sürülmektedir. Sübjektivist kıstasta sosyokültürel metotta yer almaktadır. Algıya dayalı ölçümlerde sosyolojik çalışmalar olumlu bir etki oluşturmaktadır (Tüfekçioğlu, 2008).

Peyzajın görsel kalitesi değerlendirmede kesinlikle nesnel ya da fiziksel yaklaşım modeli esas alınmaktadır. Kişi ve gruplarca yapılan öznel değerlendirmelerine dayanan ya da peyzajın fiziksel niteliklerinin değerlendirilmesini dikkate alarak çeşitli teknikleri içeren çok sayıda yaklaşım kullanılmaktadır. Wherrett'e (1996) göre peyzaj kalitesi, bir çevre için çoğunlukla çevresel/ekolojik, sosyokültürel ve psikolojik faktörleri içeren geniş bir paydada tanımlandığından oldukça algısal ve nesnel doğaya sahiptir.

2.4.1. Objektivist Paradigma

Objektivist paradigmada, peyzajın kalitesinin peyzaja ait doğasında mevcut olduğu ve fiziki peyzajın temel niteliği olduğu ileri sürülmektedir (Val vd., 2006). Bu yaklaşımda, görsel peyzaj özellikleri bir nesne şeklinde incelenir. Estetiksel kalite analiz etmede bireyler arasında var olan ayrılıkları asgariye düşürmek için nesnel kıstaslar var olmalıdır (Tveit vd., 2006).

Coğrafyacı ve plancılar peyzajı; arazi, toprak formu bitkilendirmeye benzeyen bir unsur şeklinde kategorize etmekte ve haritalandırmaktadırlar. Diğer yandan mutlak yargıda bulunarak peyzajı doğrudan değerlendirmektedir. Örneğin, dağların ve nehirlerin peyzaj kalitesinin yüksek olması gibi. Peyzaj kalitesi, sayısal bir ölçekle veya düşük, orta ve yüksek kaliteli şeklinde kategorize edilmektedir. Bu model peyzaj, gerçek peyzaj kalitesi olarak değerlendirilmektedir.

Bu modele göre peyzajın kalitesi fiziki bir özelliktir. Fiziki niteliklere benzer şekilde değerlendirilmektedir. Sonuç olarak yapılan sınıflandırma nesnel şekilde tarif edilmektedir. Peyzajın değerlendirilmesi aşamasında alınan mutlak kararlar çok dikkatli bir biçimde yapılmaktadır. Bu durumun yanı sıra bu modelde bireysel seçimler göz önünde tutulmamaktadır. Bu modelde seçimlerden oluşan öznel yöntem çoğunlukla dikkate alınmamaktadır. Peyzajın kalitesi sayısal şekilde analiz metodu sıklıkla Avustralya ve İngiltere’de kullanılmaktadır. Amerika ve Kanada’da az da olsa kullanıldığı bilinmektedir (Lothian, 1999). Peyzajın kalite analizi araştırmalarında, objektivist modelden yola çıkarak, uzman teorisi ve biyolojik kaynaklı ekolojik teori geliştirilmektedir. Bu metodlarla objektivist paradigma daha geniş bir şekilde açıklanmaktadır (Tüfekçioğlu, 2008).

2.4.1.1. Uzman Yaklaşımı

Peyzaja ait biyo-fiziksel niteliklerin, klasik birey algılaması ve estetik yargılamasından ayrı bir şekilde uluslararası peyzaj kalite kriterleri şeklinde farz edilen şekilsel tasarım kriterlerine (birlik, çeşitlilik çizgi, form gibi) dönüştürmektedir (Tveit vd., 2006). Çevreye ait yönetsel tasarımlarda, uzman yaklaşıma nispeten peyzajın kalite analizi baskındır. Bu teoriye göre eğitim sahibi uzman birey peyzajı sistemli bir şekilde analiz etmekte ve peyzaj estetiği ile ilgili tasarım kriterlerinin birleşimine göre analiz geliştirmektedir (Litton, 1968). Peyzaja ait biyo-fiziksel elemanlar (ağaçlar dağlar, göller gibi) şekilsel unsurlara (renk, form, doku ve çizgi gibi) ve bunları organizasyonuna (geçerlilik, uyum, birlik, çeşitlilik) dönüştürülmektedir. Sonrasında saptanmış kaidelere ve ilkelere uygun alan yüksek kalite ve düşük kalite (görsel kalite ya da doğal kalite) şeklinde belirlenmektedir. Eğitimli uzman tipik uygulamada aynı zamanda çevresel yönetim faaliyetleri ve çoklu kaynak kararı açısından görsel kalitenin muhafazası için öneriler geliştirmekten de sorumludur.

Bu teorinin en belirgin tarafı, peyzajın kalitesinin ve her tür niteliğinin uzman bir bireyin değerlendirmesi ile yapılmasıdır. Diğer yandan bu analizde bakış açısı da öne çıkan bir öğedir.

Yakın dönemlerde gözlemcinin etkinliği daha fazla artmaktadır. Analizin başka bir tamamlayıcı unsuru olan ‘algısal yaklaşım’ metotları da gözlemci tarafından göz önünde tutulmaktadır. Peyzaj kalite değerlendirilmesinde kullanılan şekilsel tasarım öğeleri, bireyin estetik analizi ve algısına dayanan tarihi ve klasik inceleme ve yaklaşımlarda farklılaşmaktadır (Lothian, 1999). Uzman peyzaj kalite değerlendirmeleri; kesinliğin, doğruluğun, geçerliliğinin ve güvenilirliğin noksan olduğu yönüyle eleştirilmektedir (Daniel, 2001). Çoğu uzman tarafından da, uzman yaklaşımı problemleri bir peyzaj kalite değerlendirme yöntemi olarak değerlendirilmektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

2.4.1.2. Biyolojik Odaklı – Ekolojik Yaklaşım

Peyzaj planlamalarında ekolojik terimi son dönemlerde göz önünde tutulan önemli konulardan bir olabilmektedir. Peyzaj ekolojistleri ve mimarları, anlamı ve mantığı olmayan arazi yönetimi ve kullanımı çalışmalarından dolayı peyzaj ve ekoloji ilişkisini geliştirmek amacıyla sistematik metotlar geliştirmektedir. Peyzaj ekolojisi bu açıdan doğal sistemleri yönetmek için geliştirilmiştir (Murphy, 2005).

Ekosistem teorisi, bireysel organizmalar veya topluluklardan ziyade tüm sahanın fonksiyonlarının nasıl olduğu ile ilgilenmektedir. Bir sahadaki organizmalar ve cansız etrafları ile olan etkileşimlerine önem vermektedir. Ekosistemlerde; hayat, enerji akışı, tüketiciler, üreticiler ve ayrıştırıcılar vardır. Ekosistemlerde hayat; besin döngüleri ve enerji akışı ile devam etmektedir. Açık bir sistem olan ekosistemde, besin ve enerji alışverişi sürekli olarak devam etmektedir. Bir ekosistem 4 ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; üreticiler, tüketiciler, ayrıştırıcılar ve doğal çevredir. İlk 3 bileşen, 4. bileşenin oluşturduğu cansız doğa içerisinde yaşamlarını devam ettiren canlı hayatını kapsamaktadır. Cansız doğal çevre ve içerisinde hayatlarını devam ettiren canlılar arasındaki ilişkiler ve etkileşimlerini araştıran bilim dalı ekoloji olarak tanımlanmaktadır (Tüfekçioğlu, 2008).

Çevresel yönetimin odağı ekosistem yönetimine doğru değişmektedir. Ekosistem yönetimi peyzajın kalitesinin analiz edilmesine dönük yeni uğraştırıcı bir eleman olarak meydana gelmektedir. Çevresel yönetim, tek bir kökenden ileri gelmektedir. Çoğunlukla çoklu kullanım; tesisleri ve eşyaları içermekte, ekonomik sistem yönetimine dönük kişisel nesnelere verimlilik boyutuna odaklanmaktadır. Burada; tesisler ve eşyalar ikincil terimlerdir. Bu terimlerden evvel tesisler ve eşyalar gelmektedir. Ekosistem yönetiminde temel gaye, bireylerin faydasına olanı fazlaştırmak değildir. Amaçlar ekosistem planında çok belirgin değildir.

Burada hayati husus, çevre yönetiminin emek vermesi istenen ekosistem şartlarının ne olduğunu kavramaktır (Daniel, 2001).

Peyzaj ekolojisi teriminde peyzaj, heterojen bir sahadır. Peyzaj ekolojisi birçok ekosistemden meydana gelmektedir. Örneğin dağ peyzajı; otları, ormanları, kayaları, çalıları, toprağı ve taşları meydana getirmektedir. Kent peyzajı; sanayi sahalarını, parkları, konut sahalarını, drenaj sistemlerini, yolları ve parkları meydana getirmektedir. Tüm bunlar birer birer incelendiğinde birbirleri ile olan etkileşimleri oluşmaktadır. Peyzajın yapısı ve işlevlerini daha net kavrayabilmek için ele alınan peyzajın kullanma yöntemlerini geliştirmek, bunun için ise ekosistemleri ve biyolojik çeşitliliği korumak gerekmektedir. Direnç, sürdürülebilirlik ve biyolojik çeşitlilik terimleri ekosistem planlamasında önemli bir yeri vardır. Ancak bu terimlerin nasıl açıklanacağı ve ölçüleceği çok da açık değildir (Daniel, 2001; Murphy, 2005). Bu durumda asıl incelenmesi gereken konu peyzajın estetik kalitesinin ekosistem planlamasında ne tür bir etken olacağıdır. Çevresel politikalarda esas farklılıkları belirlemek gerekirse, peyzajın estetik kalitesinin ekolojik ve doğal değerler aracılığı ile tanımlandığı gerçek, bağımsız birey gereksinimlerinin tartışıldığı asıl mesele yeşil konusudur. Biyolojik odaklı ekolojik yaklaşım esasında yeni olan bir teori değildir. Peyzaj kalite değerlendirmesinde kullanılan dört kavramsal modelden sadece biridir. Biyolojik odaklı ekolojik yaklaşım, ekolojik model olarak belirlenmektedir (Daniel, 2001; Daniel ve Vining, 1983). Bu açıdan ‘Eşitsizlik oranı’ terimi de uzman değerlendirmesi ile birlikte ortaya atılmıştır. Aynı kavram algılama yaklaşımında ‘Doğallık’ olarak belirlenmektedir. Bu iki kavramda doğrudan ekolojik yaklaşımla ilgilidir (Tüfekçioğlu, 2008).

Ekolojik paradigma, esasta bireyin algısı ve seçimleriyle ilgili değildir. Peyzajın kalitesi; bireyin yargısından, değerinden, seçiminden bağımsız olarak biyolojik çeşitlilik, sürdürülebilirlik ve bütünlük gibi ekolojik niteliklerle açıklanmaktadır. Peyzajın kalitesinin bireyin algısı, ekolojik kalitesiyle uyumlu olmalıdır. İyi ekolojik unsurlara zıt olan peyzaj seçimleri, etkisiz ya da yetersiz ekolojik kültürün bir neticesi şeklinde değerlendirilmektedir. Bu sebeple değişikliklerin yapılması gereklidir. Ekolojik kalite ve görsel kalite arasındaki bağlantının ne olduğu tartışma konusudur. Şayet peyzajın estetik kalitesi; terimsel olarak doğallık ile açıklanırsa, bu durumda ekolojik kalite ile aynı anlamı ifade etmektedir. Şayet estetiksel kalite ve ekolojik kalite terimsel olarak birbirinden ayrı tutulacak olunursa, bu durumda ikisinin arasındaki ilişkiyi deneysel şekilde saptamak gereklidir. Ekolojik kalitenin yüksek olması peyzaj kalitesinin yüksek olmasına endeksli olmakta veya olmamaktadır. Ya da

bu ilişki ekosistemin neleri kapsadığına endeksli olarak farklılık arz etmektedir. Yalnızca ekolojik kaliteyi tarif etmek değil algısal yaklaşım ile ekolojik kalitenin nasıl değerlendirilebileceği gibi metodolojik sorunların da açıklanması gerekir (Carlson, 1977; Daniel, 2001).

Yakın dönemde peyzajın kalite analizi araştırmalarında, değerlendirmesi güç olsa da peyzajın kalitesinin tamamı ve neticesinde de yaşamsal kaliteye etki eden kıstaslardan biri de ekolojik kalitedir. Bu sebeple ekolojik kalite değerlendirme metotları geliştirilmektedir. Bütünüyle tarif edilmemiş olsa da ekosistem; biyolojik, sosyal ve fiziksel evrelerin karmaşık yapısını düşündürmektedir. Ekosistem planlaması peyzajda mikro ölçekten makro ölçeğe kadar genişleyen coğrafi bir kriter içermektedir. Zamansal kriterler, 10 yıllık planlarla tespit edilmektedir. Ancak planlama daha kısa veya çok daha uzun zaman dilimlerinde yapılmalıdır. Şayet türleri muhafaza etmedeki ve ekolojik sürdürülebilirlikteki saptanan amaçlar daha ciddi yapılırsa ise o takdirde çevresel yönetimdeki zamansal olan kriter sonu veya tanımı olmayan öğelerdir. Buna benzer olarak coğrafi kriter de biraz daha genişletilmelidir (Daniel, 2001).

Peyzaj yönetimini ve değişimini ekolojik yönden incelemek için 5 ilke mevcuttur. Bunlar;

- Ağ örgüsü: Bütün hayat sistemleri birbiri ile etkileşim içindedir. Birbirlerine bağlıdır.
- Döngüler: Tüm yaşayan canlılar sürekli devam eden bir madde ve enerji akışı içerisindedirler.
- Enerji: Güneş enerjisi kimyasal enerjiye dönüştürülmektedir.
- Ortaklık: Ekosistemler kalıcılığını zenginliğinden ve kompleks yapısından ötürü devam ettirmektedir. Biyolojik zenginlik ne kadar çok olursa, direnci o kadar yüksek olmaktadır.
- Dinamik Denge: Ekosistemler esnekler. Bu esneklik ekosistemlere dinamik bir mekanizma katmaktadır (Murphy, 2005).

Ekosistem planlamasındaki zamansal ve coğrafi kompleks peyzajın estetik analizindeki algısal yaklaşıma güçlükler çıkarmaktadır. Zamansal ve coğrafi öğelerin görsel estetik analizi yapılırken başka olası unsurlarla da kıyaslamaların yapılması gerekmektedir. Arzu edilen peyzajın farklı bir gösterim biçimi de, hava resimleridir. Bu şekilde, mekânsal farklılaştırmanın ekoloji ile ilgili aralığı daha açık kavranabilmektedir. Bunun en doğal yöntemi, o çevrede yürüyerek coğrafi farklılaştırmaları ve peyzaj durumunu deneyimlemektir.

Ancak bilgisayar görselleştirme teknolojik bunu da olası kılmaktadır. Arzu edilen yönden görüntü alınmaktadır (Daniel, 2001).

Kuşbaşı görüntüler teknik olarak ve interaktif yürüyüşler sağlanabilmekte ve bu şekilde peyzajdaki ekoloji ile ilgili olan coğrafik mekan farklılaştırmaları ve dokuları görmek olasıdır. Peyzajın estetik kalitesi, o peyzajın o andaki fotoğrafının alınarak ve arazide çalışma ile daha net analiz edilmektedir. Bu sebeple, tam bir analiz yapılması amacıyla, bunlara ilaveten hava fotoğrafı ve 3 boyutlu görselleştirmeler de dikkate alınmalıdır. Peyzajın ekolojik kalitesi analiz edilirken zamansal değişimleri de göz önünde tutmak gerekir. Ancak bu hava fotoğrafı ve 3 boyutlu görselleştirmeler ile yapılamamaktadır. Ekolojik peyzaj dokuları ile ilgili olan zamansal değişimler peyzaj kalite analizine ayrı bir fonksiyon kazandırmaktadır.

Zamansal değişimler sadece bilgisayara dayalı çevresel görselleştirme teknolojileri ile sağlanan hızlandırılmış sunum aracılığı ile yapılabilir. Bu metodun geçerliliği ve doğruluğu her zaman tartışma konusudur. Ancak daha tutarlı başka bir çözüm mümkün değildir. Peyzaj değişimini ve ekolojik durumunun geleceğe olan değişimlerini belirlemek için en çok tercih edilen değerlendirme öğeleri; topoğrafya, jeoloji, toprak yapısı, iklim durumu, doğal bitki örtüsü, vahşi yaşam ve hidroloji olmuştur (Daniel, 2001; Murphy, 2005).

Görsel kalite ve ekolojik kalite arasındaki etkileşim kesin olarak tespit edilememektedir. Bu sebeple en uygun analiz; hızlandırılmış çalışma, arazi çalışması, 3 boyutlu görselleştirme ve hava fotoğraflarının analizi gibi bütün yaklaşımların uygulandığı ve de kıyaslanmasının yapıldığı analiz teknikleridir. Şayet bu analiz neticesinde ekolojik durum verimi, görsel peyzaj estetik kalitesi verimine denk olursa o takdirde her bir analiz metodunun güvenilirliği yükselmektedir (Daniel, 2001).

2.4.2. Sübjektivist Paradigma

Sübjektivist paradigma, peyzaj kalite değerlendirmesinde alternatif bir paradigmadır. Bu paradigma, peyzaja dönük toplum arzularını incelerken psikofiziksel yöntemleri kullanmakta ve sayısal değerlemelere göre de peyzajın kalitesini belirlemektedir. Bu yöntem, çoğunlukla Amerika ve Kanada'da ve kısmen de olsa İngiltere'de kullanılmaktadır (Lothian, 1999). Peyzaj kalite değerlendirme çalışmalarında, sübjektivist paradigmadan başlayarak algıya dayalı yaklaşım ve sosyokültürel yaklaşım meydana gelmektedir. Bu yaklaşımlarla; sübjektivist paradigma daha belirgin sınırlar oluşturmaktadır.

2.4.2.1. Algıya Dayalı Yaklaşım

Algıya dayalı yaklaşım, sübjektivist felsefik olgulardan oluşmuştur. Çoğunlukla farklı çalışmalar ve psikolojik analiz metotları, algıya dayalı peyzajın kalitesinin sayısal kriterleri ile yapılmaktadır. Algıya dayalı peyzajın kalitesinin kriterleri, tercih edilen gözlemcinin peyzaj seçimlerine, sıralanmasına ve oylamasına dayalıdır. Peyzajın biyo-fiziksel niteliklerinin estetik ile ilgili psikolojik karşılıkları, doğrudan duyulara dönük/ algısal aşamalara ya da anlamalara dönük yapılara yönelik uyarıcı bir görev almaktadır (Zube, 1974; Daniel, 2001).

Algıya dayalı yaklaşım ve uzman yaklaşımı her daim çokça tartışma konusu olmuştur. Bir grup algıya dönük teorinin diğer teoriden daha güven duyulur olabildiğini savunurken diğer grup aksini savunmuştur. Peyzajın estetik kalitesinin iç güvenilirlik kriterleri, küçük ölçekten orta ölçekli gruplara dayanmakta ve devamlı yükselmektedir. Peyzaj türleri gözlemcinin kararından ve gözlemci-peyzaj etkileşiminden daha çoktur. Benzer şekilde algıya dönük kriterler, görsel özellikler arasındaki ufak nüansları gösteren net aralık kriterleri vermektedirler. Diğer bir deyişle algıya dönük analizler, çoğunlukla netlik için kabul gören ölçülere ve ölçü sistemlerinin güvenilirliğine sahiptirler. Algıya dönük yaklaşımlar, net bir şekilde peyzaj kalite etkileşiminin gözlemci tarafını ön plana çıkarmaktadır. Bunun yanı sıra biyofiziksel peyzaj da dikkate alınmalıdır (Daniel, 2001). Görsel penetrasyon, odaklama, karmaşa gibi yaklaşımlar da algısal faktörlerden türemiştir. Dikkat, stres azaltma gibi duygusal tepkiler de algısal faktörlerden türemiştir. Şayet algısal, kavramsal ve duygusal etkenlerin üzerinde durulursa peyzaj nitelikleriyle olan etkileşimleri çoğunlukla doğrudan deneysel testler neticesi onaylanmaktadır (Tüfekçioğlu, 2008).

Algıya dönük peyzajın estetik kalite analizinde, peyzajın estetik kalitesinin ne olduğuna dönük teorik bilgi noksanlığı bulunmaktadır. Buna benzer çalışmalar resimlerin temsili geçerliliği ile sınırlandırılmıştır. Doğal bir peyzajın analizi yapıldığında, bu analiz renkli resimli sunumlara dayanmaktadır. Doğrudan peyzaj tecrübeleri ile eşleştirilmektedir (Daniel, 2001).

Yakın dönemlerde bu resim sunumları, yeni teknolojiler aracılığıyla yüksek çözünürlüğü olan ve gerçekçi bilgisayar görselleştirmeleri ile geliştirilmektedir. Fotoğraf sunumları ile ilişkisi de sağlanınca peyzajın doğrudan gözlenmesi şeklinde olmaktadır. (Tüfekçioğlu, 2008).

2.4.2.2. Sosyo-kültürel Yaklaşım

Görsel peyzaj kalite analizi iki zıt terim ile karşı karşıyadır. Bunlardan ilki, ekolojistlerce ve çevre filozoflarınca ortaya atılan ‘biyolojik odaklı çevresel yönetim’; ikincisi ise ‘çevresel politika savunucuların ortaya koyduğu çevresel sorunlar sosyal problemlerdir’ iddiasında olan toplumsal odaklı çevresel yönetimdir. Bu çekişme bir bakıma objektif ile sübjektif paradigma tartışmalarını benzeridir (Daniel, 2001; Tüfekçioğlu, 2008). Üst seviyedeki sosyokültürel model, gerçek çevrenin tecrübe edilmiş düşüncelerin felsefi yönden hayale dayalı olduğu üzerinde duracaktır. Biyoloji odaklı ve sosyokültürel kuramlar, peyzaj ile gözlemci iletişimini peyzajın kalite analizi terimini ayrı bir yöne döndürecektir. Biyoloji odaklı kuram, daha gerçek olan biyolojik-ekolojik doğal değerlerin yanında olduğundan, insan değerlerinin önemini düşürecektir. Bu husus çevresel yöneticilerce dikkate alınacaktır. Çünkü yirmi birinci yüzyılda kamu katılım ve birey değerleri ağır basmaktadır (Daniel, 2001).

Kentsel peyzaj ve mimari tasarımlarının ortak alanında insan vardır. Tasarımların insanın asıl gereksinimlerine yanıt verecek biçimde ve hayat standardını yükseltebilecek biçimde yapılması gerekir. Çoğuldan bireyselle doğru insanın gereksinimleri beş temel başlık etrafında değerlendirilmektedir. Bunlar (Murphy, 2005; Tüfekçioğlu, 2008);

- Psikolojik ihtiyaçlar: Açlık, susuzluk, barınma, üreme ve uyku
- Güvenlik ihtiyaçları: Fiziksel güvenlik, emniyet, sağlamlık, korku ve kaostan psikolojik korunma
- Sosyal ihtiyaçlar: Aidiyet, iletişim, kabul edilme
- İtibar ihtiyaçları: Başkasına güven, kendine güven, değer verme, saygı görme, takdir edilme, toplumda belli bir yer edinme
- Kendi kendine yetebilme ihtiyacı: Tek başına hayatta kalabilme

Bunların haricinde ayrıca kavramsal gereksinimler vardır. Onlar da;

- Bilme, anlama ve anlaşılma ihtiyacı: Öğrenme isteğini motive etme
- Estetik ihtiyaçlar: Tecrübe kazanma duygusunu güdüleme ve bu tecrübeden hoşlanma.

Bütün bu sosyal gereksinimlere yanıt verecek biçimde tasarlanan mekânlar, görsel kalite kriteri yüksek olan yerlerdir. Bunlar aynı zamanda görsel estetik kalitesinin fazla olduğu ve insanların hayattan zevk alıp o mekânlara ve sosyo-kültürel model, genel olarak çevreye dayalı

kriterlerin kısmen de peyzaj estetik değerlerin kültürel saptamasını öne çıkarmaktadır. Biyolojik ve fiziksel evreler çevresel yönetim ve politikalarında ehemmiyetsiz olacaktır (Daniel, 2001).

Sistemantik görsel peyzajın kalite analizi 22. yy. son döneminde keşfedilmiş ve geliştirilmiştir. Bilimsel çalışmalar ve çevresel yönetim açısından çok önemli bir etkisi bulunmaktadır. Gelişim sürecinde algısal ve uzman yaklaşım karşılaştırılarak tartışılmıştır. Sonrasında bu iki analizin kaynaştırılmasından peyzaj niteliklerinin ve bireyin algılama evresinin karşılıklı dayanışmasından esinlenerek bütünlük bir yöntem ortaya atılmıştır. Bu sayede çevresel yönetimde, görsel peyzajın analizinin ehemmiyeti yükselmiştir. Bu duruma ilave olarak da geniş bir ekosistemin planlaması peyzajın estetik kalitesine meydan okumaktadır. Son elli yıl süresince peyzajın kalite analizi uzman-tasarım metodu ve algıya dayanan metot altında sosyokültürel yaklaşım arasında var olan çelişki gibi görülmektedir (Daniel, 2001; Tüfekçioğlu, 2008). Her iki teoride de, çevrenin biyo-fiziksel unsurların ve bireyin deneyiminin önemli etkileşiminde bulunduğu peyzajın kalitesinin temel yaklaşımını paylaşmaktadır. Peyzajın kalitesi, peyzajın nitelikleri ve bu niteliklerin gözlemcilerdeki etkisinin ilişkisi ile artmaktadır. Uzman ve algıya dönük metotlar peyzajın niteliklerinin nasıl sunulduğuna ve gözlemcinin peyzaj kalitesi analizi evrelerinde katılımına bağlı olarak farklılaşmaktadır. Bu sayede sosyokültürel boyut değerlendirilmektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

2.4.2.3. Objektivist ve Sübjektivist Paradigmaların Kıyaslanması

Objektivist ve sübjektivist paradigmalardaki paradoks bu iki yaklaşımın zıtlığından ileri gelmektedir. Birinci model, peyzajın kalitesinin peyzajın kendi arasında olduğunu iddia etmekte, diğer model ise peyzajın kalitesini gözlemleyen bireyin bakışında olduğunu ileri sürmektedir. Güzel şeklinde adlandırılan peyzaj için esasında bu güzellik hayalidir. Gözlemcinin kendi kültür, sosyal ve psikolojik durumunu ortaya çıkardığı durumdur. Çizelge 2.1’de bu iki paradigmanın kısa tanımlamaları yer almaktadır.

Çizelge 2.1. Objektivist ve sübjektivist paradigmalar (Lothian, 1999)

Objektivist veya Fiziksel Paradigma	Peyzaj kalitesi gerçek fiziksel özelliktir
	Kriterler peyzaja uygulanarak değerlendirilmektedir
	Sübjektiflik objektiflik olarak yansıtılmaktadır

Çizelge 2.1. Objektivist ve sübjektivist paradigmlar (Lothian, 1999) (Devam)

Sübjektivist veya Psikolojik Paradigma	Peyzaj kalitesi gözlemcinin gözlerinden türemektedir
	Psikofiziksel yöntemler kullanılarak değerlendirilmektedir
	Sübjektifliğin objektiv değerlendirilmesidir

Objektivist ya da fiziksel model, peyzajın kalitesinin fiziki peyzajın temel niteliği olduğu geleneksel bakış açısıdır (arazi formu, su yapıları ve renk fiziksel kaliteler gibi). Bunun aksi olarak sübjektivist ya da psikolojik model, peyzajın algılanan yoruma dayanan insan üretimi olarak ifade edilmektedir. Objektivist model kısaca; bir bireyin gözündeki fiziksel görüntüden görünen güzel algısıdır. Bu durumun karşısında sübjektivist model de güzelliğin bakış açısının ardındaki aklın bir yorumu olduğunu ifade etmektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

Bireylerin seçimleri objektivist modelde de vardır. Ancak burada bu seçimler yalnızca bireyin peyzaj analizine taban oluşturmaktadır. Sübjektivist paradigmda, peyzaj teriminin, algının ve gözlemcinin seçimlerinin kavranmasını sağlayabilmektedir. Objektivist ve sübjektivist modeller peyzaj tipolojileri ile eşleşmektedir. Çizelge 2.2’de görüleceği üzere, objektivist paradigma uzman, ekolojik ve şekilsel estetik teorilerini, sübjektivist paradigma ise psikofiziksel, kavramsal, deneyimsel, psikolojik ve fenomenolojik yaklaşımları içermektedir (Tüfekçioğlu, 2008).

Çizelge 2.2. Peyzaj tipolojiler ile paradigmların kıyaslanması (Lothian, 1999)

Objektivist (Fiziksel) Paradigma		Sübjektivist (Psikolojik) Paradigma		
Uzman	Ekolojik	Psikofiziksel	Kavramsal	Deneyimsel
Şekilsel estetik		Psikolojik	Fenomenolojik	

Çizelge 2.3’te iki paradigmanın niteliklerinin kıyaslanması yer almaktadır.

Çizelge 2.3. Objektivist ve sübjektivist paradigmların kıyaslanması (Lothian, 1999)

Objektivist (Fiziksel) Paradigma	Subjektivist (Psikolojik) Paradigma
Güzellik - Peyzajın gerçek kalitesi	Güzellik - Gözlemcinin gözündeki kalite
Sübjektif	Objektif
Teorik çerçeve eksikliği var	Teorik çerçeveden oluşmakta

Çizelge 2.3. Objektivist ve sübjektivist paradigmalara kıyaslanması (Lothian, 1999) (Devam)

Peyzajın fiziksel özelliklerinin anlamı araştırılmaktadır	Peyzaj kalitesi ile ilgili olan fiziksel öğeleri anlamak için birey tercihlerinin anlamı araştırılmaktadır
Peyzaj kalitesini kesin varsayımlarla farklılaştırma	Peyzaj kalitesini birey seçimleri ile farklılaştırma
Gündelik faktörleri dikkate almamaktadır	Gündelik faktörleri dikkate almaktadır
Deneyseldir	Deneyimsel: yaklaşımları ve hipotezleri test etmektedir
Belirli bir alan veya arazi	Belirli bir alan ya da arazi yok
Analizler saha çalışmasına dayanır	Analizler fotoğraflara dayanır
Nispeten daha kolay, ucuz ve çabuk sonuç	Nispeten zor, pahalı ve yavaş sonuç
Peyzaj kalitesini analiz ederken cevaplayıcılar kullanmaz, tercihlerdeki değişiklikleri dikkate almaz	Ölçütler cevaplayıcıların özelliklerine ve tercihlerine göre – yaş, cinsiyet, eğitim, sosyoekonomik durum, kültür-
Kopyalanamaz	Kopyalanabilir
Sübjektif ve kopyalanamamasından ötürü kesin netice vermeyebilir ve kısa ömürlüdür	Objektif ve kopyalanabilir olmasında ötürü neticeler genişletilebilir ve daha kalıcıdır
Tahmin etme duygusu ile hareket edilmez	Peyzaj kalitesindeki peyzaj değişimi önceden tahmin edilebilir
Sübjektiflik objektiflik olarak sunulabilir	Objektiflik sübjektiflik olarak sunulabilir.

2.4.3. Psikofiziksel Paradigma

Daniel (1976), manzara güzelliğinin değerlendirilmesini amaçlayarak biçimsel estetik yaklaşım modeli ve psikolojik yaklaşım modelini birleştiren psikofiziksel yaklaşım modelini geliştirmiştir (Daniel ve Boster, 1976). Psikofizikçiler bu gaye doğrultusunda, çevresel uyarıların fiziksel özellikleri ile kullanıcıların algısal tepkiler arasındaki kesin niceleyici bağlantıyı belirlemek için çalışmalar yapmaktadır (Kaptanoğlu, 2006). Peyzajın görsel kalitesinin saptanması, kullanıcı seçimlerinin belirlenmesi için peyzajın fiziksel nitelikleri ile kullanıcının algısal tepkileri arasındaki mutlak kantitatif ilişkileri ortaya çıkarmak amacı ile çalışma yapmaktadır (Schroeder ve Daniel, 1981). Bu ilişkiyi; topoğrafya, vejetasyon, su vb. gibi çevrenin fiziksel nitelikleri ile, tercih edilen estetik değer ya da manzara güzelliği gibi psikofiziksel tepkiler içerisindeki ilişki oluşturmaktadır (Sanoff, 1991).

Psikofiziksel modellerde kullanılan peyzajın ölçülebilir fiziksel niteliklerinin belirlenmesi, peyzajın unsurlarına ayrılmasını gerektirir. Unsurların tercihi, unsurlar arasındaki ilişkiler ve kişi ya da grup halindeki kullanıcılarca algılanan peyzaj kalitesi arasındaki etkileşimler hakkında tartışmalar halen devam etmektedir. Bu konudaki birçok araştırmada incelenen fiziksel unsur ve ölçek, değerlendirilen peyzajın özelliklerine bağlı olarak değişmektedir. Örneğin, bir kısım çalışmada ‘çit (sınır)’, ‘sınır arazileri’ ya da ‘sınır sınıflandırmaları’ gibi daha ziyade zıtlık oluşturan zonlar arasındaki etkileşimleri ifade etmeye yarayan tanımlama ve sınıflandırmalar görsel kalitenin ölçülmesinde bir değişken olarak değerlendirilirken, kimisinden su unsurunun ya da silvikültürel çalışmalarda meydana gelen desenlerin kullanıcı algısına etkisi, bir diğesinde ise geniş ölçekler göz önünde tutularak bölgeselleşme seviyesinde ya da ‘peyzaj temaları’ seviyesinden yapılan sınıflandırmalar görsel kalitenin tespitinde dikkate alınmıştır (Yamashita, 2002; Limon ve Fernandez, 1999; Clay ve Daniel, 2000; Jorgensen vd., 2002).

Arthur (1977), büyük ölçekteki görsel kalite değerlendirmesine örnek olarak ‘vejetatif yer örtüsü miktarını (Amount of vegetative ground cover)’, ‘zemin tekstürünün değişkenliğini (Surface variation)”, “ağaç yoğunluğunu”, “ağaç ebadını”, “ağaç ebatlarının çeşitliliğini (tek tip-çok farklı ebatlarda)”, “ağaçların dağılımını (eşit olarak dağılmış-belli alanlara yığılmış)”, “ağaç tepe tacı ebadını (ufakgöze çarpar derecede büyük)”, “tür çeşitliliğini (az-çok), bulutların varlığını (yok-var)”, “renk değişimini” ve “ön, orta ve arka görünümün varlığını”, vb. gibi fiziksel nitelikleri incelemiştir. Daniel ve Boster (1976), peyzaj manzarasının güzelliğini değerlendirme ve ölçülmesine yönelik yaptıkları metotta (SBE/Scenic Beauty Estimation Method), ‘ağaç çapı’, ‘ağaç yoğunluğu’, ‘tepe tacı’, ‘görüntüdeki gökyüzü miktarı’ gibi fiziksel nitelikleri incelemiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Tez çalışmasının ana materyalini İstanbul İli Beyoğlu İlçesinde yer alan Karaköy semtindeki tarihi çevreler oluşturmaktadır. Karaköy, Haliç kıyısında yer alan ve İstanbul Boğazına kıyısı bulunan bir bölgedir.

Karaköy, İstanbul'un Avrupa yakasında, kentin güneybatısında, Beyoğlu ilçesi sınırlarında, Haliç'in kuzeydoğu kesiminde yer alır. Beyoğlu ilçesinin yüz ölçümü 8.76 km²'dir ve 45 mahalleden oluşmaktadır. Beyoğlu'nun kuzeybatısında Şişli ve Kağıthane, doğusunda Beşiktaş, güneyde ve batıda ise Haliç yer almaktadır.

İstanbul'un en eski yerleşim yerlerinden biri olan ve tarih boyunca bir liman ve ticaret merkezi olma özelliğiyle ön plana çıkan Karaköy'ün hem Haliç'e hem de İstanbul Boğazı'na kıyısı bulunmaktadır. Karaköy, Eminönü bölgesinin karşısında, Galata ve Tophane semtlerine komşu bir bölgede yer almaktadır. Karaköy semti, Beyoğlu'nun Müeyyetzade Mahallesi ve Hacımimi Mahallesi'nin bir kısmını, Kemankeş Karamustafa Paşa Mahallesi'nin tamamını kapsayan bir bölgedir (Atıcı, 2019).

Çalışma alanına ilişkin hazırlanan haritalar; İstanbul ili Beyoğlu ve Fatih ilçe belediyelerinin Netcad formatındaki 1/1000 ölçekli halihazır verilerinden temin edilmiştir. Bu veriler Netcad 8.5 programında shapefile verilerine dönüştürülerek CBS yazılım programı olan ArcGIS Desktop 10.5 programında kullanıma hazır hale getirilmiş ve altlık olarak kullanılmıştır. Son aşamada, elde edilen altlıklar ile alana ait diğer veriler, Adobe Photoshop CC 2019 programı kullanılarak tamamlanmıştır.

Çalışma alanını gösteren harita (Şekil 3.1) ve çalışma alanı lokasyon haritası (Şekil 3.2) ArcGIS Desktop 10.5 programı kullanılarak yazar tarafından hazırlanmıştır.

Şekil 3.1. Çalışma Alanı Haritası (Yazar tarafından ArcGIS Desktop 10.5 programı kullanılarak hazırlanmıştır)

Çalışma alanı olan Karaköy, İstanbul'un en eski tarihi mekânlarından biri olması ve görsel açıdan zengin içeriğe sahip olması gibi nedenlerle seçilmiştir. Diğer yandan bu bölgenin tarihi mekânlarının kıymetli ve çok olması peyzaj uygulamalarının da yoğun olmasına sebep olmuştur. Bu durum çalışma açısından uygulanan peyzajın değerlendirilmesi ve öneriler sunulmasını olanaklı kılmaktadır. Beyoğlu Kentsel Sit Alanı sınırları içinde kalan Karaköy bölgesi, İstanbul'un stratejik noktalarından biri olup kültürel miras açısından değerli yapılara sahiptir. Bölgedeki tescilli ve tescilsiz yapılar ile kenti oluşturan sokak ve caddeler, uzun yıllar boyunca fiziksel ve işlevsel açıdan pek çok değişime uğramıştır. Günümüzde de gerçekleşmekte olan dönüşümlerle pek çok yapının işlevi değişmektedir (Öztürk, 2019).

başladığı görülmektedir. Bu değişim süreci ‘Soylulaşma’ kavramıyla ifade edilmektedir. Galata’nın soylulaşması Mimar Mete Göktuğ’un 1990 yılında yaptığı bina restorasyonu ile başlamıştır (Dalgıçer, 2011). Sonrasında Galata Derneğinin kurulması ile değişim hızlanmıştır. Oluşan yeni orta sınıf, sanatçılar, medya çalışanları ve entelektüellerinde eklemlenmesi ile devam etmiştir. 2000’li yıllarda ise gayrimenkul sektörünün bölgeye ilgisi artmıştır. Bu durumu Güvenç (2006) soyluların münferit aldıkları ve içerisinde yaşamlarını sürdürdükleri binalarda gerçekleştirdiklerini ve bu durumu 1.dalga soylulaştırma olarak tanımlamıştır. Bu süreç yerini, genel ve yerel yönetimin şehrin köhne bölgelerinde yaptıkları dönüşüm projeleri Haydarpaşa ve Galataport ile üçüncü dönem soylulaştırma devam etmiştir (Güvenç, 2006). Kuban (2006) ise Karaköy’ün soylulaştırılmasını tarihi binalar aracılığı ile yapıldığını, bu sebeple soylulaştırma faaliyetlerinin batılı örnekleriyle benzerlik taşıdığını ifade etmektedir.

İstanbul’un imar hareketleri esnasında tarihsel süreç içinde Karaköy bölgesinde yer alan tarihi eserler ve önemlerine bu bölümde yer verilmiştir.

II.Abdülhamid Çeşmesi; II.Abdülhamid tarafından 1901 senesinde İtalyan Raimondo d’Aronco tarafından tasarlanmıştır. Bütünüyle mermer taşlardan yapılan 4 yüzlü, küçük boyutlu bir alan çeşmesidir. Üstünde kagir, iki kademeli, kenarları dilimli, kurşunla kaplı genişçe bir saçak bulunmaktadır. Osmanlı mimari sanatında üslubun yok olduğu XX.yüzyıl ilk dönemlerinde yapılmış olmasına karşın hemen önünde yer alan Nusretiye Camii ile uyumlu bir üslupta tasarlanmıştır. Şimdilerde Maçka’da bulunan İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesinin karşısındaki parka yerleştirilmiştir (Egemen, 1993).

Nusretiye Camii ve Sebili; II.Mahmut tarafından inşa ettirilen caminin yapımına 1823 yılında başlanmış ve 1826 yılında tamamlanmıştır. Çeşmenin mimarı Krikor Amira Balyan’dır. 1956 senesinde yapılan imar düzenlemeleri sürecinde üstüne dökme demir parmaklığın yer aldığı alçak duvarı yıkılmıştır. Avlusundan günümüze kalan sadece giriş bölgesinin solundaki küçük taş avludur. 1958 senesinde yürütülen imar düzenlemeleri esnasında ise hemen önünde bulunan yolun seviyesinin düşürülmesi sebebi ile cami ve sebile basamak eklenerek cami avlusu daraltılmıştır. Şadırvan avlusundaki musluk ve tuvalet kaldırılmıştır (Ünsal, 1969).

Kabataş Hamamı; Beyazın dönemine ait bir eserdir. İmar çalışmaları esnasında Kemeraltı caddesinin açılmasıyla asfaltın kenarında kalmıştır. Hamam Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulunun koruma kararına karşın yıkılmıştır. Karabaş hamamı yerine belediye bahçesi yapılmıştır.

Kılıç Ali Paşa Camii; Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. 1958 yılındaki imar çalışmaları esnasında bir kısım duvarları yıkılmış ve yeniden inşa edilmiştir. Ancak yapım esnasında yükseklikleri denk getirilememiştir. Diğer yandan dükkanları da kaldırılmıştır (Ünsal, 1969).

Müşirlik Dairesi; 1864 yangını sonrasında Topçu Mektebi arazisi üstüne inşa edilmiştir. Binanın son düzenlemesi Abdülaziz dönemine aittir. İmarı esnasında yol yapılması sebebiyle ilk önce porş çıkıntısı, sonrasında ise tamamı yıkılmıştır.

Sanayi Kışlası; askeri mimarinin örnek yapılarından biridir. 19.yüzyıla ait eser, 1958 senesinde yol hizası ayarlaması sebebiyle yıkılmıştır.

Süheyl Bey Camii, cepheleri kesme taş şeritleri arasında tuğla kuşaklarla renkli bir görünümü vardır. Mimarisi sadedir. 1957'de yol yapımı sebebi ile çeşmesi ile beraber yıkılmıştır (Egemen, 1993).

Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi; Kabataş İskele Meydanında yer almaktadır. Geçmişte setin üstünde bulunan çeşmeye yaklaşık kırk basamakla bir merdivenle çıkılmaktaydı. 1957 senesindeki Meclisi Mebusan Caddesinin yeniden imarı esnasında merdivenler kaldırılmış ve önüne duvar örülmüştür. Kesme taştan yapılan dört cepheli bir meydan çeşmesi caddeye ve denize dönük bölümlerinde kabartmalar bulunmaktadır.

Yahya Efendi Çeşmesi; 1957 senesinde yol imarı esnasında Kabataş bölgesinde set üzerindeydi. Çeşmeyi yaptıran Yahya Efendi II.Abdülhamid'in silahdarıdır (Egemen, 1993).

Yusuf Paşa Çeşmesi; şimdilerde Kabataş bölgesinde Meclisi Mebusan Caddesi üstünde bulunan sebil geçmiş yüzyılda asıl bölgesinden alınarak Fındıklı Molla Çelebi Camii son cemaat yeri tarafına nakledilmiştir. 1956 senesinde caminin bahçesinin istimlakı neticesinde şimdiki yerine konulmuştur. İmarı sırasında ortasına çeşme, iki tarafına da ikili pencere sebili konulmuştur.

Fındıklı Hamamı; çifte bir hamam olup cadde üstünde bulunmakta idi. Mimar Sinan'ın eserlerine benzemektedir. Eser 1957 senesinde yıkılmıştır.

Saadettin Efendi Çeşmesi; Kabataş Seddi merdivenlerinin alt kısmında yer almaktaydı. Kitabesinde imar tarihi 1309 Hicri yazılmıştı. Caddenin seviyesine göre toprağa gömülü kalmıştır. Sade bir mimarisi ve kesme taş yapısı vardır. Fistolu kemer taşları ile yapılmış

kenarları eşsizdir. Şimdilerde yeni istinat duvarına gömülmüş olduğu düşünülmektedir (Ünsal, 1969).

1956-1960 seneleri arasında İstanbul'da yapılan imar çalışmaları neticesinde İstanbul'un görüntüsü büyük ölçüde değişmiştir. Yaya şehri olan İstanbul, dört yıllık aralıksız yıkım çalışmaları ile yapılan geniş yollar ile parçalara bölünmüştür. Çok sayıda bina, yapı ve ev yıkılmıştır. 1958 senesinde, istimlak faaliyetleri için tahsis edilen kaynakların yeterli olmaması sebebi ile istimlak çalışmaları durdurulmuştur. Yüksek miktarda gerçekleşen istimlak harcamaları sebebi yüzünden önemli tarihsel değere sahip olan surların restorasyonuna yeteri miktarda kaynak bulunamamıştır. İstanbul'un ulaşım sistemi bütünüyle değişmiş, geniş yolların yapılmıştır.

Karaköy Mescidi; 1878-1879 senesinde yapılan bu cami Arnuvo stilini taşımakta ve Moresk bir camiye andırmaktaydı. Eşsiz bir eser olan bu cami meydan açılırken yıkılmıştır.

Kılıç Ali Paşa Camii, Türk Ortodoks Patrikhanesi, 3.Çeçeyan Han, Kemankes Karamustafa Paşa Camii, Arap Camii, Bankalar Caddesi, Fransız Geçidi Karaköy'de yer alan tarihi ve turistik mekânlardır. Karaköy'ün karakteristik özelliklerini yansıtan ancak imar hareketleri sonrasında yok alan veya zarar gören eserleri arasında; II.Abdülhamid Çeşmesi, Nusretiye Camii ve Sebili, Karabaş Hamamı, Kılıç Ali Paşa Camii ve Dükkanları, Müşirlik Dairesi, Sanayi Kışlası, Süheyl Bey Camii, Hekimoğlu Ali Paşa Çeşmesi, Yahya Efendi (Silahdar) Çeşmesi, Yusuf Paşa (Koca) Çeşme ve Sebili, Fındıklı Hamamı, Esad Mehmed Efendi Çeşmesi, Saadettin Efendi Çeşmesi, Emin Ağa Sebili ve Karaköy Mescidi/Camisi sayılabilir (Ertem ve Altunel, 2001)

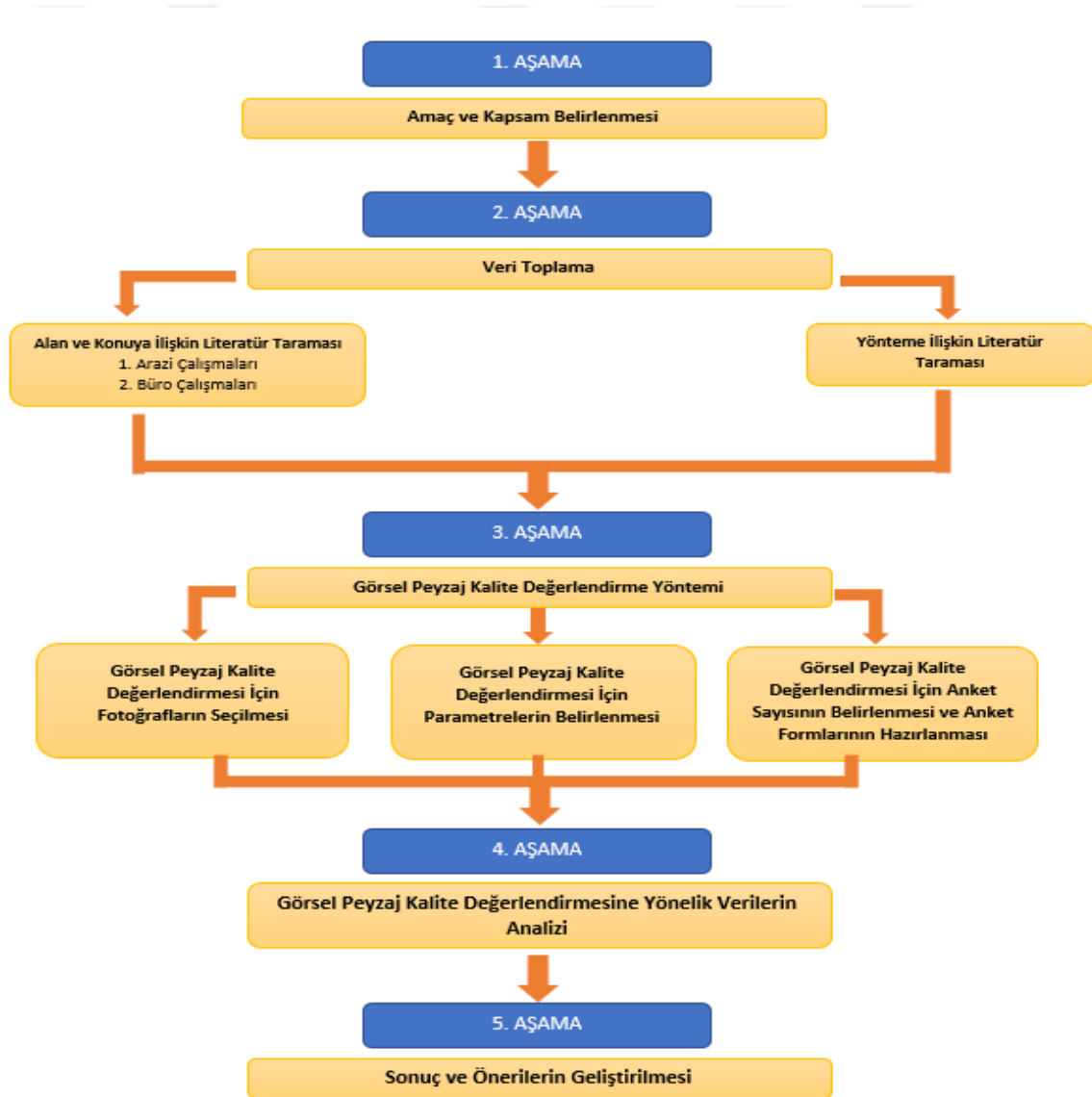
Tez çalışmasında kullanılacak diğer ikincil materyaller ise aşağıda verilmiştir.

- Tez çalışma konusu ve örnek alana ilişkin daha önce yapılmış tez, araştırma, makale ve raporlar sonucu elde edilen veriler,
- Alanda yapılan gözlemler ve çekilen fotoğraflar,
- Harita altlıklarının oluşturulması ve hazırlanmasında kullanılan Netcad 8.5, ArcGIS Desktop 10.5 ve Adobe Photoshop CC 2019 programı,
- Harita altlıklarının oluşturulmasında kullanılan Karaköy'e ilişkin 1/1000 ölçekli uygulama imar planı,

- Görsel peyzaj analizinde katılımcı ve uzman grupların değerlendirilmesi için kullanılan 25 adet fotoğraf, 9 adet parametre ve Likert skalasına göre puanların yer aldığı anket formları,
- Uzman ve kullanıcı anketleri ile uzman ve kullanıcı anketlerinin veri girişleri ve analizlerinde kullanılan Excel ve SPSS-20 programlarıdır.

3.2. Yöntem

Bu başlık çerçevesinde tez çalışmasında kullanılan yöntem süreci detaylı bir biçimde verilmiştir. Çalışma yöntem süreci 5 temel aşamada şekillenmiş olup, akış şeması Şekil 3.3'te verilmiştir.

Şekil 3.3. Tez çalışması yöntem akış süreci

3.2.1. Amaç ve Kapsam Belirlenmesi

Doğal, kültürel, kentsel ve kırsal alanlarda, tarihsel mekânlarda elde edilen veriler var olan peyzajın kalitesinin ortaya konulmasıyla birlikte planlama çalışmaları için bir rehber niteliği taşıyacaktır. Dolayısıyla da kullanıcı ve/veya uzman grupların görsel peyzajları tanımlaması esasına dayanan görsel peyzaj kalite değerlendirmesi çalışmaları; peyzaj planlama ve tasarım çalışmaları için önemli bir etkidir. Bu kapsamda; görsel kalite değerlendirmesine yönelik yapılan çalışmaların ana hedefi de belirli bir bölgeye ait kullanıcıların beğenilerine yönelik tercihlerin ortak paydasını hesaplayarak yapılacak olan planlama ve tasarım çalışmalarında bu bilgilerin göz önünde bulundurulmasını sağlamaktır (Kiper vd., 2016). Aynı zamanda bir alandaki görsel kalitenin belirlenmesi; kullanıcılara yönelik olarak da aidiyet oluşumunda ve mekan tercihlerinde önemli etki yaratacaktır. Bununla birlikte kimlik ve imaj oluşumunda da güçlü bir potansiyel oluşturacaktır. Tarihi çevreler ise, geçmiş dönemlerin sosyal, kültürel ve ekonomik yapısını, yaşam biçimi ve felsefesi ile doğal faktörlerin kesişimi ile biçimlenen alanlardır (Tüfekçioğlu, 2008).

Dolayısıyla bu alanlar; hem geçmiş hakkında ipuçları, hem günümüz için aidiyet, hem de gelecek için de yol gösterici olurlar. Aynı zamanda tarihi çevreler; yapı biçimi, malzemesi, sokak dokusu gibi pek çok özellikleri ile birlikte görsel peyzaj açısından üstün nitelik taşırlar. Dolayısıyla da bu alanlarda görsel peyzajların tanımlanması oldukça önemlidir. Böylelikle; tarihi dokusu ile ön plana çıkan yerleşimlerde görsel peyzaj kalite değerlendirmesinin önemini, peyzaj planlama disiplininde bir araç olarak değerlendirilmesinin gerekliliğini ortaya koyan bu çalışma, aynı zamanda kültürel mirasın geleceği için de önem teşkil etmektedir. Bu kapsamda tez çalışmasında; uzman ve kullanıcı grubu çerçevesinde Karaköy'ün tarihi peyzajına ait görsel bilginin algısal olarak değerlendirdiği görsel peyzaj kalitesi değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu çerçevede; Karaköy'ün tarihi peyzajlar açısından çekicilik gösteren alanları belirlenmiştir.

3.2.2. Veri Toplama

Veri toplama çalışması; araştırmanın konusu, ölçeği ya da alanı farklı da olsa birçok araştırmanın ilk basamağını oluşturan en önemli süreçtir. Belirlenen çalışma konusuna ilişkin bilimsel verilerin ayrıntılı olarak incelenip değerlendirilmesi, o çalışmaya ilişkin mevcut durumun saptanmasında, eksiklik ve problemlerin belirlenmesinde etken olacaktır. Öyle ki; Merriam (2009) da çalışmasında; araştırmaların, bilimsel kanıtlara dayalı, araştırma problemine

ve araştırmaya daha uygun olabilecek kanıtlar ve kavramsal çerçeveyi dikkate alan verilere dayalı olarak yürütülmesi gerekliliğini vurgulamıştır.

Tez çalışmasında; ikinci aşamayı oluşturan veri toplama süreci arazi ve büro çalışmalarına dayalı olarak geliştirilmiştir. Bu kapsamda; tarihi çevreler, tarihi çevrelerin karakteristik özellikleri, peyzaj ve görsel algı, görsel peyzaj kavramı, görsel peyzaj kalitesi, görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve görsel kalite değerlendirme yöntemlerine ilişkin genel kavramlar tanımlanmıştır. Tez konusunu oluşturan görsel peyzaj kalite analizi ve tarihi çevreler konularında hazırlanmış tez ve makaleler incelenmiştir. Bu çalışmalar, tezin amaç, kapsam ve yöntem süreci çerçevesinde genel kurgunun oluşumunda etkili olmuştur. Aynı zamanda arazi çalışmaları ile de tez çalışma alanının görsel peyzaj özelliklerine ilişkin değerler tespit edilmiş olup, yöntem sürecinde “Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi” çerçevesinde değerlendirilmeye alınmıştır.

3.2.3. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirme Yöntemi

Tez kapsamında “Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirme Yöntemi” kullanılmıştır. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yöntemi araştırmalarındaki amaç; görmek ve görülen peyzaja odaklanmak, ardından bu odaklanılan peyzaja değer biçmek, soyut olarak verilen görsel tercih değerini somutlaştırmak ve puan sistemine dökmektir (Daniel ve Boster, 1976). Tez çalışmasında kullanılan yöntem; Tüfekçioğlu, (2008); Irmak ve Yılmaz, (2010); Kiper vd. (2016)'ın yapmış oldukları çalışmalardan yararlanılarak geliştirilmiştir. Görsel peyzaj kalite değerlendirmesinde, peyzajların fiziksel karakteristikleri ile gözlemcilerin algısal değerlendirmeleri “Psikofiziksel Yaklaşım Modeli” ile ele alınmıştır. Bu yöntemle birlikte uzman ve kullanıcı grubu tarafından peyzaja ait görsel bilgi algısal olarak değerlendirilerek, görsel peyzaj kalitesi ortaya konulmuştur.

Bu aşama kendi içerisinde üç temel aşamada yürütölmüştür. Öncelikle; 2021 yılı sonbahar döneminde tarihi dokularda görölebilen, insanların ilgisini çeken, Karaköy'ün tarihi bölgelerini ve rekreasyonel alanlarını içinde barındıran, mikro ve makro ölçeklerde görsel niteliğine sahip peyzajlar yazar tarafından fotoğraflanarak görsel açıdan değerlendirmeye alınmıştır. Çalışmada kullanılan fotoğrafların seçimi, parametrelerin belirlenmesiyle beraber yapılmıştır. Fotoğrafların tercihinde, alanı en iyi tanımlayacak parametrelerle birlikte, her bir bölgeyi temsil edecek en iyi görüntülerin seçilmesine, özen gösterilmiştir. Fotoğrafların seçiminde; vista olanaklarının varlığı, yapısal-bitkisel kullanımların yoğunluğu, kullanım

çeşitliliği, geniş bir bakış açısı gibi farklı faktörler etkili olmuştur. Bu kapsamda, araştırma alanı içerisinde yaklaşık 500 fotoğraf çekilmiş ve bunlardan bölgeyi en iyi şekilde temsil eden 25 fotoğraf kullanılmıştır.

Şekil 3.4. Fotoğraf çekim noktaları

Şekil 3.4 'de çekim noktaları gösterilmiştir. Seçilen fotoğraflar (Çizelge 3.1), belirlenen parametrelerle birlikte PowerPoint programı çerçevesinde hazırlanarak, uzman ve kullanıcı grubunun değerlendirilmesi için hazır hale getirilmiştir.

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller

Görüntü 1

Görüntü 2

Görüntü 3

Görüntü 4

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

Görüntü 9

Görüntü 10

Görüntü 11

Görüntü 12

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

Görüntü 13

Görüntü 14

Görüntü 15

Görüntü 16

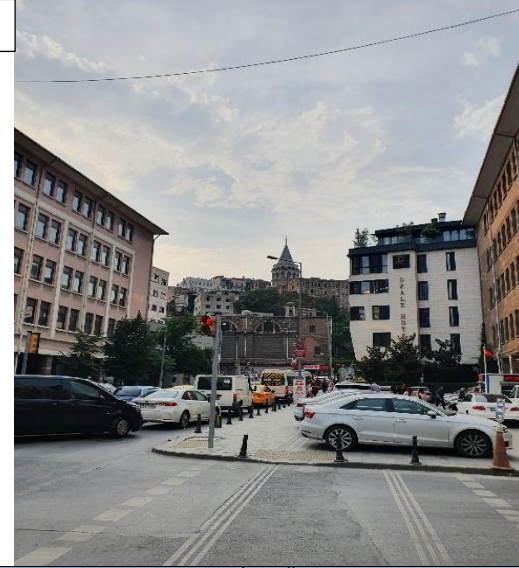

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

Görüntü 17

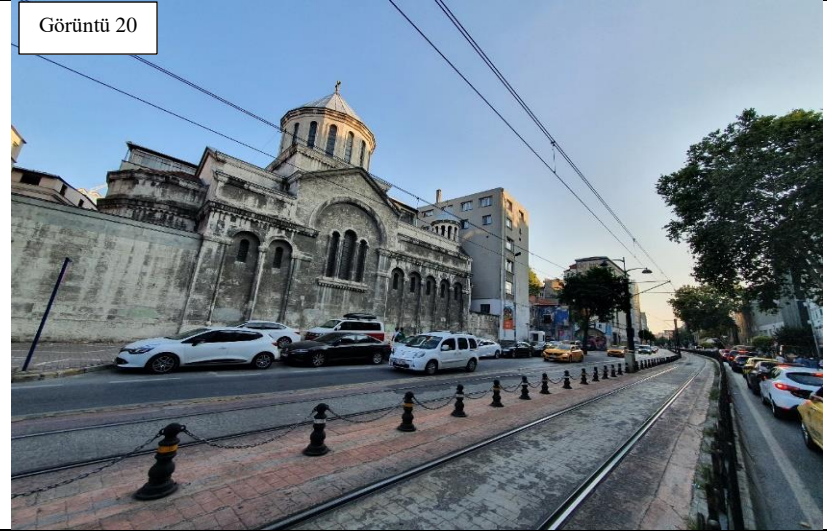
Görüntü 18

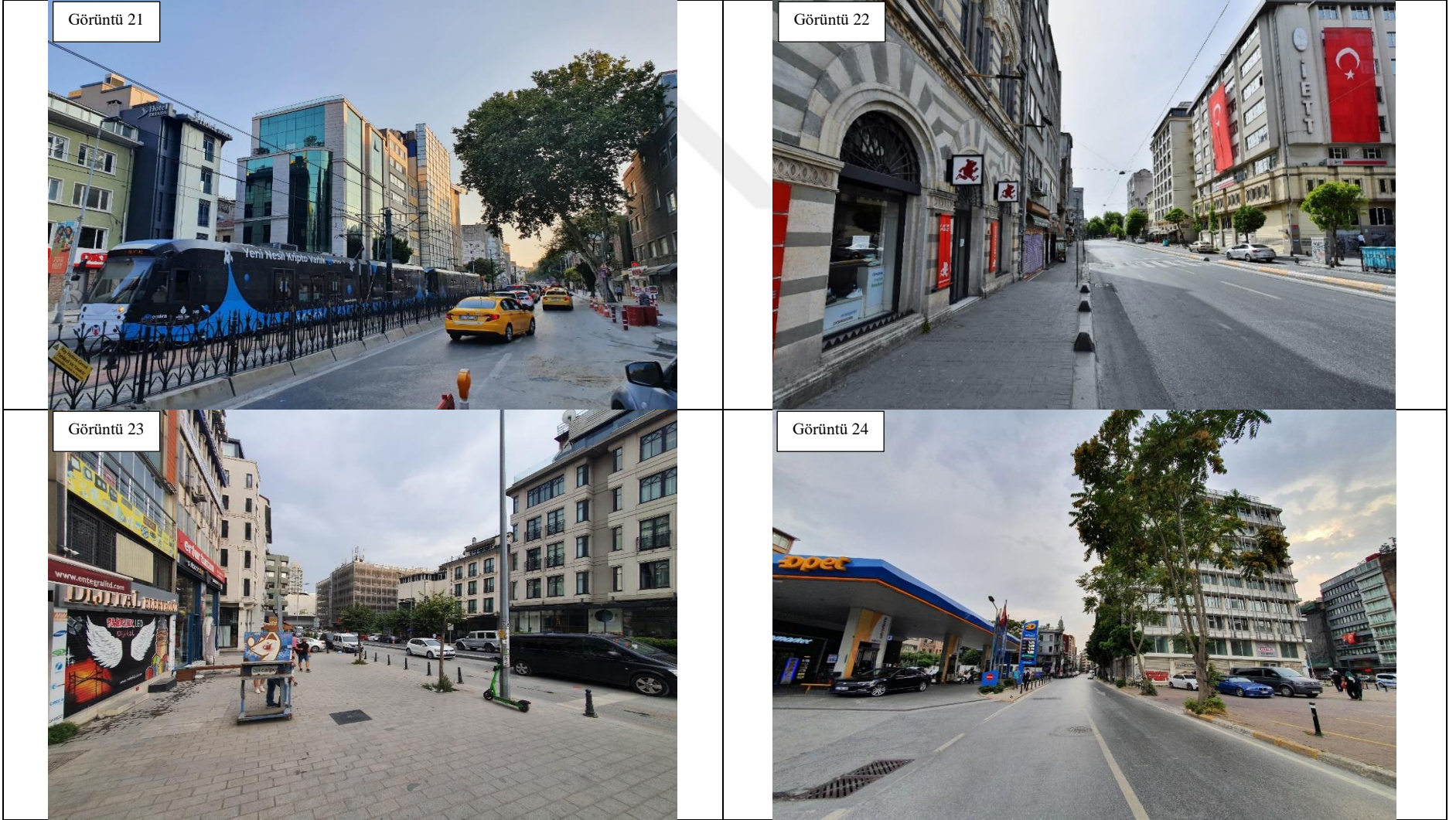
Görüntü 19

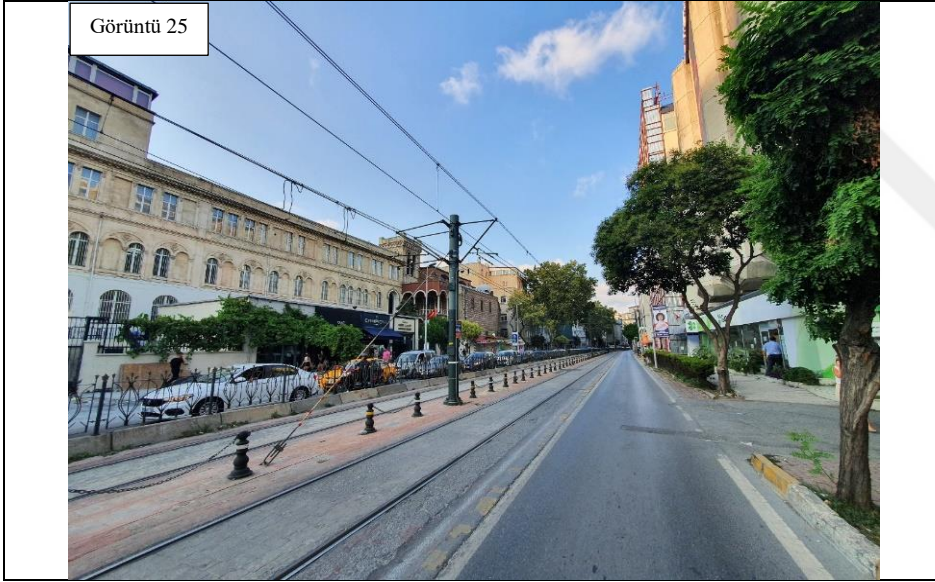
Görüntü 20

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

Çizelge 3.1. Görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminde kullanılan görseller (Devam)

İkinci aşamayı; görsel peyzaj kalite değerlendirme yöntemi için parametrelerin belirlenmesi süreci oluşturmuştur. Tarihi alanlarda görsel peyzaj kalitesini belirlerken parametrelerin belirlenmesi aşamasında; görsel etki niteliğini tanımlayan ölçütlerin değerlendirilmesinde kullanılacak özellikler belirlenmeye çalışılmıştır. Parametrelerin belirlenmesinde; kentsel alanlarda, görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yapılırken sıklıkla kullanılan (Çizelge 1.11 ve Çizelge 1.12) ve daha önce görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yapılan çalışmalar incelenerek (Clay ve Daniel, 2000; Arriaza vd., 2004, Çakıcı, 2007; Tüfekçioğlu, 2008; Özhancı ve Yılmaz, 2011; Çelik, 2013; Kiper vd., 2017) tercih edilmiştir. Seçilen parametrelerin, alanın tarihi dokusunun değerlendirilmesinde uygun olacağı düşünülmüştür. Parametreler, doğallık, heyecan, uyum, okunabilirlik, bakım, düzen, hareket, yoğunluk, manzara güzelliği olmak üzere 9 ana başlık üzerinden değerlendirmeye alınmıştır. Bu başlıklar; doğal-yapay, heyecan verici-sıkıcı, uyumlu-uyumsuz, bakımlı-bakımsız, düzenli-düzensiz, açık okunabilir-karmaşık, hareketli dinamik-durağan, yoğun-seyrek ve manzara güzel-manzara güzel değil olarak sıfat grupları şeklinde alt gruplara kategorize edilerek puanlandırılmıştır (Çizelge 3.2).

Çizelge 3.2. Çalışmada kullanılan parametreler

PARAMETRELER	5	4	3	2	1
Doğal - Yapay	Çok Doğal	Doğal	Orta Doğal - Yapay	Yapay	Çok Yapay
Heyecan Verici - Sıkıcı	Çok Heyecan Verici	Heyecan Verici	Orta heyecan verici - sıkıcı	Sıkıcı	Çok Sıkıcı
Uyumlu - Uyumsuz	Çok uyumlu	Uyumlu	Orta derece uyumlu - uyumsuz	Uyumsuz	Çok uyumsuz
Bakımlı - Bakımsız	Çok bakımlı	Bakımlı	Orta bakımlı - bakımsız	Bakımsız	Çok bakımsız
Düzenli - Düzensiz	Çok Düzenli	Düzenli	Orta düzenli - düzensiz	Düzensiz	Çok Düzensiz
Açık (Okunabilir) - Karmaşık	Çok açık (okunabilir)	Açık (okunabilir)	Orta açık (okunabilir) - karmaşık	Karmaşık	Çok karmaşık
Hareketli/Dinamik - Durağan	Çok hareketli / dinamik	Hareketli / dinamik	Orta hareketli / dinamik - durağan	Durağan	Çok durağan
Yoğun - Seyrek	Çok yoğun	Yoğun	Orta yoğun - durağan	Durağan	Çok durağan
Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	Çok güzel	Güzel	Orta güzel - güzel değil	Güzel değil	Hiç güzel değil

Parametrelerin sayısal değerlendirilmesinde anket çalışması kullanılmıştır. Anket sayısının belirlenmesi ve anket formlarının hazırlanmasından oluşan bu süreç, üçüncü aşamayı oluşturmaktadır. Bu aşamada; uygulanacak anket sayısının (örnek büyüklüğünün)

belirlenmesinde, $n = Z^2 NPQ / ND^2 + Z^2 PQ$ (Kalıpsız, 1981) formülü kullanılmıştır. %95 güven aralığında 70 kişi olarak belirlenmiştir. Ancak çalışmanın daha sağlıklı bir sonuç vermesi amacıyla anket çalışması 100 kişi ile sürdürülmüştür. Ana kütle büyüklüğü, Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK, 2021), "31 Aralık 2020 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları" verilerinden, çalışma alanını içinde barındıran Müeyyedzade, Hacimimi ve Kemankeş Karamustafa Paşa mahallelerinde ikamet eden toplam 1.822 kişi sayısı üzerinden belirlenmiştir.

n= Örnek büyüklüğü,

Z= Güven katsayısı (1,96)

P= Ölçülmek istenen özelliğin kitlede bulunma ihtimali (%95) (0,95)

Q= 1-P (0,05)

N= Ana kütle büyüklüğü (1.822 kişi (TÜİK, 2021))

D= Kabul edilen örnekleme hatası (çalışma için %5'lik örnekleme hatası öngörülmüştür) (0,05)

Anket çalışması uzman ve kullanıcı gruptan oluşan toplam 100 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Uzman grubunu oluşturan katılımcıların tamamı Peyzaj Mimarlığı lisans, yüksek lisans ve doktora programlarından mezun olmuş kişilerden oluşmaktadır. Araştırmada uzman grubunun peyzaj mimarlarından oluşan kişiler tarafından seçilmesinde, peyzaj mimarlığı meslek disiplini bakış açısı çerçevesinde görsel peyzaja ilişkin algı ve beğenilerin tespit edilmesinin ortaya konulması etken olmuştur (Strumse, 1996; Van den Berg vd., 1998; Gobster, 1999; Fudge, 2001; Matthews, 2002; Tveit, 2009; Korkut vd, 2016).

Anket soruları oluşturulurken aşağıda yer alan kriterler dikkate alınmıştır.

- Benzer konu ile ilgili yapılmış yabancı ve yerli anketler değerlendirilmiştir.
- Bir önceki aşamada karşılıklı sıfat çiftleri olarak belirlenen parametreler, her bir görüntü için Likert ölçeğinde en yüksek (5), yüksek (4), orta (3), düşük (2) ve en düşük (1) olacak şekilde çizelgeler doğrultusunda hazırlanarak belirtilmiştir.
- Hedef doğrultusunda anketin anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiştir.
- Anket formunun başlangıç bölümünde, tez çalışmasının önemi ve amacına ilişkin kısa bir bilgilendirme yapılmıştır.

- Uzman grubu anketinde uzmanlık alanı önemli kriter olarak belirlenmiş olup, 25 kişi üzerinde uygulanmıştır.
- Kullanıcı grubun ise alanda uzmanlığı olmayanlardan seçilmiş olup, 75 kişi üzerinde uygulanmıştır.

Hazırlanan anket formları, belirlenen parametreler doğrultusunda; 25 adet fotoğraf için Likert skalası çerçevesinde; uzman grubunda 25 kişi ve kullanıcı grubunda ise 75 kişi olmak üzere toplamda 100 kişiye Microsoft PowerPoint programı ile hazırlanan slayt gösterisi üzerinden e-posta ile uygulanmıştır. Anketler uygulanmadan önce kişilerle çalışmanın amacı, önemi ve parametrelerin açıklamaları hakkında bilgi verilerek ön görüşme yapılmıştır.

3.2.4. Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirilmesine Yönelik Verilerin Analizi

Anketlerin değerlendirme aşamasında, ilk olarak anketler gözden geçirilmiştir. Eksik veri olan anketler elenmiştir. Anketler SPSS-20 ve Excel programları ile bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Verilerin değerlendirilmesinde sıklık (Frequency) analizi yapılarak, algısal düzeylerin yüzde dağılımları belirlenmiştir. Yüzde dağılımları hem uzman ve kullanıcıların birlikte ele alındığı toplam üzerinde, hem de ayrı ayrı olarak verilmiştir. Her bir parametreye ilişkin basit istatistiksel veriler olan minimum, maksimum, aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma verileri ortaya konulmuştur. Uzman ve kullanıcı gruplarının beğeni derecelerinin belirlenmesinde aritmetik ortalama değerlerine bakılmış ve her bir fotoğrafta kullanılan parametre için ayrı ayrı hesaplanarak kişilerin beğeni dereceleri analiz edilmiştir.

3.2.5. Sonuç ve Önerilerin Geliştirilmesi

Son aşamayı oluşturan bu aşamada; 25 adet fotoğraf 9 adet sıfat çiftinden oluşan alt parametre bazında Likert ölçeğinde 1–5 aralığında puanlama yapılarak değerlendirilmiş ve her bir parametre görüntüler çerçevesinde teker teker irdelenerek ortaya çıkan sonuçlar tartışılmıştır. Çıkan sonuçlar, uzman ve kullanıcı grubunun tercihleri ile parametreler arasında ilişki kurularak değerlendirilmiştir. Böylelikle, her iki grup için en çok ve en az tercih edilen parametreler ve görüntüler tespit edilerek, uzman ve kullanıcı grubu çerçevesinde Karaköy'ün tarihi peyzajlar açısından çekicilik gösteren alanları tanımlanmıştır. Bu durum, planlama ve tasarım çalışmaları için önemli bir kaynak değeri oluşturarak, benzer çalışmalar için de yol gösterici olacaktır.

4. BULGULAR

Bu bölümde uzman grup ve kullanıcı grubun anketlere verdikleri cevaplar doğrultusunda yapılan analizlerin sonuçları yer almaktadır.

Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yapan kişilerin sosyo-demografik yapısına ilişkin elde edilen bulgular Çizelge 4.1’de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Katılımcılara ait sosyo-demografik veriler

KİŞİSEL BİLGİ		FREKANS	YÜZDE
Yaş	18 – 25	33	33
	26 – 35	55	55
	36 – 45	9	9
	46 ve +	3	3
Cinsiyet	Kadın	44	44
	Erkek	56	56
Eğitim Durumu	Lise	3	3
	Ön Lisans	3	3
	Lisans	77	77
	Lisansüstü	17	17
Gelir Durumu	0 – 2500	18	18
	2501 – 5000	32	32
	5001 – 7500	23	23
	7501 – 10000	25	25
	10000 – 20000	2	2

Çizelge 4.1 incelendiğinde katılımcıların %44’ü kadın %56’sı ise erkektir. Yaş dağılımı açısından incelendiğinde ise en yoğun aralığı %55 ile 26-35 yaş aralığındaki kişiler oluşturmuştur. Eğitim durumları incelendiğinde, en yüksek oranı %77 kişi ile lisans mezunu kişiler oluşturmuştur. Katılımcıların gelir seviyelerine ilişkin dağılım incelendiğinde; değişken bir durum ortaya çıkarken en yoğun aralığı %32 ile 2501-5000 TL, %25 ile 7501-10000 TL arasında geliri olanlar kişilerin oluşturduğu saptanmıştır.

4.1. Uzman Kişilerin Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları

Uzman grubu oluşturan katılımcıların tamamı Peyzaj Mimarlığı eğitimi alan veya tamamlayan kişilerden oluşmaktadır. İlgili katılımcılar çalışma alanına ilişkin 25 adet görüntüyü 9 adet parametre bazında 5’li Likert skalası çerçevesinde puanlamışlardır.

Elde edilen bulgular tüm görüntüler için her parametreye ait en düşük ve en yüksek puanlar aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma değerleri gibi tanımlayıcı istatistik bilgiler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Uzman kişilerin değerlendirmelerine ait bulgular Çizelge 4.2’de verilmiştir.

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi

	PARAMETRELER	Min	Maks	Aritmetik Ort.	Std. Hata	Std. Sapma
Görüntü 1	Doğal - Yapay	1	5	2,68	0,236	1,18
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,4	0,245	1,225
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,44	0,277	1,387
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,92	0,294	1,47
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,6	0,289	1,443
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,68	0,243	1,215
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,8	0,258	1,291
	Yoğun- Seyrek	1	5	2,8	0,265	1,323
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,76	0,279	1,393
Görüntü 2	Doğal - Yapay	1	5	3,36	0,244	1,221
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,48	0,239	1,194
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,16	0,214	1,068
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,08	0,208	1,038
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,04	0,234	1,172
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,08	0,251	1,256
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,24	0,226	1,128
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,28	0,212	1,061
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,88	0,26	1,301
Görüntü 3	Doğal - Yapay	1	5	2,6	0,265	1,323
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,2	0,258	1,291
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,76	0,233	1,165
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	3,04	0,212	1,06
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,48	0,232	1,159
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,52	0,272	1,358
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,48	0,272	1,358
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,84	0,25	1,248
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,6	0,283	1,414
Görüntü 4	Doğal - Yapay	1	5	2,72	0,262	1,308
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,12	0,24	1,201
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,88	0,273	1,364
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,24	0,218	1,091
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,76	0,29	1,451
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,8	0,289	1,443
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,52	0,272	1,358
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,72	0,255	1,275
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,32	0,298	1,492

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 5	Doğal - Yapay	1	5	2,04	0,248	1,241
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,04	0,255	1,274
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,04	0,274	1,369
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,28	0,212	1,061
	Düzenli - Düzensiz	1	4	1,84	0,214	1,068
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	1,92	0,215	1,077
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,92	0,282	1,412
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,44	0,322	1,609
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,32	0,309	1,547
Görüntü 6	Doğal - Yapay	1	5	2,6	0,245	1,225
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,84	0,25	1,248
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,44	0,239	1,193
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,84	0,25	1,248
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,36	0,23	1,15
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,36	0,23	1,15
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,16	0,236	1,179
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,48	0,246	1,229
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,84	0,281	1,405
Görüntü 7	Doğal - Yapay	1	5	2,2	0,252	1,258
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	2,28	0,235	1,173
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,12	0,24	1,201
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,48	0,209	1,046
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,12	0,203	1,013
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	2,16	0,197	0,987
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,16	0,263	1,313
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,52	0,272	1,358
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,52	0,272	1,358
Görüntü 8	Doğal - Yapay	1	4	1,72	0,196	0,98
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	1,68	0,189	0,945
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	1,68	0,16	0,802
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,04	0,204	1,02
	Düzenli - Düzensiz	1	4	1,68	0,17	0,852
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	3	1,72	0,147	0,737
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,6	0,252	1,258
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,2	0,327	1,633
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	1,96	0,168	0,841
Görüntü 9	Doğal - Yapay	1	5	2,92	0,199	0,997
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	3,12	0,226	1,13
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,72	0,212	1,061
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3	0,252	1,258
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,44	0,192	0,961
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,76	0,21	1,052
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,72	0,212	1,061
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,96	0,261	1,306
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,52	0,259	1,295

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 10	Doğal - Yapay	1	5	3,76	0,21	1,052
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,72	0,212	1,061
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,48	0,217	1,085
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,72	0,212	1,061
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,64	0,215	1,075
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,32	0,206	1,03
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,36	0,172	0,86
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,4	0,2	1
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4	0,191	0,957
Görüntü 11	Doğal - Yapay	1	5	3,84	0,263	1,313
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,8	0,231	1,155
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,96	0,212	1,06
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,8	0,238	1,19
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,72	0,274	1,37
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,88	0,267	1,333
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,84	0,221	1,106
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,68	0,256	1,282
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,2	0,208	1,041
Görüntü 12	Doğal - Yapay	1	4	2,36	0,223	1,114
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,36	0,237	1,186
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,2	0,191	0,957
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,4	0,216	1,08
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,2	0,183	0,913
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	2,12	0,185	0,927
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,12	0,233	1,166
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,6	0,265	1,323
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,28	0,227	1,137
Görüntü 13	Doğal - Yapay	1	5	2,48	0,246	1,229
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2	4	3,24	0,156	0,779
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,36	0,199	0,995
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,76	0,202	1,012
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,76	0,194	0,97
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2	5	3,8	0,2	1
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,44	0,192	0,961
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,12	0,185	0,927
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,4	0,2	1
Görüntü 14	Doğal - Yapay	1	5	3,08	0,27	1,352
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,48	0,232	1,159
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,2	0,245	1,225
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,56	0,259	1,294
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,36	0,23	1,15
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,32	0,214	1,069
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2	5	3,68	0,189	0,945
	Yoğun- Seyrek	2	5	3,64	0,151	0,757
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,36	0,244	1,221

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 15	Doğal - Yapay	1	5	2,2	0,231	1,155
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	1,92	0,172	0,862
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,12	0,233	1,166
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,44	0,252	1,261
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,12	0,211	1,054
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,48	0,252	1,262
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,92	0,276	1,382
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,2	0,252	1,258
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	2,08	0,191	0,954
Görüntü 16	Doğal - Yapay	1	4	2,68	0,16	0,802
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	2,8	0,208	1,041
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,68	0,206	1,03
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,92	0,237	1,187
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,84	0,189	0,943
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	2,92	0,215	1,077
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	4	2,88	0,203	1,013
	Yoğun- Seyrek	1	5	2,88	0,203	1,013
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	2,96	0,227	1,136
Görüntü 17	Doğal - Yapay	1	4	1,92	0,208	1,038
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	1,96	0,248	1,241
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	1,8	0,183	0,913
	Bakımlı - Bakımsız	1	3	2,08	0,182	0,909
	Düzenli - Düzensiz	1	4	1,88	0,185	0,927
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	2,08	0,23	1,152
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,76	0,266	1,332
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,12	0,307	1,536
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	1,88	0,218	1,092
Görüntü 18	Doğal - Yapay	1	4	2,04	0,227	1,136
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,4	0,258	1,291
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,28	0,235	1,173
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,96	0,241	1,207
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,44	0,252	1,261
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,44	0,259	1,294
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,16	0,256	1,281
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,4	0,289	1,443
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,2	0,252	1,258
Görüntü 19	Doğal - Yapay	1	4	1,84	0,206	1,028
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	1,96	0,241	1,207
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	1,76	0,194	0,97
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,28	0,248	1,242
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,08	0,244	1,222
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2	0,238	1,19
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,8	0,294	1,472
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,48	0,322	1,61
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	1,96	0,234	1,172

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 20	Doğal - Yapay	1	5	2,56	0,265	1,325
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3	0,258	1,291
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,8	0,238	1,19
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,92	0,223	1,115
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,76	0,254	1,268
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,96	0,261	1,306
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,16	0,236	1,179
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,36	0,251	1,254
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,88	0,273	1,364
Görüntü 21	Doğal - Yapay	1	3	1,92	0,172	0,862
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	1,84	0,189	0,943
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	1,88	0,194	0,971
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,6	0,2	1
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,12	0,176	0,881
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,28	0,22	1,1
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,12	0,26	1,301
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,4	0,271	1,354
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	2,08	0,199	0,997
Görüntü 22	Doğal - Yapay	1	5	2,44	0,239	1,193
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,6	0,245	1,225
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,88	0,233	1,166
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,16	0,229	1,143
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,32	0,222	1,108
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2	5	3,44	0,174	0,87
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,08	0,182	0,909
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,32	0,222	1,108
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,68	0,222	1,108
Görüntü 23	Doğal - Yapay	1	4	1,8	0,183	0,913
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	1,68	0,214	1,069
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	1,76	0,202	1,012
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,08	0,191	0,954
	Düzenli - Düzensiz	1	4	1,96	0,187	0,935
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	1,8	0,2	1
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	4	2,28	0,235	1,173
	Yoğun- Seyrek	1	5	3	0,258	1,291
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	1,84	0,197	0,987
Görüntü 24	Doğal - Yapay	1	5	2,12	0,218	1,092
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	1,88	0,194	0,971
	Uyumlu - Uyumsuz	1	3	1,72	0,147	0,737
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,36	0,199	0,995
	Düzenli - Düzensiz	1	4	1,96	0,178	0,889
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	4	2,16	0,214	1,068
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	2,8	0,238	1,19
	Yoğun- Seyrek	1	5	3	0,2	1
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	1,72	0,178	0,891

Çizelge 4.2. Uzman gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 25	Doğal - Yapay	1	5	2,44	0,209	1,044
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	4	2,68	0,214	1,069
	Uyumlu - Uyumsuz	1	4	2,68	0,229	1,145
	Bakımlı - Bakımsız	1	4	2,84	0,221	1,106
	Düzenli - Düzensiz	1	4	2,72	0,212	1,061
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,84	0,221	1,106
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,08	0,23	1,152
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,12	0,185	0,927
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	4	2,56	0,232	1,158

Çizelge 4.2 incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Doğal - Yapay parametresinde;

- En yüksek puanı 3,84 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir.
- En düşük puanı ise 1,72 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, yapılaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır.

Heyecan Verici - Sıkıcı parametresinde;

- En yüksek puanı 3,80 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından daha heyecan verici olarak nitelendirilmiştir.
- En düşük puanı ise 1,68 ile 23. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde doğal nitelikte öğeler bulunmamaktadır. Uzman grubu kötü yapılaşma, trafik unsuru ve cansız renkler ile oluşmuş sıkıcı bir resim olarak nitelendirmişlerdir.

Uyumlu - Uyumsuz parametresinde;

- En yüksek puanı 3,96 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile katılımcılar açısından daha

uyumlu olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması uzman grubunun bu resmi uyumlu olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,68 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri uyumsuz bir şekil arz etmektedir.

Bakımlı - Bakımsız parametresinde;

- En yüksek puanı 3,80 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından daha bakımlı olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması uzman grubunun bu resmi bakımlı olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,04 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız nitelik göstermektedir.

Düzenli - Düzensiz parametresinde;

- En yüksek puanı 3,76 ile 13. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, planlı yapılaşmanın baskın olduğu görülmektedir. Sokağın imarının renk uyumu, tarihi binaların canlılığı ve kaldırımlarda yer alan yeşil düzenlemelerin planlı bir görünüm sergilediği görülmektedir.

- En düşük puanı ise 1,68 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız, düzensiz nitelik göstermektedir.

Açık (Okunabilir) - Karmaşık parametresinde;

- En yüksek puanı 3,88 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından daha uyumlu olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması uzman grubunun bu resmi açık-okunabilir olarak nitelendirmesine sebep olmuştur.

- En düşük puanı ise 1,72 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız, düzensiz ve karmaşık bir nitelik göstermektedir.

Hareketli / Dinamik - Durağan parametresinde;

- En yüksek puanı 3,84 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından daha hareketli-dinamik olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 2,28 ile 23. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde düzensiz yapılaşmanın olduğu, sokağın estetik güzellikten yoksun olduğu görülmektedir. Resimde durağan unsurlar ağır basmaktadır.

Yoğun - Seyrek parametresinde;

- En yüksek puanı 3,96 ile 9. görüntü almıştır. . Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Resimde yoğun feribot trafiği dikkat çekmektedir. Ayrıca betonlaşmanın ve sık binaların varlığı da resimde yoğunluğun göstergesidir.

- En düşük puanı ise 2,80 ile 1. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın var olduğu ancak diğer resimlere kıyasla daha geniş bir alanın varlığı görülmektedir. Resimde yoğunluğun daha az olduğu ve açıklığın ve seyrek bir yapılaşma görülmektedir.

Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil parametresinde;

- En yüksek puanı 4,20 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu

ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile uzman grubu açısından daha fazla manzarası güzel olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 1,72 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, çarpık betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir.

4.2. Kullanıcı Grubun Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları

Bu bölümde, çalışma alanında yaşayan ve/veya alanı kullanan, tanıyan kişilerin (75 adet); 25 adet görüntüyü 9 adet parametre bazında 5’li Likert skalası çerçevesinde değerlendirmesinden elde edilen sonuçlar irdelenmiştir.

Her görüntü için parametrelerine verilen cevaplar basit istatistiksel veriler olan minimum, maksimum, aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma verileri çerçevesinde Çizelge 4.3’te sunulmuştur.

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi

	PARAMETRELER	Min	Maks	Aritmetik Ort.	Std. Hata	Std. Sapma
Görüntü 1	Doğal - Yapay	1	5	3,04	0,162	1,399
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,19	0,148	1,281
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,04	0,137	1,191
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,47	0,139	1,201
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,35	0,141	1,225
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,59	0,132	1,14
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,48	0,136	1,178
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,64	0,121	1,048
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,41	0,152	1,316
Görüntü 2	Doğal - Yapay	2	5	4,07	0,105	0,905
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,09	0,108	0,932
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,96	0,124	1,071
	Bakımlı - Bakımsız	2	5	3,95	0,114	0,985
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,85	0,12	1,036
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	4,08	0,107	0,926
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4	0,107	0,93
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,97	0,117	1,013
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,32	0,109	0,947

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 3	Doğal - Yapay	1	5	3,61	0,155	1,345
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,04	0,128	1,108
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,84	0,134	1,163
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,77	0,131	1,134
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,47	0,147	1,277
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,72	0,134	1,157
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,16	0,123	1,066
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,31	0,107	0,93
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,11	0,136	1,181
Görüntü 4	Doğal - Yapay	1	5	3,72	0,148	1,279
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,01	0,135	1,168
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,84	0,13	1,128
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,84	0,126	1,091
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,83	0,131	1,132
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,96	0,127	1,096
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,17	0,113	0,978
	Yoğun- Seyrek	2	5	4,35	0,096	0,83
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,08	0,133	1,148
Görüntü 5	Doğal - Yapay	1	5	2,89	0,177	1,53
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,03	0,173	1,498
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,08	0,166	1,44
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,13	0,158	1,369
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3	0,157	1,356
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,01	0,17	1,475
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,87	0,145	1,256
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,05	0,131	1,138
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,21	0,178	1,545
Görüntü 6	Doğal - Yapay	1	5	3,41	0,147	1,274
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,51	0,15	1,298
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,44	0,146	1,265
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,6	0,127	1,103
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,25	0,152	1,316
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,28	0,143	1,236
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,8	0,13	1,127
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,97	0,12	1,039
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,57	0,144	1,243
Görüntü 7	Doğal - Yapay	1	5	3,21	0,168	1,455
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,23	0,165	1,429
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,25	0,168	1,453
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,19	0,145	1,259
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,17	0,156	1,349
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,23	0,157	1,361
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,77	0,135	1,169
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,08	0,124	1,075
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,53	0,157	1,359

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 8	Doğal - Yapay	1	5	2,87	0,172	1,492
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,92	0,162	1,402
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,88	0,159	1,375
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,99	0,15	1,3
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,87	0,156	1,349
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,88	0,165	1,433
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,53	0,16	1,388
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,83	0,146	1,267
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,97	0,168	1,452
Görüntü 9	Doğal - Yapay	1	5	3,83	0,125	1,083
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,03	0,114	0,986
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,88	0,126	1,09
	Bakımlı - Bakımsız	2	5	3,69	0,119	1,026
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,61	0,133	1,15
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,73	0,132	1,143
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,13	0,114	0,991
	Yoğun- Seyrek	2	5	4,27	0,105	0,905
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,15	0,125	1,087
Görüntü 10	Doğal - Yapay	2	5	4,27	0,101	0,875
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,23	0,101	0,879
	Uyumlu - Uyumsuz	2	5	4,28	0,101	0,879
	Bakımlı - Bakımsız	2	5	4,2	0,099	0,854
	Düzenli - Düzensiz	3	5	4,25	0,101	0,871
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2	5	4,21	0,099	0,859
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,01	0,128	1,109
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,85	0,134	1,159
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2	5	4,43	0,095	0,825
Görüntü 11	Doğal - Yapay	1	5	4,49	0,099	0,86
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2	5	4,4	0,099	0,854
	Uyumlu - Uyumsuz	2	5	4,36	0,102	0,88
	Bakımlı - Bakımsız	2	5	4,33	0,101	0,875
	Düzenli - Düzensiz	1	5	4,37	0,104	0,897
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2	5	4,47	0,092	0,794
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4	0,136	1,174
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,91	0,137	1,187
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3	5	4,63	0,078	0,673
Görüntü 12	Doğal - Yapay	1	5	2,81	0,164	1,421
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,03	0,153	1,325
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,03	0,158	1,365
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,05	0,148	1,283
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,99	0,146	1,268
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,09	0,141	1,221
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,59	0,137	1,187
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,87	0,131	1,131
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,24	0,162	1,403

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 13	Doğal - Yapay	1	5	3,41	0,161	1,396
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,88	0,12	1,039
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	4,01	0,113	0,979
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	4,16	0,109	0,945
	Düzenli - Düzensiz	1	5	4,23	0,11	0,953
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	4,17	0,108	0,935
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,76	0,118	1,025
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,63	0,135	1,171
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,01	0,119	1,033
Görüntü 14	Doğal - Yapay	1	5	3,52	0,153	1,329
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,79	0,139	1,2
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,76	0,138	1,195
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,88	0,129	1,115
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,91	0,126	1,093
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,92	0,127	1,1
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,96	0,128	1,108
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,85	0,128	1,111
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,89	0,128	1,11
Görüntü 15	Doğal - Yapay	1	5	3,09	0,168	1,454
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,07	0,17	1,473
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,19	0,162	1,402
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,39	0,149	1,293
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,41	0,15	1,295
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,57	0,137	1,187
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,63	0,142	1,228
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,64	0,131	1,135
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,08	0,165	1,431
Görüntü 16	Doğal - Yapay	1	5	3,44	0,146	1,265
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,65	0,136	1,18
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,65	0,134	1,157
	Bakımlı - Bakımsız	2	5	3,87	0,118	1,018
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,77	0,128	1,11
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,87	0,125	1,082
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,65	0,124	1,072
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,68	0,129	1,117
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,72	0,138	1,192
Görüntü 17	Doğal - Yapay	1	5	2,87	0,171	1,483
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,88	0,175	1,515
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,11	0,17	1,476
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,07	0,152	1,319
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,09	0,156	1,347
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,36	0,154	1,332
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,63	0,144	1,25
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,72	0,139	1,203
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,01	0,174	1,511

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 18	Doğal - Yapay	1	5	3,09	0,168	1,454
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,4	0,158	1,366
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,36	0,161	1,391
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,51	0,14	1,212
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,4	0,148	1,284
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,51	0,15	1,298
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,88	0,129	1,115
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,89	0,128	1,11
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,53	0,155	1,339
Görüntü 19	Doğal - Yapay	1	5	2,91	0,173	1,499
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,96	0,168	1,456
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,13	0,156	1,349
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,21	0,153	1,328
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,23	0,154	1,331
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,24	0,15	1,303
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,65	0,132	1,145
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,72	0,138	1,192
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,07	0,165	1,427
Görüntü 20	Doğal - Yapay	1	5	3,45	0,164	1,417
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,87	0,124	1,07
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,73	0,144	1,245
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,57	0,136	1,176
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,68	0,138	1,199
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,91	0,122	1,055
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,75	0,133	1,152
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,85	0,13	1,123
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,92	0,126	1,088
Görüntü 21	Doğal - Yapay	1	5	2,93	0,176	1,528
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,07	0,169	1,464
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,28	0,167	1,448
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,43	0,151	1,307
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,37	0,161	1,393
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,35	0,155	1,341
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,88	0,133	1,15
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,87	0,136	1,178
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,35	0,158	1,37
Görüntü 22	Doğal - Yapay	1	5	3,15	0,164	1,421
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,39	0,149	1,293
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,85	0,125	1,087
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,91	0,111	0,961
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,93	0,125	1,082
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,95	0,117	1,012
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,55	0,136	1,177
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,6	0,129	1,115
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,69	0,146	1,262

Çizelge 4.3. Kullanıcı gruba ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 23	Doğal - Yapay	1	5	2,93	0,176	1,528
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,99	0,17	1,475
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,05	0,161	1,394
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,23	0,154	1,331
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,25	0,147	1,274
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,33	0,15	1,298
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,51	0,146	1,267
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,44	0,142	1,233
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,03	0,167	1,442
Görüntü 24	Doğal - Yapay	1	5	2,81	0,173	1,495
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,8	0,171	1,48
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,96	0,163	1,409
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,2	0,152	1,315
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,2	0,157	1,356
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,33	0,145	1,256
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,32	0,15	1,296
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,4	0,146	1,263
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,85	0,173	1,495
Görüntü 25	Doğal - Yapay	1	5	3,17	0,159	1,379
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,39	0,142	1,229
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,52	0,135	1,167
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,64	0,12	1,035
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,64	0,134	1,158
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,6	0,122	1,053
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,6	0,13	1,127
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,53	0,119	1,031
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,39	0,153	1,324

Çizelge 4.3'e göre; aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

Doğal - Yapay parametresinde;

- En yüksek puanı 4,49 ile 1. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde sadelik ve açık alan dikkat çekmektedir. Doğallık parametresinde uzman grubunun tercihi su unsurunun ağır bastığı görüntü 11'de olmuşken, kullanıcı grubunun tercihi geniş yollar ve açıklığın baskın olduğu görüntü 1 olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,81 ile 24. ve 25. görüntüler almıştır. Görüntü 24 incelendiğinde, çarpık betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından yapay olarak nitelendirilmiştir. Görüntü 25'te de benzer şekilde yoğun bir trafik görüntüsü, yayaların

rahat yürüyemediği ve kara yolu ile raylı ulaşımın iç içe geçtiği bir sistem görülmektedir. Yapaylık parametresinde uzman grubunun tercihi sık binaların ve yoğun yapılaşmanın olduğu görüntü 8 olmuştur.

Heyecan Verici - Sıkıcı parametresinde;

- En yüksek puanı 4,40 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcılar açısından daha heyecan verici olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu içinde aynı resim heyecan verici olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 2,80 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü 24 incelendiğinde, çarpık betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından sıkıcı olarak nitelendirilmiştir. Sıkıcı parametresinde uzman grubunun tercihi görüntü betonlaşmanın yoğun olduğu görüntü 23 olmuşken, kullanıcı grubunun tercihi çarpık betonlaşmanın yoğun olduğu görüntü 24 olmuştur.

Uyumlu - Uyumsuz parametresinde;

- En yüksek puanı 4,36 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcı grubu açısından daha heyecan verici olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu da görüntü 11'i uyumlu olarak nitelendirmiştir.

- En düşük puanı ise 2,88 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri uyumsuz bir şekil arz etmektedir. Benzer şekilde uzman grubu da görüntü 8'i uyumsuz olarak nitelendirmiştir.

Bakımlı - Bakımsız parametresinde;

- En yüksek puanı 4,33 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından daha bakımlı olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması katılımcıların bu resmi bakımlı olarak nitelendirmesine sebep olmuştur. Benzer şekilde uzman grupta aynı görüntüyü bakımlı olarak nitelendirmiştir.

- En düşük puanı ise 2,99 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız nitelik göstermektedir. Benzer şekilde uzman grubu da aynı görüntüyü bakımsız olarak nitelendirmiştir.

Düzenli - Düzensiz parametresinde;

- En yüksek puanı 4,37 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından daha düzenli olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması katılımcıların bu resmi düzenli olarak nitelendirmesine sebep olmuştur. Düzenli parametresinde uzman grubunun tercihi planlı yapılaşmanın baskın olduğu görüntü 13 olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,87 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız, düzensiz nitelik göstermektedir. Benzer şekilde uzman grubu da aynı görüntüyü düzensiz olarak nitelendirmiştir.

Açık (Okunabilir) - Karmaşık parametresinde;

- En yüksek puanı 4,47 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından daha uyumlu olarak nitelendirilmiştir. Deniz görüntüsü ve şehrin uyumlu olması katılımcıların bu

resmi açık-okunabilir olarak nitelendirmesine sebep olmuştur. Benzer şekilde uzman grup ta aynı resmi açık okunabilir olarak nitelendirmiştir.

- En düşük puanı ise 2,88 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız, düzensiz ve karmaşık bir nitelik göstermektedir. Benzer şekilde uzman grubu da aynı resmi karmaşık olarak nitelendirmiştir.

Hareketli / Dinamik - Durağan parametresinde;

- En yüksek puanı 4,17 ile 4. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde sık yapılaşmanın ve yoğunluğun baskın olduğu haliç köprüsü görülmektedir. Kullanıcı grup açısından hareketli olarak görüntü 4 nitelendirilirken; uzman grup hareketli parametresinde, su ögesinin baskın olduğu görüntü 11'i göstermişlerdir.

- En düşük puanı ise 3,32 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Durağanlık parametresinde uzman grubunun tercihi ise düzensiz yapılaşmanın olduğu görüntü 23 olmuştur.

Yoğun - Seyrek parametresinde;

- En yüksek puanı 4,35 ile 4. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde sık yapılaşmanın ve yoğunluğun baskın olduğu haliç köprüsü görülmektedir. Kullanıcı grup açısından yoğun olarak görüntü 4 nitelendirilirken, uzman grup yoğun parametresinde görüntü 9'u göstermişlerdir.

- En düşük puanı ise 3,40 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Seyreklik parametresinde uzman grubun tercihi ise betonlaşmanın olduğu ancak diğer resimlere kıyasla daha geniş bir alanın yer aldığı görüntü 1 olmuştur.

Manzara Güzel – Manzara Güzel Değil parametresinde;

- En yüksek puanı 4,63 ile 11. Görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su ögesinin baskın olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile kullanıcı grup açısından daha fazla manzarası güzel olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grup açısından da aynı görüntü manzara güzel olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 2,85 ile 24. Görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Benzer şekilde uzman grubunun da manzara güzel değil parametresinde tercihi aynı görüntü olmuştur.

4.3. Tüm Katılımcıların Anketlerine İlişkin Araştırma Bulguları

Tüm katılımcılardan oluşan toplam 100 kişinin 25 adet görüntüyü 9 adet parametre çerçevesinde 5’li Likert skalası çerçevesinde verdikleri cevaplara ilişkin sonuçlar minimum, maksimum değer, aritmetik ortalama, standart hata ve standart sapma verileri çerçevesinde değerlendirilerek Çizelge 4.4’te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi

	PARAMETRELER	Min	Maks	Aritmetik Ort.	Std. Hata	Std. Sapma
Görüntü 1	Doğal - Yapay	1	5	2,95	0,135	1,351
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,99	0,131	1,307
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,89	0,126	1,262
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,33	0,129	1,288
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,16	0,132	1,316
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,36	0,122	1,219
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,31	0,124	1,237
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,43	0,117	1,174
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,25	0,136	1,359
Görüntü 2	Doğal - Yapay	1	5	3,89	0,103	1,034
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,94	0,103	1,033
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,76	0,112	1,12
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,73	0,106	1,062
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,65	0,112	1,123
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,83	0,11	1,101
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,81	0,103	1,032
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,8	0,106	1,064
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,21	0,106	1,057

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 3	Doğal - Yapay	1	5	3,36	0,14	1,404
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,83	0,121	1,207
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,57	0,125	1,249
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,59	0,116	1,156
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,22	0,131	1,315
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,42	0,131	1,312
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,99	0,118	1,176
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,19	0,103	1,032
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,98	0,126	1,255
Görüntü 4	Doğal - Yapay	1	5	3,47	0,135	1,352
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,79	0,123	1,233
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,6	0,126	1,255
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,69	0,112	1,116
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,56	0,13	1,297
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,67	0,129	1,288
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,01	0,111	1,115
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,19	0,099	0,992
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,89	0,128	1,278
Görüntü 5	Doğal - Yapay	1	5	2,68	0,15	1,503
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,78	0,15	1,501
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,82	0,149	1,487
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,92	0,135	1,346
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,71	0,138	1,38
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,74	0,146	1,461
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,63	0,135	1,353
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,9	0,129	1,291
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,99	0,159	1,586
Görüntü 6	Doğal - Yapay	1	5	3,21	0,13	1,305
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,34	0,131	1,312
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,19	0,132	1,316
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,41	0,118	1,181
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,03	0,133	1,329
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,05	0,127	1,274
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,64	0,117	1,168
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,85	0,11	1,104
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,39	0,132	1,317
Görüntü 7	Doğal - Yapay	1	5	2,96	0,147	1,47
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,99	0,142	1,425
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,97	0,147	1,473
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,01	0,124	1,243
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,91	0,135	1,349
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,96	0,136	1,355
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,62	0,123	1,229
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,94	0,117	1,171
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,28	0,142	1,422

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 8	Doğal - Yapay	1	5	2,58	0,146	1,465
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,61	0,141	1,406
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,58	0,136	1,357
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,75	0,13	1,298
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,57	0,134	1,343
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,59	0,139	1,386
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,3	0,141	1,411
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,67	0,139	1,386
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,72	0,139	1,393
Görüntü 9	Doğal - Yapay	1	5	3,6	0,113	1,128
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,8	0,109	1,092
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,59	0,119	1,19
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,52	0,112	1,123
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,32	0,121	1,213
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,49	0,119	1,193
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	4,03	0,102	1,02
	Yoğun- Seyrek	1	5	4,19	0,102	1,022
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,99	0,117	1,168
Görüntü 10	Doğal - Yapay	1	5	4,14	0,094	0,943
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,1	0,095	0,948
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	4,08	0,099	0,992
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	4,08	0,093	0,929
	Düzenli - Düzensiz	1	5	4,1	0,096	0,959
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,99	0,098	0,98
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,85	0,109	1,086
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,74	0,113	1,134
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,32	0,087	0,875
Görüntü 11	Doğal - Yapay	1	5	4,33	0,103	1,025
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	4,25	0,097	0,968
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	4,26	0,094	0,939
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	4,2	0,098	0,985
	Düzenli - Düzensiz	1	5	4,21	0,107	1,066
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	4,32	0,098	0,984
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,96	0,115	1,154
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,85	0,121	1,209
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	4,52	0,08	0,797
Görüntü 12	Doğal - Yapay	1	5	2,7	0,136	1,36
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,86	0,132	1,318
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,82	0,132	1,321
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,89	0,126	1,262
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,79	0,123	1,233
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,85	0,123	1,226
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,47	0,119	1,193
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,8	0,118	1,181
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3	0,14	1,4

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 13	Doğal - Yapay	1	5	3,18	0,141	1,41
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,72	0,102	1,016
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,85	0,102	1,019
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	4,06	0,097	0,973
	Düzenli - Düzensiz	1	5	4,11	0,097	0,973
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	4,08	0,096	0,961
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,68	0,101	1,014
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,5	0,113	1,133
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,86	0,105	1,054
Görüntü 14	Doğal - Yapay	1	5	3,41	0,134	1,342
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,71	0,119	1,192
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,62	0,122	1,221
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,8	0,116	1,163
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,77	0,113	1,127
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,77	0,112	1,118
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,89	0,107	1,072
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,8	0,103	1,035
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,76	0,116	1,156
Görüntü 15	Doğal - Yapay	1	5	2,87	0,143	1,433
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,78	0,143	1,433
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,92	0,142	1,419
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,15	0,134	1,344
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,09	0,136	1,357
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,3	0,129	1,291
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,45	0,13	1,298
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,53	0,118	1,176
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,83	0,139	1,393
Görüntü 16	Doğal - Yapay	1	5	3,25	0,121	1,209
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,44	0,12	1,2
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,41	0,12	1,198
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,63	0,113	1,134
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,54	0,114	1,141
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,63	0,115	1,152
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,46	0,11	1,105
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,48	0,114	1,141
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,53	0,122	1,218
Görüntü 17	Doğal - Yapay	1	5	2,63	0,144	1,44
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,65	0,15	1,5
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,78	0,147	1,467
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,82	0,13	1,298
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,79	0,136	1,358
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,04	0,14	1,399
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,41	0,132	1,319
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,57	0,131	1,312
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,73	0,15	1,496

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 18	Doğal - Yapay	1	5	2,83	0,145	1,45
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,15	0,141	1,41
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,09	0,141	1,415
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,37	0,123	1,228
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,16	0,134	1,339
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,24	0,137	1,372
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,7	0,119	1,193
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,77	0,121	1,213
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,2	0,144	1,435
Görüntü 19	Doğal - Yapay	1	5	2,64	0,147	1,467
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,71	0,146	1,458
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,79	0,139	1,395
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,98	0,136	1,363
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,94	0,139	1,391
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,93	0,138	1,38
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,44	0,128	1,282
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,66	0,13	1,304
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,79	0,144	1,445
Görüntü 20	Doğal - Yapay	1	5	3,23	0,144	1,441
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,65	0,118	1,184
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,5	0,129	1,291
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,41	0,119	1,19
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,45	0,127	1,274
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,67	0,119	1,19
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,6	0,118	1,181
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,73	0,117	1,171
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,66	0,124	1,241
Görüntü 21	Doğal - Yapay	1	5	2,68	0,146	1,456
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,76	0,145	1,45
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,93	0,147	1,472
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,22	0,128	1,284
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,06	0,139	1,391
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,08	0,136	1,361
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,69	0,123	1,228
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,75	0,123	1,234
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,03	0,14	1,396
Görüntü 22	Doğal - Yapay	1	5	2,97	0,14	1,396
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,19	0,132	1,316
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,61	0,118	1,18
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,72	0,105	1,055
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,78	0,112	1,115
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,82	0,1	0,999
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,43	0,113	1,13
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,53	0,111	1,114
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,44	0,13	1,297

Çizelge 4.4. Tüm katılımcılara ilişkin parametrelerin tanımlayıcı analizi (Devam)

Görüntü 23	Doğal - Yapay	1	5	2,65	0,148	1,48
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,66	0,149	1,492
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,73	0,142	1,42
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,94	0,134	1,34
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,93	0,132	1,32
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	2,95	0,14	1,395
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,2	0,135	1,348
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,33	0,126	1,256
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,73	0,143	1,434
Görüntü 24	Doğal - Yapay	1	5	2,64	0,143	1,432
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	2,57	0,142	1,423
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	2,65	0,138	1,381
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	2,99	0,129	1,291
	Düzenli - Düzensiz	1	5	2,89	0,136	1,363
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,04	0,131	1,31
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,19	0,128	1,285
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,3	0,121	1,21
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	2,57	0,145	1,451
Görüntü 25	Doğal - Yapay	1	5	2,99	0,134	1,337
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1	5	3,21	0,123	1,225
	Uyumlu - Uyumsuz	1	5	3,31	0,121	1,212
	Bakımlı - Bakımsız	1	5	3,44	0,11	1,104
	Düzenli - Düzensiz	1	5	3,41	0,12	1,198
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1	5	3,41	0,111	1,111
	Hareketli/Dinamik - Durağan	1	5	3,47	0,115	1,15
	Yoğun- Seyrek	1	5	3,43	0,102	1,018
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1	5	3,18	0,133	1,329

Çizelge 4.4 incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara varılmıştır:

Doğal - Yapay parametresinde;

- En yüksek puanı 4,33 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından doğal olarak nitelendirilmiştir. Doğallık parametresinde kullanıcı grubunun tercihi 1 numaralı görüntü olmuşken, uzman grubu için 11 numaralı görüntü olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,58 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler

oldukça azdır. Yoğunluk parametresinde uzman grubun tercihi 8 numaralı görüntü olmuşken, kullanıcı grup için 24 ve 25 numaralı görüntüler olmuştur.

Heyecan Verici - Sıkıcı parametresinde;

- En yüksek puanı 4,25 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından heyecan verici olarak nitelendirilmiştir. Heyecan verici parametresinde uzman grubunun ve kullanıcı grubunun tercihi de benzer şekilde 11 numaralı görüntü olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,57 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından sıkıcı olarak nitelendirilmiştir. Sıkıcı parametresinde kullanıcı grubunun tercihi 24 numaralı görüntü iken, uzman grubun tercihi 23 numaralı görüntü olmuştur.

Uyumlu - Uyumsuz parametresinde;

- En yüksek puanı 4,26 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Uyumlu parametresinde tüm katılımcıların tercihi 11 numaralı görüntü olmuştur. Uyumlu parametresinde uzman grubun ve kullanıcı grubun tercihi de 11 numaralı görüntü olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,58 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri uyumsuz bir şekil arz etmektedir. Tüm bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından 8 numaralı görüntü uyumsuz olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu ve kullanıcı grubu açısından da 8 numaralı görüntü uyumsuz olarak nitelendirilmiştir.

Bakımlı - Bakımsız parametresinde;

- En yüksek puanı 4,20 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından daha

bakımlı olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu ve kullanıcı grubun tercihi de 11 numaralı görüntü olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,75 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız nitelik göstermektedir. Tüm bu yönleri ile 8 numaralı görüntü tüm katılımcılar açısından bakımsız olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubunun ve kullanıcı grubunun da ortak tercihi 8 numaralı görüntü olmuştur.

Düzenli - Düzensiz parametresinde;

- En yüksek puanı 4,21 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından düzenli olarak nitelendirilmiştir. Düzenli parametresinde kullanıcı grubun tercihi 11 numaralı görüntü iken, uzman grubun tercihi 13 numaralı görüntü olmuştur.

- En düşük puanı ise 2,57 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız nitelik göstermektedir. Tüm bu yönleri ile 8 numaralı görüntü tüm katılımcılar açısından düzensiz olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubunun ve kullanıcı grubun tercihi de 8 numaralı görüntü olmuştur.

Açık (Okunabilir) - Karmaşık parametresinde;

- En yüksek puanı 4,32 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından açık okunabilir olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu ve kullanıcı grubu için de 11 numaralı görüntü açık okunabilir olarak nitelendirilmiştir.

- En düşük puanı ise 2,59 ile 8. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Görüntüde sık binalar, yoğun betonlaşma ve çarpık kentleşmenin getirdiği çirkin yapılaşma dikkat çekmektedir. Görüntüde doğal öğeler

oldukça azdır. Diğer yandan görüntüde binalar, çatılar, dar sokaklar ve bina görselleri bakımsız nitelik göstermektedir. Tüm bu yönleri ile 8 numaralı görüntü tüm katılımcılar açısından karmaşık olarak nitelendirilmiştir. Benzer şekilde uzman grubu ve kullanıcı grubu açısından da 8 numaralı görüntü karmaşık olarak nitelendirilmiştir.

Hareketli / Dinamik - Durağan parametresinde;

- En yüksek puanı 4,03 ile 9. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Resimde yoğun feribot trafiği dikkat çekmektedir. Ayrıca betonlaşmanın ve sık binaların varlığı da resimde yoğunluğun göstergesidir. Tüm bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından hareketli dinamik olarak nitelendirilmiştir. Hareketli dinamik parametresini uzman grubu 11 numaralı resmi tercih etmişken, kullanıcı grubu 4 numaralı görüntüyü tercih etmiştir.

- En düşük puanı ise 3,19 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Tüm bu yönleri ile tüm katılımcılar tarafından durağan olarak nitelendirilmiştir. Durağanlık parametresinde uzman grubu 23 numaralı görüntüyü tercih etmişken, kullanıcı grubu 24 numaralı görüntüyü tercih etmiştir.

Yoğun - Seyrek parametresinde;

- En yüksek puanı 4,19 ile 3., 4. ve 9. görüntüler almıştır. 3, 4 ve 9 numaralı resimlerde yoğun feribot trafiği, deniz ve binaların iç içe geçişliği ve karmaşıklık dikkat çekmektedir. Ayrıca betonlaşmanın ve sık binaların varlığı da resimlerde yoğunluğun göstergesidir. Tüm bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından yoğun olarak nitelendirilmiştir. Yoğun parametresinde uzman grubu 9 numaralı görüntüyü tercih etmişken, kullanıcı grubu 4 numaralı görüntüyü tercih etmiştir.

- En düşük puanı ise 3,30 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Tüm bu yönleri ile 24 numaralı resim tüm katılımcılar açısından seyrek olarak nitelendirilmiştir. Seyrek parametresinde uzman grubun tercihi 1 numaralı görüntü olmuşken, kullanıcı grubun tercihi 24 numaralı görüntü olmuştur.

Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil parametresinde;

• En yüksek puanı 4,52 ile 11. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, su unsurunun yoğun olduğu görülmektedir. Görüntü diğer resimlere kıyasla daha doğal içeriğe sahip olduğu ve yapay unsurların düşük olduğu görülmektedir. Bu yönleri ile tüm katılımcılar açısından manzara güzel olarak nitelendirilmiştir. 11 numaralı görüntü uzman grubu ve kullanıcı grubu açısından da manzarası güzel olarak nitelendirilmiştir.

• En düşük puanı ise 2,57 ile 24. görüntü almıştır. Görüntü incelendiğinde, betonlaşmanın yoğun olduğu görülmektedir. Resimde benzin istasyonunun yerleşim bölgesinde olması manzaranın güzelliğini olumsuz etkilediği görülmektedir. Resimde estetik yoksunluk ve çirkin yapılaşma dikkat çekicidir. Benzer şekilde uzman grubu ve kullanıcı grubu açısından da 24 numaralı görüntü manzara güzel değil olarak nitelendirilmiştir.

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması

	PARAMETRELER	Aritmetik Ort. Uzman	Aritmetik Ort. Kullanıcı
Görüntü 1	Doğal - Yapay	2,68	3,04
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,4	3,19
	Uyumlu - Uyumsuz	2,44	3,04
	Bakımlı - Bakımsız	2,92	3,47
	Düzenli - Düzensiz	2,6	3,35
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,68	3,59
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,8	3,48
	Yoğun- Seyrek	2,8	3,64
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,76	3,41
Görüntü 2	Doğal - Yapay	3,36	4,07
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,48	4,09
	Uyumlu - Uyumsuz	3,16	3,96
	Bakımlı - Bakımsız	3,08	3,95
	Düzenli - Düzensiz	3,04	3,85
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,08	4,08
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,24	4
	Yoğun- Seyrek	3,28	3,97
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,88	4,32

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması (Devam)

Görüntü 3	Doğal - Yapay	2,6	3,61
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,2	4,04
	Uyumlu - Uyumsuz	2,76	3,84
	Bakımlı - Bakımsız	3,04	3,77
	Düzenli - Düzensiz	2,48	3,47
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,52	3,72
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,48	4,16
	Yoğun- Seyrek	3,84	4,31
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,6	4,11
Görüntü 4	Doğal - Yapay	2,72	3,72
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,12	4,01
	Uyumlu - Uyumsuz	2,88	3,84
	Bakımlı - Bakımsız	3,24	3,84
	Düzenli - Düzensiz	2,76	3,83
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,8	3,96
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,52	4,17
	Yoğun- Seyrek	3,72	4,35
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,32	4,08
Görüntü 5	Doğal - Yapay	2,04	2,89
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,04	3,03
	Uyumlu - Uyumsuz	2,04	3,08
	Bakımlı - Bakımsız	2,28	3,13
	Düzenli - Düzensiz	1,84	3
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1,92	3,01
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,92	3,87
	Yoğun- Seyrek	3,44	4,05
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,32	3,21
Görüntü 6	Doğal - Yapay	2,6	3,41
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,84	3,51
	Uyumlu - Uyumsuz	2,44	3,44
	Bakımlı - Bakımsız	2,84	3,6
	Düzenli - Düzensiz	2,36	3,25
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,36	3,28
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,16	3,8
	Yoğun- Seyrek	3,48	3,97
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,84	3,57
Görüntü 7	Doğal - Yapay	2,2	3,21
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,28	3,23
	Uyumlu - Uyumsuz	2,12	3,25
	Bakımlı - Bakımsız	2,48	3,19
	Düzenli - Düzensiz	2,12	3,17
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,16	3,23
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,16	3,77
	Yoğun- Seyrek	3,52	4,08
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,52	3,53

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması (Devam)

Görüntü 8	Doğal - Yapay	1,72	2,87
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,68	2,92
	Uyumlu - Uyumsuz	1,68	2,88
	Bakımlı - Bakımsız	2,04	2,99
	Düzenli - Düzensiz	1,68	2,87
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1,72	2,88
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,6	3,53
	Yoğun- Seyrek	3,2	3,83
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1,96	2,97
Görüntü 9	Doğal - Yapay	2,92	3,83
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,12	4,03
	Uyumlu - Uyumsuz	2,72	3,88
	Bakımlı - Bakımsız	3	3,69
	Düzenli - Düzensiz	2,44	3,61
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,76	3,73
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,72	4,13
	Yoğun- Seyrek	3,96	4,27
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,52	4,15
Görüntü 10	Doğal - Yapay	3,76	4,27
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,72	4,23
	Uyumlu - Uyumsuz	3,48	4,28
	Bakımlı - Bakımsız	3,72	4,2
	Düzenli - Düzensiz	3,64	4,25
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,32	4,21
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,36	4,01
	Yoğun- Seyrek	3,4	3,85
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	4	4,43
Görüntü 11	Doğal - Yapay	3,84	4,49
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,8	4,4
	Uyumlu - Uyumsuz	3,96	4,36
	Bakımlı - Bakımsız	3,8	4,33
	Düzenli - Düzensiz	3,72	4,37
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,88	4,47
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,84	4
	Yoğun- Seyrek	3,68	3,91
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	4,2	4,63
Görüntü 12	Doğal - Yapay	2,36	2,81
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,36	3,03
	Uyumlu - Uyumsuz	2,2	3,03
	Bakımlı - Bakımsız	2,4	3,05
	Düzenli - Düzensiz	2,2	2,99
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,12	3,09
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,12	3,59
	Yoğun- Seyrek	3,6	3,87
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,28	3,24

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması (Devam)

Görüntü 13	Doğal - Yapay	2,48	3,41
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,24	3,88
	Uyumlu - Uyumsuz	3,36	4,01
	Bakımlı - Bakımsız	3,76	4,16
	Düzenli - Düzensiz	3,76	4,23
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,8	4,17
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,44	3,76
	Yoğun- Seyrek	3,12	3,63
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,4	4,01
Görüntü 14	Doğal - Yapay	3,08	3,52
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3,48	3,79
	Uyumlu - Uyumsuz	3,2	3,76
	Bakımlı - Bakımsız	3,56	3,88
	Düzenli - Düzensiz	3,36	3,91
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,32	3,92
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,68	3,96
	Yoğun- Seyrek	3,64	3,85
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	3,36	3,89
Görüntü 15	Doğal - Yapay	2,2	3,09
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,92	3,07
	Uyumlu - Uyumsuz	2,12	3,19
	Bakımlı - Bakımsız	2,44	3,39
	Düzenli - Düzensiz	2,12	3,41
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,48	3,57
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,92	3,63
	Yoğun- Seyrek	3,2	3,64
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,08	3,08
Görüntü 16	Doğal - Yapay	2,68	3,44
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,8	3,65
	Uyumlu - Uyumsuz	2,68	3,65
	Bakımlı - Bakımsız	2,92	3,87
	Düzenli - Düzensiz	2,84	3,77
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,92	3,87
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,88	3,65
	Yoğun- Seyrek	2,88	3,68
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,96	3,72
Görüntü 17	Doğal - Yapay	1,92	2,87
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,96	2,88
	Uyumlu - Uyumsuz	1,8	3,11
	Bakımlı - Bakımsız	2,08	3,07
	Düzenli - Düzensiz	1,88	3,09
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,08	3,36
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,76	3,63
	Yoğun- Seyrek	3,12	3,72
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1,88	3,01

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması (Devam)

Görüntü 18	Doğal - Yapay	2,04	3,09
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,4	3,4
	Uyumlu - Uyumsuz	2,28	3,36
	Bakımlı - Bakımsız	2,96	3,51
	Düzenli - Düzensiz	2,44	3,4
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,44	3,51
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,16	3,88
	Yoğun- Seyrek	3,4	3,89
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,2	3,53
Görüntü 19	Doğal - Yapay	1,84	2,91
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,96	2,96
	Uyumlu - Uyumsuz	1,76	3,13
	Bakımlı - Bakımsız	2,28	3,21
	Düzenli - Düzensiz	2,08	3,23
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2	3,24
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,8	3,65
	Yoğun- Seyrek	3,48	3,72
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1,96	3,07
Görüntü 20	Doğal - Yapay	2,56	3,45
	Heyecan Verici - Sıkıcı	3	3,87
	Uyumlu - Uyumsuz	2,8	3,73
	Bakımlı - Bakımsız	2,92	3,57
	Düzenli - Düzensiz	2,76	3,68
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,96	3,91
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,16	3,75
	Yoğun- Seyrek	3,36	3,85
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,88	3,92
Görüntü 21	Doğal - Yapay	1,92	2,93
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,84	3,07
	Uyumlu - Uyumsuz	1,88	3,28
	Bakımlı - Bakımsız	2,6	3,43
	Düzenli - Düzensiz	2,12	3,37
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,28	3,35
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,12	3,88
	Yoğun- Seyrek	3,4	3,87
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,08	3,35
Görüntü 22	Doğal - Yapay	2,44	3,15
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,6	3,39
	Uyumlu - Uyumsuz	2,88	3,85
	Bakımlı - Bakımsız	3,16	3,91
	Düzenli - Düzensiz	3,32	3,93
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	3,44	3,95
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,08	3,55
	Yoğun- Seyrek	3,32	3,6
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,68	3,69

Çizelge 4.5. Uzman ve diğer katılımcıların aritmetik ortalamaları karşılaştırılması (Devam)

Görüntü 23	Doğal - Yapay	1,8	2,93
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,68	2,99
	Uyumlu - Uyumsuz	1,76	3,05
	Bakımlı - Bakımsız	2,08	3,23
	Düzenli - Düzensiz	1,96	3,25
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	1,8	3,33
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,28	3,51
	Yoğun- Seyrek	3	3,44
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1,84	3,03
Görüntü 24	Doğal - Yapay	2,12	2,81
	Heyecan Verici - Sıkıcı	1,88	2,8
	Uyumlu - Uyumsuz	1,72	2,96
	Bakımlı - Bakımsız	2,36	3,2
	Düzenli - Düzensiz	1,96	3,2
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,16	3,33
	Hareketli/Dinamik - Durağan	2,8	3,32
	Yoğun- Seyrek	3	3,4
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	1,72	2,85
Görüntü 25	Doğal - Yapay	2,44	3,17
	Heyecan Verici - Sıkıcı	2,68	3,39
	Uyumlu - Uyumsuz	2,68	3,52
	Bakımlı - Bakımsız	2,84	3,64
	Düzenli - Düzensiz	2,72	3,64
	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	2,84	3,6
	Hareketli/Dinamik - Durağan	3,08	3,6
	Yoğun- Seyrek	3,12	3,53
	Manzara Güzel - Manzara Güzel Değil	2,56	3,39

Çizelge 4.5 incelendiğinde uzman olan 25 kişi ve uzman olmayan 75 kişinin 25 farklı görüntü için puanladıkları tüm parametreler için aritmetik ortalamalar görülmektedir. Aritmetik ortalamalar tüm görüntü ve parametreler için diğer katılımcıların uzmanlara göre daha yüksek puan verdiği görülmektedir.

Uzman ve kullanıcı grubun görüntülere ilişkin olarak parametre bazında verdikleri puanlar karşılaştırmalı olarak Çizelge 4.6’da verilmiştir. Bu karşılaştırma uzman ve kullanıcı grubunun her bir görüntüdeki parametreye ilişkin tercihlerinin çoğunlukla farklı olduğunu göstermek ve her iki grubun en yüksek ve en düşük tercih oranlarının bir arada görülmesi açısından faydalı olmuştur.

Çizelge 4.6. Uzman ve kullanıcı grubunun görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları

Görüntü No	Değer	Uzman Grubu										Kullanıcı Grubu									
		Doğal - Yapay	Heyecan Verici - Sıkıcı	Uyumlu - Uyuumsuz	Bakımlı - Bakımsız	Düzenli - Düzensiz	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	Hareketli/Dinamik - Duragan	Yoğun - Seyrek	Manzara Güzel - Manz. Güz.Değil	Doğal - Yapay	Heyecan Verici - Sıkıcı	Uyumlu - Uyuumsuz	Bakımlı - Bakımsız	Düzenli - Düzensiz	Açık (Okunabilir) - Karmaşık	Hareketli/Dinamik - Duragan	Yoğun - Seyrek	Manzara Güzel - Manz. Güz.Değil		
G1	En düşük		■								■		■								
	En yüksek							■										■			
G2	En düşük				■																
	En yüksek									■											
G3	En düşük					■									■						
	En yüksek									■									■		
G4	En düşük		■																		
	En yüksek									■								■			
G5	En düşük					■															
	En yüksek									■								■			
G6	En düşük					■	■								■						
	En yüksek									■							■				

Çizelge 4.6. Uzman ve kullanıcı grubunun görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları (Devam)

G7	En düşük			■		■								■					
	En yüksek								■								■		
G8	En düşük		■	■		■				■									■
	En yüksek								■										■
G9	En düşük					■								■					
	En yüksek								■										■
G10	En düşük						■											■	
	En yüksek									■									■
G11	En düşük					■												■	
	En yüksek									■									■
G12	En düşük						■			■									
	En yüksek									■									■
G13	En düşük	■								■									
	En yüksek						■							■					
G14	En düşük	■									■								
	En yüksek							■									■		
G15	En düşük		■								■								
	En yüksek								■									■	
G16	En düşük	■								■									
	En yüksek								■				■		■				

Çizelge 4.6. Uzman ve kullanıcı grubunun görüntülere ilişkin değerlendirme sonuçları (Devam)

G17	En düşük			■						■								
	En yüksek								■									■
G18	En düşük	■								■								
	En yüksek								■									■
G19	En düşük			■						■								
	En yüksek								■									■
G20	En düşük	■								■								
	En yüksek								■									■
G21	En düşük		■							■								
	En yüksek								■								■	
G22	En düşük	■								■								
	En yüksek						■								■			
G23	En düşük		■							■								
	En yüksek								■								■	
G24	En düşük			■						■								
	En yüksek								■									■
G25	En düşük									■								
	En yüksek								■				■	■				

Çizelge 4.6'ya ilişkin yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Görüntü 1 için en düşük puanlamanın uzman grup açısından heyecan verici - sıkıcı parametresinde, kullanıcı grubunda ise doğal - yapay ve uyumlu - uyumsuz parametresinde olduğu görülmektedir. Yine görüntü 1 için uzman grubunun en yüksek değerlendirdiği parametre hareketli-durağan iken kullanıcı grup için yoğun-seyrek parametresi olduğu görülmektedir.

Görüntü 2 için, uzman grubunun en yüksek değerlendirdiği parametre manzara güzel-manzara güzel değil parametresi iken kullanıcı grup için heyecan verici-sıkıcı parametresi olmuştur. Görüntü 2 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre bakımlı – bakımsız iken kullanıcı grubu için düzenli düzensiz olmuştur.

Görüntü 3 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre düzenli-düzensiz iken kullanıcı grup için düzenli düzensiz parametresi olmuştur. Görüntü 3 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için yoğun seyrek olmuştur.

Görüntü 4 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre heyecan verici-sıkıcı iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 4 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için hareketli –durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 5 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre düzenli - düzensiz iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 5 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için hareketli –durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 6 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre düzenli-düzensiz ve okunabilir-karmaşık iken kullanıcı grup için düzenli-düzensiz parametresi olmuştur. Görüntü 6 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için hareketli –durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 7 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre uyumlu-uyumsuz ve düzenli-düzensiz iken kullanıcı grup için düzenli-düzensiz parametresi olmuştur. Görüntü 7 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 8 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre heyecan verici-sıkıcı ve uyumlu-uyumsuz iken kullanıcı grup için düzenli-düzensiz parametresi olmuştur. Görüntü 8 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için yoğun seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 9 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre düzenli-düzensiz iken kullanıcı grup için de düzenli-düzensiz parametresi olmuştur. Görüntü 9 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 10 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre okunabilir-karmaşık iken kullanıcı grup için yoğun-seyrek parametresi olmuştur. Görüntü 10 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre manzara güzel-manzara güzel değil iken kullanıcı grup için de manzara güzel-manzara güzel değil parametresi olmuştur.

Görüntü 11 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre düzenli-düzensiz iken kullanıcı grup için yoğun-seyrek parametresi olmuştur. Görüntü 11 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre manzara güzel-manzara güzel değil iken kullanıcı grup için de manzara güzel-manzara güzel değil parametresi olmuştur.

Görüntü 12 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre okunabilir-karmaşık iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 12 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 13 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 13 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre okunabilir-karmaşık iken kullanıcı grup için de okunabilir-karmaşık parametresi olmuştur.

Görüntü 14 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için heyecan verici-sıkıcı parametresi olmuştur. Görüntü 14 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre hareketli-durağan iken kullanıcı grup için de hareketli-durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 15 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre heyecan verici-sıkıcı iken kullanıcı grup için de heyecan verici-sıkıcı parametresi olmuştur. Görüntü 15 için uzman

grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 16 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay olmuştur. Görüntü 16 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre manzara güzel-manzara güzel değil iken kullanıcı grup için bakımlı-bakımsız ve okunabilir-karmaşık parametresi olmuştur

Görüntü 17 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre uyumlu-uyumsuz iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 17 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 18 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 18 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 19 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre uyumlu-uyumsuz iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 19 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek parametresi olmuştur.

Görüntü 20 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 20 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrek ve manzara güzel –manzara güzel değil parametresi olmuştur.

Görüntü 21 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre heyecan verici-sıkıcı iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 20 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrek iken kullanıcı grup için de hareketli-durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 22 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 22 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre okunabilir-karmaşık iken kullanıcı grup için de okunabilir-karmaşık parametresi olmuştur.

Görüntü 23 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre heyecan verici-sıkıcı iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 23 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrekle iken kullanıcı grup için hareketli-durağan parametresi olmuştur.

Görüntü 24 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre uyumlu-uyumsuz iken kullanıcı grup için doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 24 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrekle iken kullanıcı grup için de yoğun-seyrekle parametresi olmuştur.

Görüntü 25 için uzman grubun en düşük değerlendirdiği parametre doğal-yapay iken kullanıcı grup için de doğal-yapay parametresi olmuştur. Görüntü 25 için uzman grubun en yüksek değerlendirdiği parametre yoğun-seyrekle iken kullanıcı grup için de düzenli-düzensiz ve okunabilir-karmaşık parametresi olmuştur.

5. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu tez çalışması tarihi çevrelerde görsel peyzaj kalitesi nasıl değerlendirilmeli sorusundan yola çıkılarak hazırlanmıştır. Bir alan/bölgenin daha iyi, güzel, estetik ve tüm bu unsurların birleştiği ortak nokta olan görsel kalitesinin daha yüksek olabilmesinin tespit edilmesinde, hangi yönlerin yetersiz olduğunun saptanmasını gerektirmektedir. Görsel kalite; mekânın ve bölgenin fiziksel boyutu ve estetik değerini kapsar. Bu bağlamda, görsel kalite tüm kentsel kalite kavramlarının temelini oluşturmaktadır. Bunlar içerisinde görsel peyzaj kalitesi de yer almaktadır. Tarihi dokuya sahip kentlerde kentleşme süreci ile birlikte fiziksel çevre şartları bozulabilmektedir. Bu sebeple peyzaj kalitesini artırıcı yönde planlama ve koruma çalışmalarının yapılması önem taşımaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda çalışmada görsel peyzaj kalite değerlendirme yönteminin uygulanması için Karaköy örnek alanı seçilmiştir. Bu alanın seçilmesinin nedeni tarihi dokusu yoğun bir yapıya sahip olmasıdır. Alanın görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi için gözlemler, incelemeler yapılmış, fotoğraflar çekilmiştir. Alan çalışması bölümünden sonra; elde edilen veriler doğrultusunda değerlendirilmek istenilen göstergeler anket yöntemiyle puanlanarak değerlendirilmiştir.

Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayanarak ortaya çıkan sonuçlar tartışılmış ve öneriler geliştirilmiştir. Çalışmada, tarihi çevrelerde, peyzaj planlamasına altlık oluşturmak amacıyla, kültürel miras değerlerinin görsel peyzaj kalitesini belirlemek amaçlanmıştır. Tarihi çevreler, geçmiş ile gelecek arasında bağ kurarak geçmişin bilgilerini, tarihsel dokusunu günümüze aktaran yerleşimlerdir. Bununla birlikte; tarihi çevreler taşıdıkları nitelikler ile görsel peyzaj yönünden önemli bir potansiyel oluştururlar. Bu sebeple Kaplan ve Kaplan (1989), görsel peyzaj kalitesini değerlendirmenin, tarihi çevrelerin görsel yönden tespit edilmesi, korunması ve geliştirilmesinde, planlama, tasarım ve yönetim süreçlerinde etkili olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kane (1981), peyzaj planlama ve tasarımında görsel kalite analizi değerlendirmesini; kültürel mirasın en önemli parçalarından korunması gereken tarihi çevrelerin tespit edilmesi ve listelenmesine destek olmak, estetik anlamda alana ilişkin yöntemi belirlemek, olumsuz değişimleri takip etmek ve uygulamaya yönelik sistem geliştirmek, peyzaj unsurlarını tespit etmek ve tanımlamak, farklılıkları daha iyi anlayabilmek açısından önemli görmüştür.

Bu kapsamda, İstanbul İli Karaköy semtindeki tarihi çevreler, görsel peyzaj kalitesini belirlemek açısından önemli bir potansiyel taşımaktadır. Bu doğrultuda, alanın panoramik çekiciliğini ortaya çıkarmaya yönelik uzman ve kullanıcı gruplar aracılığıyla görsel açıdan

zengin peyzajlar tanımlanmış, peyzaj kalitesi tercihleri ile parametreler arasında ilişkiler kurulmuştur. Araştırma kapsamında 25 adet fotoğraf 9 parametre kapsamında Likert ölçeğinde 1-5 aralığında puanlamalarla değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan görsel peyzaj analizinin sonucunda, her bir parametreye yönelik uzman ve kullanıcı gruplarca en yüksek ve en düşük puan alan görüntüler incelenmiştir. Ardından tüm bu değerlendirmelerin içerisinde en az ve en çok tercih edilen görüntüler tespit edilerek Karaköy semtindeki tarihi çevrelerin görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi yapılmıştır. Her bir parametre için uzman ve kullanıcılar tarafından yapılan değerlendirmelere göre;

Uzman gruplar tarafından yapılan ankete göre;

- Doğallık parametresinde; yapay elemanlarca zengin olan 8 numaralı fotoğraf en az puanı alırken, 11 numaralı fotoğraf doğallık açısından en baskın görüntü olarak tercih edilmiştir. Bunun sebebi olarak, 8 numaralı fotoğrafın doğallıktan uzak, sert zemin miktarını fazla olması, bitkilerle ve yapısal elemanlar ile oluşturulan kompozisyonların bulunmaması ve çirkin görüntü oluşturan binalardan oluşması; 11 numaralı fotoğrafın ise doğal bir deniz manzarasının yer alması gösterilebilir.

- Heyecan parametresinde; 23 numaralı fotoğraf en sıkıcı görülerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise en heyecan verici görülerek en yüksek görüntü olarak tercih edilmiştir. Bunun sebebi olarak 23 numaralı fotoğrafın sert zemin fazlalığı, dar caddenin ve doğallıktan uzak öğelerin bulunması; 11 numaralı fotoğrafın ise deniz ve bitki örtüsü yoğunluğunun bulunması gösterilebilir.

- Uyum parametresinde; 8 numaralı fotoğraf en düşük olarak uyumsuz, 11 numaralı fotoğraf ise en yüksek kabul edilerek uyumlu görüntü sergilemiştir. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın uyumsuz binalardan oluşması ve simetrik görüntünün bulunmaması; 11 numaralı fotoğrafta ise deniz ve bitki örtüsünün uyumlu görüntüsünün bulunması gösterilebilir.

- Bakım parametresinde; 8 numaralı fotoğraf bakımsız kabul edilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise bakımlı kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın bakımsız binalardan ve çirkin çatı görüntülerinin bulunması; 11 numaralı fotoğrafın ise su öğesinin doğallığı ve diğer bitkisel örüntünün bulunması gösterilebilir.

- Düzen parametresinde; 8 numaralı fotoğraf düzensiz olarak belirtilerek en düşük, 13 numaralı fotoğraf ise düzenli olarak belirtilerek en yüksek puanı alan görüntü kabul edilmiştir.

Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın düzensiz bina çatılarından oluşması; 13 numaralı fotoğrafın ise simetrik düzene sahip bir görüntünün bulunması gösterilebilir.

- Okunabilirlik parametresinde; 8 numaralı fotoğraf karmaşık kabul edilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise açık okunabilir kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın karmaşık bir görüntüden oluşması; 11 numaralı fotoğrafın ise okunabilir özelliğinin yüksek olması gösterilebilir.

- Hareket parametresinde; 23 numaralı fotoğraf durağan kabul edilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise hareketli, dinamik kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak, 23 numaralı fotoğrafın durağan özelliğinin yüksek olması; 11 numaralı fotoğrafın ise dinamik deniz görüntüsünden oluşması gösterilebilir.

- Yoğunluk parametresinde; 1 numaralı fotoğraf en düşük puan ile seyrek, 9 numaralı fotoğraf ise en yüksek puanı ile yoğun görüntü olarak kabul edilmiştir. Bunun sebebi olarak, 1 numaralı fotoğrafın yoğunluk içermeyen bir görüntüye sahip olması; 9 numaralı fotoğrafın ise yoğunluğu yüksek görüntüye sahip olması gösterilebilir.

- Manzara Güzelliği parametresinde; manzarası güzel olmayan tercih edilen 24 numaralı fotoğraf en düşük, manzarası güzel tercih edilen 11 numaralı fotoğraf ise en yüksek puanı almıştır. Bunun sebebi olarak, 24 numaralı fotoğrafın doğallıktan uzak bir görüntüye sahip olması; 11 numaralı fotoğrafın ise doğal öğeler içermesi gösterilebilir.

Kullanıcı anketleri doğrultusunda ise aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

- Doğallık parametresinde; yapay elemanlarca zengin olan 24 ve 25 numaralı fotoğraflar en az puanı alırken, 1 numaralı fotoğraf doğallık açısından en baskın görüntü olarak tercih edilmiştir. Bunun sebebi olarak 24 ve 25 numaralı fotoğrafın doğal güzelliklerden yoksun olması; 1 numaralı fotoğrafın ise doğallık unsurunun yoğun olması gösterilebilir.

- Heyecan parametresinde; 24 numaralı fotoğraf en sıkıcı görülerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise en heyecan verici görülerek en yüksek görüntü olarak tercih edilmiştir. Bunun sebebi olarak, 24 numaralı fotoğrafın sıkıcı unsurlardan oluşması; 11 numaralı fotoğrafın ise heyecan verici doğal güzelliklerin bulunması gösterilebilir.

- Uyum parametresinde; 8 numaralı fotoğraf en düşük olarak uyumsuz, 11 numaralı fotoğraf ise en yüksek kabul edilerek uyumlu görüntü sergilemiştir. Bunun sebebi olarak, 8 numaralı fotoğrafın uyumsuz öğeler içermesi; 11 numaralı fotoğrafın ise deniz ve bitki örtüsünün uyumu gösterilebilir.

- Bakım parametresinde; 8 numaralı fotoğraf bakımsız kabul edilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise bakımlı kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafta bakımsız bina çatısı görüntüleri; 11 numaralı fotoğrafta ise deniz ve bitki örtüsündeki bakım unsurları gösterilebilir.

- Düzen parametresinde; 8 numaralı fotoğraf düzensiz olarak belirtilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise düzenli olarak belirtilerek en yüksek puanı alan görüntü kabul edilmiştir. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın düzensiz bina çatılarının; 11 numaralı fotoğrafın ise düzen unsurlarının yoğunluğu gösterilebilir.

- Okunabilirlik parametresinde; 8 numaralı fotoğraf karmaşık kabul edilerek en düşük, 11 numaralı fotoğraf ise açık okunabilir kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak 8 numaralı fotoğrafın karmaşık görüntülerin yoğunluğu; 11 numaralı fotoğrafın ise sadelik ve okunabilirlik unsurlarının yoğunluğu gösterilebilir.

- Hareket parametresinde; 24 numaralı fotoğraf durağan kabul edilerek en düşük, 4 numaralı fotoğraf ise hareketli, dinamik kabul edilerek en yüksek puanı alan görüntü olmuştur. Bunun sebebi olarak 24 numaralı fotoğrafın durağan görüntü yoğunluğu; 4 numaralı fotoğrafın ise hareketli ve dinamik unsurlarının yoğunluğu gösterilebilir.

- Yoğunluk parametresinde; 24 numaralı fotoğraf en düşük puan ile seyrek, 4 numaralı fotoğraf ise en yüksek puanı ile yoğun görüntü olarak kabul edilmiştir. Bunun sebebi olarak 24 numaralı fotoğrafın seyrek öğelerden oluştuğu; 4 numaralı fotoğrafın ise yüksek yoğunluk içeren unsurlardan oluşması gösterilebilir.

- Manzara Güzelliği parametresinde; manzarası güzel olmayan tercih edilen 24 numaralı fotoğraf en düşük, manzarası güzel tercih edilen 11 numaralı fotoğraf ise en yüksek puanı almıştır. Bunun sebebi olarak, 24 numaralı fotoğrafın güzel olmayan manzara içermesi; 11 numaralı fotoğrafın ise manzarası güzel unsurlardan oluşması gösterilebilir.

Kullanıcı ve uzman grupların tamamının birlikte değerlendirildiği tüm katılımcılarla yapılan genel değerlendirmede ise;

Görsel peyzaj kalitesi açısından en yüksek değeri alan fotoğraf 11 numaralı görüntü olmuştur. Doğallık parametresi için en yüksek puanı 11 numaralı görüntü almıştır. Alandaki tarihi değerler, geçmiş uygarlıkların doğal yansıması olduğundan fotoğrafın yorumlanmasına kolaylık sağlamıştır. Ancak, en yüksek puan alan fotoğraf uzman ve kullanıcı grubu için farklılık göstermiş, uzman grubu içerisinde en yüksek puanı 11 numaralı fotoğraf alırken, kullanıcı grubunda 1 numaralı fotoğraf almıştır. Nitekim; yapmış oldukları çalışmalarda da

doğallık parametresinin görsel peyzajlarda etkili olduğuna ilişkin benzer sonuçlar ortaya koymuştur (Schroeder, 1982; Tips & Savasidara, 1986; Kaplan ve Kaplan, 1989; Nasar, 1992; Parsons, 1991; Kaplan vd., 1998; Acar vd., 2006; Çakıcı ve Çelem, 2009; Yılmaz vd., 2013; Daniel, 2001; Acar vd., 2006; Aminzadeh & Ghorashi, 2007; Rogge vd., 2007; Herbst vd., 2009; Uzun vd., 2012; Özhancı vd., 2013; Korkut vd., 2016; Kiper vd., 2017). Bu bağlamda doğallık ile görsel kalite arasında doğru orantılı bir ilişki vardır.

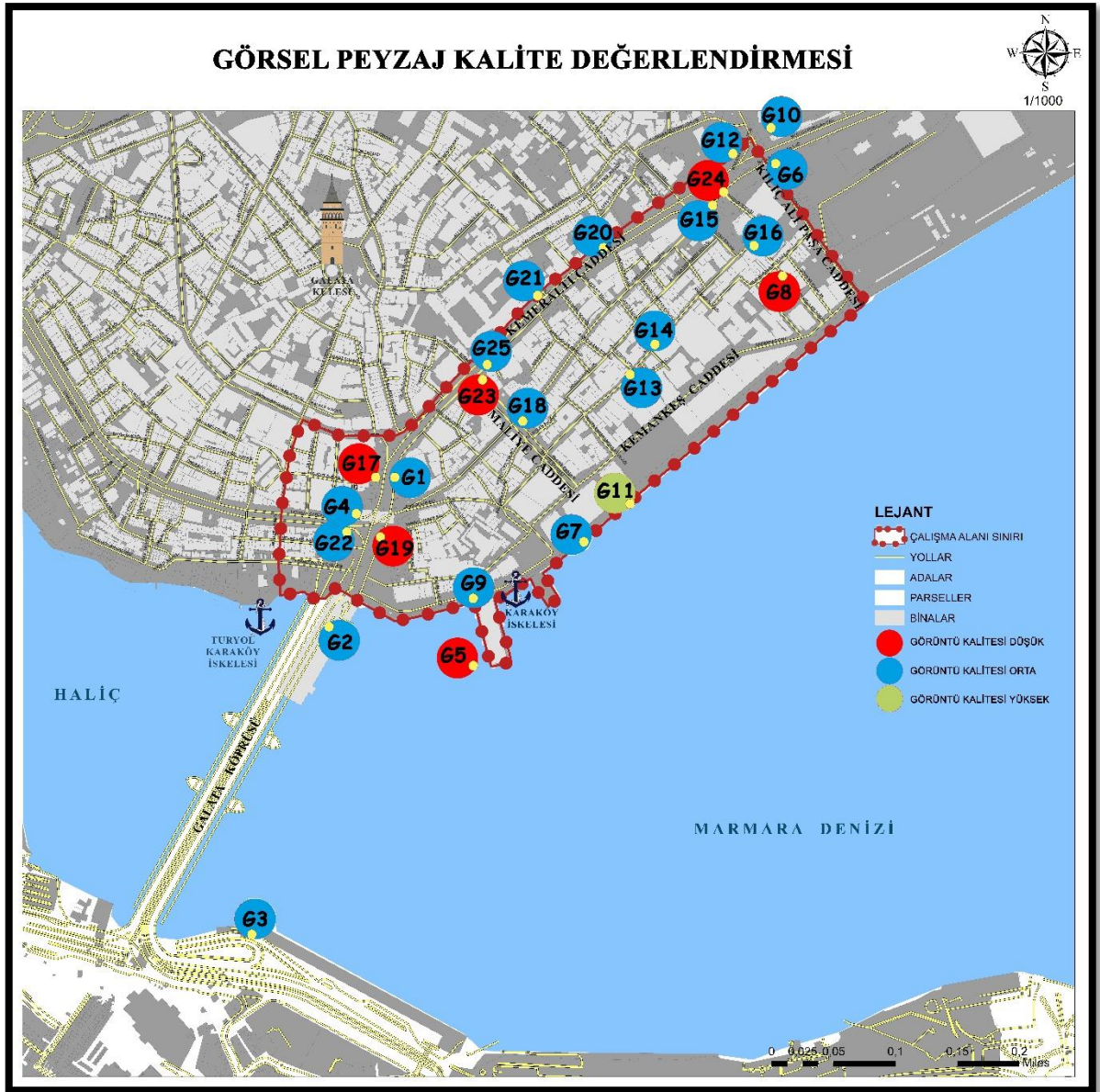
Uyum parametresi için en yüksek puanı 11 numaralı görüntü almıştır. Görüntülerde geniş bir açının olması ve tarihi dokunun birbiri ile bütünlük göstermesi bu fotoğrafın seçiminde etkili olduğu düşünülmektedir. Bu sonuç, benzer çalışmalara paralellik göstermektedir (Yılmaz vd., 2013; Özhancı vd., 2013; Özgeriş ve Karahan, 2015; Korkut vd., 2016; Kiper vd., 2017). Bu çalışmalara göre, mekândaki ölçü, renk, biçim ve dokuların uyumu, estetik görünümün temelini oluşturan faktörler arasındadır. Peyzaj kalitesinde bu niteliklerin etkinliği, gözü yormaması, doğal dinamiklere aykırılığın olmaması ve uyumlu bir görüntü oldukça önemlidir. Bununla birlikte uyum parametresinin yüksek olması, ortalama görsel kalite puanını da olumlu yönde etkilemektedir.

Çalışmada heyecan, bakım, okunabilirlik ve düzen parametreleri, ayrıca manzara güzelliği parametresi için de en yüksek puanı 11 numaralı görüntü almıştır. Görüntüdeki tarihi doku bu fotoğrafın seçilmesinde etken rol oynamıştır. Elde edilen sonucu destekleyecek nitelikte çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Çakıcı, 2007; Kıroğlu, 2007; Çelik, 2013; Gültürk, 2013). Bu çalışmalara göre, düzen, açıklık, bakım seviyeleri ve doğallık faktörlerinin mekân tercihleri üzerinde doğrudan etkisi bulunmaktadır ve bu mekânsal karakteristiklerin bir araya getirilmesiyle, mekân tipolojilerinin ortaya konulabilmesi mümkündür. Görsel peyzaj kalitesi ile doğallık, uyum, açıklık, perspektif ve düzen parametreleri ilişki içerisindedir. Bu sebeple mekânda, açıklık, çekim, görsel akslar ve perspektifler yaratma, imaj gibi mekânı öne çıkaran karakteristikler görsel kalitenin olumlu değerlendirilmesinde önemli bir etkidir.

Çalışmada hareket parametresinde en yüksek puanı 9 numaralı fotoğraf, yoğunluk parametresinde ise en yüksek puanı 3, 4 ve 9 numaralı fotoğraflar almıştır. Ancak her iki parametre için de en yüksek puanı alan fotoğraflar uzman ve kullanıcı grubu için farklılık göstermiştir. Özhancı vd. (2012)'nin çalışmasında görsel peyzaj açısından hareketli peyzajlar homojen ve düze yakın alanlara göre daha fazla dikkat çekmektedir.

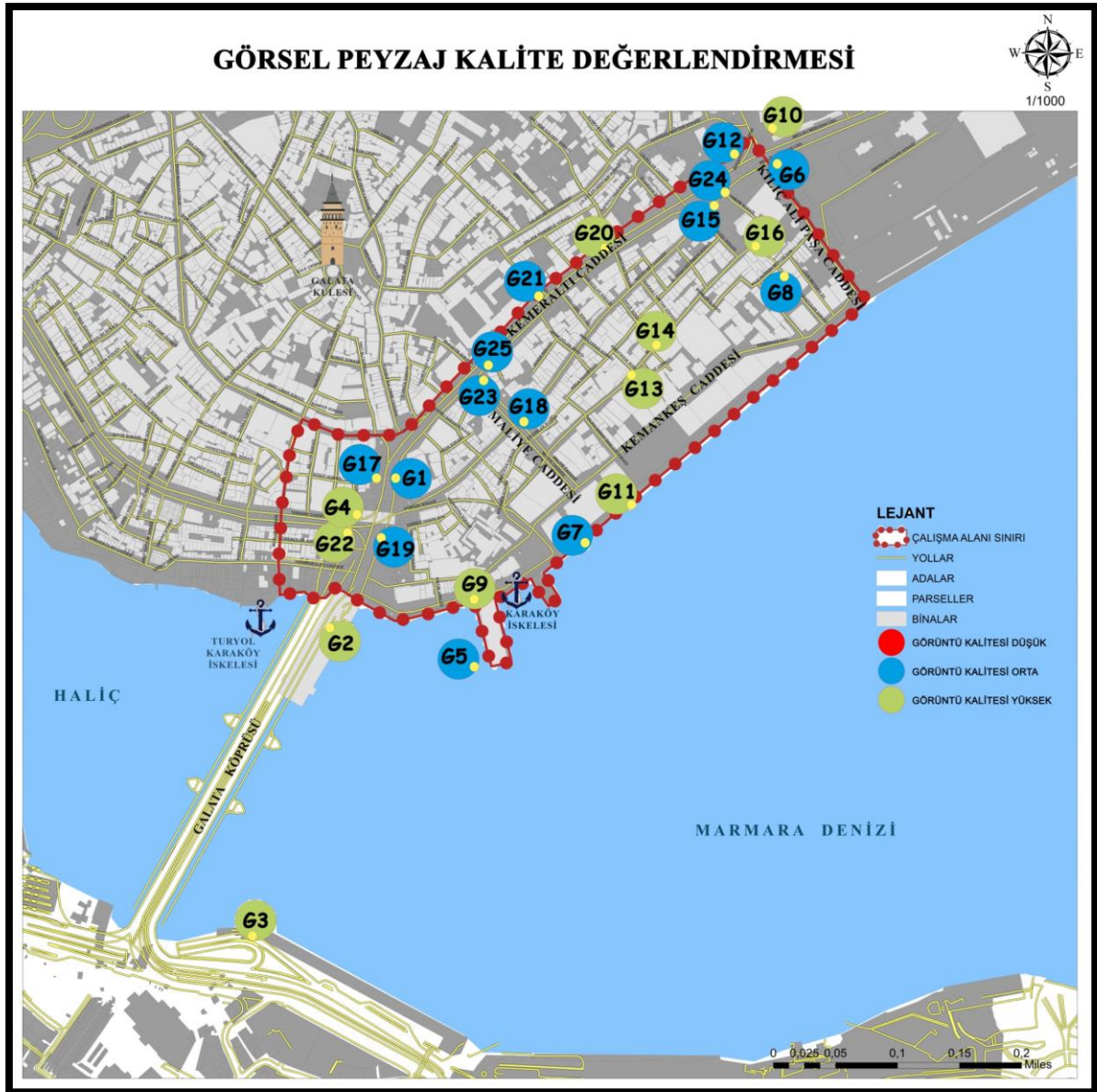
Çalışmada; uzman grubunun, kullanıcı grubunun ve tüm katılımcıların tercihleri doğrultusunda görsel kalite zonları oluşturabilmek için, uzman ve kullanıcı anketleri sonuçlarında çıkan puanlar yüksek ve düşük olmak üzere belirlenen puanlar parametre bütününde toplanarak en düşük ve en yüksek puan olan 9 ve 45 elde edilmiştir. Daha sonra bu rakamlar 3 eşit parçaya ayrılarak, görsel peyzaj kalitesi açısından 9-21 puan aralığı düşük, 21-33 puan aralığı orta, 33-45 puan aralığı yüksek olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda oluşturulan görsel peyzaj kalite değerlendirmesi Şekil 5.1, Şekil 5.2 ve Şekil 5.3'te belirtilmektedir.

Uzman grubunun parametreler üzerinden yaptığı değerlendirmelerde, yalnızca 11 numaralı görüntünün görsel kalitesi yüksek, 1, 2, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 22, 25 numaralı görüntülerin görsel kalitesi orta, 5, 8, 17, 19, 23, 24 numaralı görüntülerin ise görsel kalitesi düşük olarak belirlenmiştir (Şekil 5.1). Görsel peyzaj kalitesi düşük alanlarda; yapısal-bitkisel uyum ve entegrasyonun sağlanması, okunabilirliğin artırılması, manzara bütünlüğünü ortaya çıkaracak yaklaşımların geliştirilmesi gerçekleştirilmelidir.

Şekil 5.1. Uzman grubunun görsel peyzaj kalite değerlendirmesi

Kullanıcı grubunun parametreler üzerinden yaptığı değerlendirmelere göre görüntü kalitesi yüksek 11, görüntü kalitesi orta 14 görüntü bulunmaktadır. 2, 3, 4, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 20 ve 22 numaralı görüntülerin görsel kalitesi yüksek, 1, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 17, 18, 19, 21, 23, 24 ve 25 numaralı görüntülerin görsel kalitesi orta şeklinde değerlendirilmiştir. Görüntü kalitesi düşük görüntü bulunmamaktadır (Şekil 5.2).

Şekil 5.2. Kullanıcı grubunun görsel peyzaj kalite değerlendirmesi

Şekil 5.3'e göre; tüm katılımcıların parametreler üzerinden yaptığı değerlendirmeler incelendiğinde; görüntü kalitesi yüksek olan 8, görüntü kalitesi orta olan 17 görüntü bulunmaktadır. 2, 3, 4, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 20 ve 22 numaralı görüntülerin görsel kalitesi yüksek, 1, 5, 6, 7, 8, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 ve 25 numaralı görüntülerin görsel kalitesi orta şeklinde değerlendirilmiştir. Görsel kalitesi düşük görüntü bulunmamaktadır.

Şekil 5.3. Tüm katılımcıların görsel peyzaj kalite değerlendirmesi

Genel olarak değerlendirildiğinde, uzman, kullanıcı grubu ve her iki grubun toplu olarak incelendiği sonuçların farklılıklar gösterdiği saptanmıştır. Bu durum, hem görüntülere ilişkin parametrelerin tercih oranlarında hem de görüntülerin görsel peyzaj değerlerine ilişkin tercihlerde ortaya çıkmıştır. İlgili sonuçlar, peyzaj mimarlarından oluşan uzman grup ile farklı mesleklerden oluşan kullanıcı grubunun görsel peyzaj algılarının farklı olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte; tez çalışmasından elde edilen sonuçlar doğallık, manzara, uyum, heyecan, bakım, düzen ve okunabilirlik parametrelerinin görsel kaliteyi olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Tez çalışmasının sağladığı katkılar ve uygulamada oluşturacağı etkiler aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Karaköy özelinde, kişilerin görsel peyzaj algılarının çeşitli parametreler kapsamında irdelenmesi, tarihi çevrelerin korunması ve bu alanlarda yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik yapılacak çalışmaları olumlu yönde etkileyecektir.

- Karaköy özelinde yapılacak, kentsel planlama süreçlerinde tarihi turizm, konut alanı, rekreasyonel alan gibi fonksiyonların kullanım kararlarının alınmasında ilgili paydaşlar için yol gösterici olabilecektir.

- Karaköy özelinde, peyzaj planlama ve tasarım çalışmalarında, görsel açıdan zengin niteliklere ve çekiciliğe sahip alanların tespiti ile bu alanların kültürel miras açısından korunması ve geliştirilmesine katkı sağlayabilecektir.

- Kişilerin, farklı rekreasyonel etkinlikler için bu alanları tercih etmelerine katkıda bulunabilecektir.

- Karaköy'ün imaj ve estetik değerinin oluşum ve gelişimini destekleyecektir.

- Karaköy'ün görsel peyzaj kalite değerlendirmesi yüksek çıkan ilgi çekici mekanların belirlenmesiyle, alt ölçekteki tasarım kararlarında da etken olarak, güçlü bir rol oynayacaktır.

- Karaköy'ün görsel peyzaj kalite değerlendirmesi düşük çıkan alanların kentsel imajını arttıracak tasarım kararları verilmesinde avantaj sağlayacaktır.

- Karaköy'ün görsel peyzaj kalite değerlendirmesi sonucu oluşan verilerden yola çıkarak, kültürel, tarihi ve kentsel çevrelerin planlanmasında ve tasarımında, yerel ve ulusal karar alma mekanizmalarını yönlendirici bir çalışma olarak kullanılabilir.

Sonuç olarak Karaköy; tarihi dokusu ile görsel açıdan ilgi çekici nitelikler taşımaktadır. Bu tür alanlarda görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi, planlama ve tasarım süreçlerinde, yönetim kararlarında; ekonomik, kültürel, sosyal ve toplumsal anlamda pek çok katkılar sağlayacaktır. Bu anlamda bu tür çalışmaların sayısının artırılması oldukça önemli olacaktır.

KAYNAKLAR

- Acarlı, B. ve Kiper, T. (2018). Kent meydanlarının geçmiş ve günümüz görüntülerinin görsel peyzaj kalitesinin saptanması: İstanbul ili Taksim meydanı örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8 (17), 15-31.
- Acar, C. ve Güneroğlu, A. (2009). Trabzon kentindeki çizgisel bitki kompozisyonlarının tür çeşitliliği ile işlevsel ve görsel değerleri üzerine bir araştırma. *Ekoloji Dergisi*, 18(72), 65-73
- Acar, C., ve Kurdoğlu, B. C. (2005). Kaçkar dağları milli parkında görsel kalite değerlendirmesi. *Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu*, 219-226.
- Acar, C., Kurdoğlu, B. Ç., Kurdoğlu, O. ve Acar, H. (2006). Public preferences for visual quality and management in the kaçkar mountains national park (Turkey). *International Journal of Sustainable Development and World Ecology*, 13(6), 499-512.
- Acarlı, B. ve Kiper, T. (2018). Kent meydanlarının geçmiş ve günümüz görüntülerinin görsel peyzaj kalitesinin saptanması: İstanbul ili Taksim meydanı örneği. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 8(17), 15-31.
- Adıgüzel, E. (2019). *Bursa ili gölbaşı göleti'nde rekreasyonel ve turistik alanların görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilerek rekreasyonel ve turistik etkinliklerin belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Ak, M. M. (2010). *Akçakoca kıyı bandı örneğinde görsel kalitenin belirlenmesi ve değerlendirilmesi üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aklıbaşında, M. ve Bulut, Y. (2018). Kırsal turizm planlamasında farklı peyzaj tiplerinin görsel kalite yönünden değerlendirilmesi. *Akademik Ziraat Dergisi*, 7(1), 93-100.
- Altaban, Ö. (1991). *Yarışma şartnamesi belgelerinden kentsel tasarım boyutlarını araştırırken düşünülmeli gerekenler*. 10 Aralık 2021, Erişim adresi <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/298/9146.pdf>
- Aminzadeh, B. ve Ghorashi, S. (2007). Scenic landscape quality and recreational activities in natural forest parks Iran. *International Journal of Environmental Research*, 1(1), 5-13.
- Appleton, J. (1975). *The experience of landscape*. London: John Wiley & Sons.

- Arabacıoğlu, F. P. ve Aydemir, I. (2007). Tarihi çevrelerde yeniden değerlendirme kavramı. *YTÜ Arch, Fac.E-Journal*, 2 (4), 204-12.
- Arriaza, M., Canas-Ortega, J. F., Canas-Madueno, J. A. ve Ruiz-Aviles, P. (2004). Assessing the visual quality of rural landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 69(1), 115-125.
- Arthur, L. M. (1977). Predicting scenic beauty of forest environments: some empirical tests. *Forest Science*, 23(2), 151-160.
- Asur, F. ve Alphan, H. (2018). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve alan kullanım planlamasına olan etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*. 2(1), 117-125.
- Atıcı, M. (2019). *Karaköy’de turizm odaklı dönüşümün 19. Yüzyıl yapıları üzerinden incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Avrupa Peyzaj Sözleşmesi, <https://Rm.Coe.Int/16802faf1f> Erişim.31.03.2021
- Aydemir, Ş., Aydemir, S. E., Ökten, N., Öksüz, A. M., Sancar, C. ve Özyaba, M. (1999). Kentsel alanların planlanması ve tasarımı. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi Ders Notları*, (54), 424-467.
- Aydınlı, S. (1986). *Mekânsal değerlendirmede algısal yargılara dayalı bir model* (Doktora Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aytaş, İ. ve Uzun, S. (2015). Düzce kent merkezindeki yaya alanlarının görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 65(1), 11-29.
- Bakırcı, G. ve Kiper, T. (2019). Kentsel peyzajlarda görsel algıya dayalı olarak mekânsal tercihlerin belirlenmesi: Topkapı şehir parkı örneği. *Kent Akademisi*, 12(4), 765-778.
- Batur, A. (1975). Tarihi çevre korumasında siyasal ve ideolojik boyutlar. 10 Aralık 2021, Erişim adresi <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/4/478/7086.pdf>
- Bell, S. (1999). *Landscape: pattern, perception and process*. London: E&FN Spon Pres.
- Benliay, A., Soydan, O. ve Kayku, M. (2015). Aspendos-Sillyon-Perge bisiklet güzergahı örneğinde peyzaj görsel kalitesi ve peyzaj özelliklerinin değerlendirilmesi. *Artium*, 3(1). 48-64
- Benson, E. D., Hansen, J. L., Schwartz, A. L. ve Smersh, G. T. (1998). Pricing residential amenities: the value of a view. *Journal of Real Estate Finance and Economic*, 16 (1), 55-73.

- Bogenç, Ç., Bekçi, B. ve Üçok, M. (2018). Kent parklarında sosyalleşme mekânlarında ki görsel kalite değerlendirmesi; Rize sahil parkı örneği. *In Proceedings of European Conference On Science, Art & Culture (ECSAC-2018)*, Antalya (pp. 381-386).
- Bulut, Z. ve Yılmaz, H. (2007). Determination of landscape beauties through visual quality assessment method: a case study for Kemaliye (Erzincan/Turkey). *Environmental Monitoring and Assessment*, 141(1), 121-129.
- Carlson, A. A. (1977). On the possibility of quantifying scenic beauty. *Landscape Planning*, 4, 131-171.
- Clay, G. R. ve Daniel, T. C. (2000). Scenic landscape assessment: the effects of land management jurisdiction on public perception of scenic beauty. *Landscape and Urban Planning*, 49(1-2), 1-13.
- Cohen, N. (2001). *Urban planning conservation and preservation*. New York: McGraw – Hill Companies.
- Çakıcı, I. (2007). *Peyzaj planlama çalışmalarında görsel peyzaj değerlendirmesine yönelik bir yöntem araştırması* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çakıcı, I. ve Çelem, H. (2009). Kent parklarında görsel peyzaj algısının değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 15(1), 88-95.
- Çelik, M. (2013). *Kent parklarının görsel peyzaj algısının Denizli ili örneğinde irdelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Çınar, S. ve Çetindağ, K. (2009). Görsel algılamada ışık ve renk faktörü: Sultanahmet meydanı ve çevresi örneği, *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 59(2), 103-123
- Daniel, T. C. (1976). Measuring public aesthetic preference. In: thames, J. (Ed.). *Disturbed Land Reclamation and Use In The Southwest*. University of Arizona Press, Tucson.
- Daniel, T. C. ve Boster, R. S. (1976). Measuring landscape esthetics: the scenic beauty estimation method. *Research Paper RM*, Vol. 167 (Fort Collins, CO:) USDA Forest Service, Rocky Mountain Range and Experiment Station), 66 p., 167.
- Daniel, T. C. ve Vining, J. (1983). Methodological issues in the assessment of landscape quality. *Behaviour and The Natural Environment*, New York: Plenum Press, pp. 39-84.
- Daniel, T. C. (2001). Whiter scenic beauty? Visual landscape quality assessment in the 21st century. *Landscape Urban and Planning*, 54(1-4), 267-281.

- Dalgıçer, M. (2011). *Beyoğlu'nun soylulaştırılmasında münferit hareketler: galata bölgesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Demirhan, T. (2021). *Kıyı bölgesinde görsel peyzaj kalitesinin incelenmesi İstanbul - Kısırkaya örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Diñer, A. A. (2011). *Görsel peyzaj kalitesinin biçimsel estetik değerlendirilmesi yaklaşımı ile irdelenmesi üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Direk, G. (2018). *Türk standartları Enstitüsü'nün Türkiye'de kalite altyapısına katkılarına ilişkin bir değerlendirme* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Dirik, H. (2005). *Kırsal peyzaj (planlama ve uygulama ilkeleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayın No:4559-486.
- Doruk, B. (1973). *Mimari tasarıma giriş programı* (Doçentlik Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dunnett, N. Ve Hitchmough, J. (2004). *The dynamic landscape: design, ecology and management of naturalistic urban planting*. New York: Spon Pres.
- Düzgüneş, E. ve Demirel, Ö. (2015). Milli parklarda doğal ve kültürel kaynak değerlerinin görsel peyzaj kalite yönünden değerlendirilmesi, *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 5(12), 13-23.
- Egemen, A. (1993). *İstanbul'un çeşme ve sebilleri*. İstanbul: Arıtan Yayınları.
- Ergen, Y. B. (1986). *Tarihi çevrede yapılaşma biçimlerini belirleyen uygulanabilir bir yöntem önerisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eroğlu, E. (2012). *Dağlık alan yol koridorlarında peyzaj karakterini belirleyen doğal bitki kompozisyonlarının tanımlanması, Ataköy-Sultanmurat-Uzungöl yol güzergahı örneği* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Eroğlu, E. ve Başaran, N. (2017). İç mekan dikey bahçe bitki kompozisyonlarının görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi, *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormanlık Dergisi*, 13(2), 32-49.

- Ertem, B. ve Altunel. M. C. (2011). İstanbul imarındaki tarihi eser kaybının tarih ve turizm açısından incelenmesi: Karaköy-Kabataş bölgesi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmalar Dergisi*, 2(4), S.61-79.
- Farina, A. (2000). *Landscape ecology in action*. Lunigiana Museum of Natural History, Aulla Italy, Venice University, Venice, Italy, Urbino University, Urbino, Italy Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Netherlands.
- Fudge, R. S. (2001). Imagination and the science-based aesthetic appreciation of unscenic nature. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 59(3): 275-285.
- Gobster, P. H. (1999). An ecological aesthetic for forest landscape management. *Landscape Journal*, 18: 54-64.
- Google Akademik (2021). Erişim Tarihi: 28.11.2021. <https://scholar.google.com.tr/>.
- Gökçe, C. ve Açıksöz, S. (2015). Kültürel Peyzaj Bileşenleri Ve Turizm İlişkisinde Görsel Peyzaj Analizi: Nallıhan-Beydili Köyü Örneği. I. In *I. Eurasia International Tourism Congress: Current Issues, Trends, and Indicators*, Konya, (pp. 409-419).
- Gültürk, P. (2013). *Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Gültürk, P. ve Şişman, E. E. (2015). Tekirdağ kent merkezi kıyı şeridinin görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi ve mekân tercihinin etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 81-89.
- Güvenç, M. (2006). Gentrification kavramı nasıl Türkçeleştirilmeli (how should we translate gentrification?). *Mimar.ist*, 21, 39-45.
- Hacıoğlu, A., Eroğlu, E. ve Kahveci, H. (2019). Farklı arazi örtüsüne bağlı peyzaj bileşenlerinin görsel değerlendirilmesi: Yuvacık baraj havzası örneği. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 15(2), 59-77.
- Hartmann, P. ve Apaolaza-Ibanez, V. (2009). Beyond savanna: an evolutionary and environmental psychology approach to behavioral effects of nature scenery in green advertising. *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 119-128.

- Herbst, H., Förster, M. ve Kleinschmit, B. (2009). Contribution of landscape metrics assessment of scenic quality – the example of the landscape structure plan Havelland/Germany. *Landscape Online* 10, 1-17
- Huang, J. (2014). *Landscape visual quality assessment in washtenaw county*. MI. School of Natural Resources and Environment University of Michigan, 18-1.
- ICOMOS. (1964). *International congress of architects and technicians of historic monuments*, Erişim adresi: https://www.icomos.org/charters/venice_e.pdf
- ICOMOS. (1975). *The declaration of Amsterdam - 1975*, Erişim adresi: http://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0458431001536681780.pdf
- Irmak, M. A. ve Yılmaz, H. (2010). Farklı peyzaj karakter alanlarına göre doğal ve kültürel kaynak değerlerinin görsel analizi: Erzurum örneği. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 45-55
- Jahany, A., Makhdoom, M., Feghhi, J. ve Etemat, V. (2012). Determine the quality of the landscape and the outlook in order to ecotourism (case study: Patom Forest Kheiroud). *Environmental Studies*, 2(3); 13-20.
- Jorgensen, A., Hitchmough, J. ve Calvert, T. (2002). Woodland spaces and edges: their impact on perception of safety and preference. *Landscape and Urban Planning*, 60(3), 135-150.
- Kalın, A. (2004). *Çevre tercih ve değerlendirmesinde görsel kalitenin belirlenmesi* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kalıpsız, A. (1981). İstatistik yöntemler. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları* No:2837, s:558, İstanbul.
- Kane, P. S. (1981). Assessing landscape attractiveness: a comparative test of two new methods. *Applied Geography*, 1(2), 77-96.
- Kaplan, R. ve Kaplan, S. (1989). *The experince of nature: a psychological perspective*. New York: Cambridge University Press.
- Kaplan, R., Kaplan. S. ve Ryan, L. R. (1998). *With people in mind: design and management of everyday nature*. Washington DC: Island Press.
- Kaplan, S. ve Kaplan. R. (1982). *Cognition and environment: functioning in an uncertain world*. New York: Praeger.

- Kaptanoğlu, Ç. A. Y. (2006). *Peyzaj değerlendirmesinde görsel canlandırma tekniklerinin kullanıcı tercihine etkileri* (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Karaşah, B. (2014). *Botanik bahçelerinde görsel peyzaj tercihlerinin değerlendirilmesi: Nezahat Gökyiğit botanik bahçesi (İstanbul) ve kraliyet botanik bahçesi (Edinburgh) örnekleri* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Kaya, S., Başar, H., Can, T. ve Müderrisoğlu, H. (2016). Düzce üniversitesi Konuralp yerleşkesinde görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 12(2), 123-142.
- Kıroğlu, E. (2007). *Erzurum kenti ve yakın çevresindeki bazı rekreasyon alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kiper, T. ve Boz, A. Ö. (2015, Ekim 15-17). *Ganos dağı kıyı şeridi örneğinde kırsal peyzajların görsel peyzaj kalitesinin belirlenmesi*. 1. Ulusal Ankara Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Kongresi, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: http://ankaraunipeyzajmimarligi1kongre.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/169/2017/06/I.ULUSAL_ANKARA_UNI_PEYZAJ_MIM_KONGRESI_BILDIRI_KITABI-Birlestirilmis.pdf
- Kiper, T. ve Cengiz, T. (2016). İstanbul ili Beşiktaş ilçesi kıyı bandı örneğinde görsel peyzajların tanımlanması. *1st International Scientific Researches Congress – Humanity and Social Sciences* (Ibad-2016), May 19 - 22, 2016 Madrid, Spain, 1330-1342.
- Kiper, T., Korkut, A., ve Topal, T. Ü. (2017). Implementation of visual landscape analysis regarding ecotourism planning in Turkey. *Oxidation Communications*, 40(2), 1007-1020.
- Kiper, T., Korkut, A., ve Topal, T. Ü. (2017). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: Kıyıköy örneği. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, 20(3), 258-269.
- Korkut, A., Topal, T. Ü. ve Kiper, T. (2016). Kıyıköy örneğinde ekoturizm planlamasına yönelik görsel peyzaj analizinin uygulanması. *NKUBAP.00.18.AR.14.10 Numaralı Namık Kemal Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi*.
- Kuban, D. (1965). İstanbul'da tarihi çevrenin önemli bir kısmı ortadan kalkıyor. *Mimarlık*, 24, 20-21.
- Kuban, D. (2006). Soylulaştırma (Gentrification). *Mimarlık Dergisi*, 21, 57-61

- Kubat, A.S., Çıracı, H. ve Aydın, S. (1990). The design criteria of public spaces in the historical environment: Beyazıt Square as a case study. *International Journal for Housing Science and its Applications*, 14(3), 197-209.
- Kurt, G. (2020). *Büyük menderes havzası görsel peyzaj kalitesinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Lang, J. (1987). Creating architectural theory. *The role of the behavioral sciences in environmental design*.
- Limon, J. G. ve Fernandez, J. V. L. (1999). Changes in use and landscape preferences on the agricultural-livestock landscapes of the central Iberian Peninsula (Madrid, Spain). *Landscape and Urban Planning*, 44(4), 165-175.
- Litton, R. B. (1968). *Forest landscape description and inventories: a basis for land planning and design* (No. 49). Forest Service, US Department of Agriculture, Pacific Forest and Range Experiment Station
- Lothian, A. (1999). Landscape and the philosophy of aesthetics: is landscape quality inherent in the landscape or in the eye of the beholder?. *Landscape and Urban Planning*, 44(4), 177-198.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Lyons, E. (1983). Demographic correlates of landscape preference. *Environment and Behavior*, 15(4), 487-511.
- Makhdoum, M. (2006). *Arazi etüt merkezi* (6. Baskı) içinde (138-220). Tahran: Tahran Üniversitesi Yayınları.
- Matthews, P. (2002). Scientific knowledge and the aesthetic appreciation of nature. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 60(1), 37-48.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. San Francisco: John Wiley-Sons
- Michael, B., Vicky, S. ve Michael, S. (2002). Residential real estate prices: a room with a view. *Journal of Real Estate Research*, 23(1-2), 129-138.
- Murphy, D. M. (2005). *Landscape architecture theory: an evolving body of thought*. Waveland Press.

- Nasar, J. L. (1992). Visual preferences in urban street scenes: a cross-cultural comparison between Japan and the United States. *Environmental Aesthetics: Theory, Research, and Application*, Cambridge University Press.
- Odum, E. P. ve Barrett, G. W. (2008). *Ekoloji'nin temel ilkeleri* (K. Işık, Çev.). Ankara: Palme Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).
- Ogunseitan, O. A. (2005). Topophilia and the quality of life. *Environmental Health Perspectives*, 113(2), 143-148.
- Ogrin, D. (1998, September 25-29). *European rural areas between globalization and identity*. Council of Europe, Conference on Perspectives of Evolution of rural Areas in Europe, Ljubljana
- Orians, G. H. (1980). Habitat selection: General theory and applications to human behavior. In J. S. Lockard (Ed.), *The evolution of human social behavior* (pp. 49-63). Amsterdam: Elsevier.
- Özer, B. (1993). *Yorumlar: kültür sanat mimarlık* (2. Baskı). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Özgeriş, M. ve Karahan, F. (2015). Rekreatif tesislerde görsel kalite değerlendirmesi üzerine bir araştırma: Tortum ve Uzundere (Erzurum) örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 16(1), 40-49.
- Özgüç, İ. M. (1999). TEM Hadımköy-Kınalı arası peyzaj planlaması üzerinde görsel araştırmalar. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 49(2), 115-132.
- Özhancı, E. (2014). *Kırsal alanlarda ekolojik temelli görsel peyzaj karakter analizi; Bayburt örneği* (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Özhancı, E., Irmak, M. A. ve Yılmaz, H. (2012). Ekolojik koridorlar kapsamında Erzurum-Uzundere güzergahı vadi peyzajı tiplerinin ortaya konması. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı, 45-54.
- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2011). Rekreatif alanlarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi; Erzurum örneği. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 67-76.
- Özhancı, E. Ve Yılmaz, H. (2013). Değişik peyzaj karakterleri barındıran dağların, foto safari amaçlı görsel peyzaj analizi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 44(1), 83-89

- Özhancı, E. ve Yılmaz, H. (2017). Görsel peyzaj kalite değerlendirmelerinde kalite göstergelerinin mekansal yansımaları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(43), 157-173.
- Özhancı, E., Yılmaz, H. ve Tekin, H. (2013). Ödüllü peyzaj fotoğraflarına analitik bir yaklaşım. *Humanitas Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 151-168.
- Özus, E. ve Dökmeci, V. (2006). Dönüşüm yaşanan tarihi alanlarda konut fiyatlarında etkili faktörlerin analizi. *İTÜ Dergisi*, 5 (2), 177-186.
- Öztürk, T. (2019). *21. yüzyıl kafe iç mekân tasarımlarında görülen aynılaştırmanın incelenmesi: Karaköy örneği* (Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özvan, H. (2020). *Van gölü doğu kıyı alanlarının görsel peyzaj kalitesi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Van.
- Papageorgiou, A. (1971). *Continuity and change* (1st ed.). London: Praeger Publishers.
- Parsons, R. (1991). The potential influences of environmental perception on human health. *Journal of Environmental Psychology*, 11(1), 1-23.
- Polat, A. T. (2012). Kent parklarında görsel kalite ve doğallık derecesi arasındaki ilişkilerin belirlenmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 2(3), 85-92.
- Polat, A. T., Kurtaslan, B, Ö. ve Peker, E. (2012). Gençlik parkında kullanılan açık alan heykellerine yönelik park kullanıcılarının görsel algıları. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*. 13(2), 170-180.
- Palmer, J. F. ve Hoffman, R. E. (2001). Manzaralı peyzaj değerlendirmelerinde derecelendirme güvenilirliği ve temsil geçerliliği. *Peyzaj ve Şehir Planlaması*, 54 (1-4), 149-161.
- Rapoport, A. (1977). *Human aspects of urban form: towards a man-environment approach to urban form and design* (1st ed.). New York: Pergamon Press.
- Real, E., Arce, C. ve Sabucedo, J. M. (2000). Classification of landscapes using quantitative and categorical data, and prediction of their scenic beauty in north-western Spain. *Journal of Environmental Psychology*, 20(4):355-373.
- Rogge, E., Nevens, F. ve Gulinck, H. (2007). Perception of rural landscapes in flanders: looking beyond aesthetics. *Landscape and Urban Planning*, 82 (4): 159-174.

- Roth, M. (2006). Validating the use of internet survey techniques in visual landscape assessment-An empirical study from Germany. *Landscape and Urban Planning*, 78(3), 179-192.
- Sanoff, H. (1991). *Visual research methods in design* (1st ed.). New York: Van Nostrand Reinhold
- Sarı, D. ve Karaşah, B. (2015). Hatila Vadisi Milli Parkı'nda (Artvin) yer alan farklı vejetasyon tiplerinin görsel değerlendirilmesi üzerine bir çalışma. *Turkish Journal of Forestry*, 16(1), 65-74.
- Sezen, İ., Akpınar, Külekçi, E. ve Keleş, B. (2019). Kent içi yol ağaçlarının sonbahar renk etkilerinin görsel kalite analizi: Erzurum kenti örneği. *Kent Akademisi*, 12(4), 739-751.
- Schroeder, H. ve Daniel, T.C. (1981). Progress in predicting the perceived scenic beauty of forest landscapes. *Forest Science*, 27(1), 71-80.
- Schroeder, H. W. (1982). Preferred features of urban parks and forests. *Journal of Arboriculture*, 8 (12), 317- 322
- Sipahi, M. P. (2007). *Tarihi yarımada'da Sultanahmet - Cankurtaran bölgesi'nde konaklama yapılarına görsel kalite ve sınıflandırma sistemleri açısından yaklaşım* (Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Smardon, R. (1979). *Prototype, visual impact assessment manual* (1st ed.). California: Pacific Southwest Forest and Range Experiment Station.
- Strumse, E. (1996). Demographic differences in the visual preferences for agrarian landscapes in western Norway. *Journal of Environmental Psychology*, 16(1), 17-31
- Surat, H. (2017). Kent parklarının görsel peyzaj algısının peyzaj mimarlığı öğrencileri tarafından değerlendirilmesi. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 70-80.
- Şahin, A. ve Güner, S. (2006). Kültürel miras koruması ve sivil toplum örgütleri arasındaki ilişki. *Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, (2), 16-18 Kasım 2006, Dokuz Eylül Üniversitesi, 548-555.
- Tarım, B. (2014). *Görsel peyzaj değerlendirmesinde nesnel ve algısal yaklaşımların karşılaştırmalı analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Tips, W. E. J. ve Savasdidara, T. (1986). The influence of the environmental background of subjects on their landscape preference evaluation. *Landscape and urban Planning*, 13, 125-133.
- Tuan, Y. F. (1974). *Topophilia: A study of environmental perception, attitudes, and values* (1st ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Turgut, G. (2020). *Rekreasyon alanlarında görsel peyzaj kalite değerlendirmesi: Denizli örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Tüfekçioğlu, H. K. (2008). *Tarihsel çevrede görsel peyzaj kalite değerlendirmesi İstanbul Yedikule örneği* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2021). Erişim tarihi: 10.12.2021. https://www.tuik.gov.tr/indir/duyuru/favori_raporlar.xlsx
- Tveit, M. S., Ode, A. ve Fry, G. L. (2006). Key concepts in a framework for analyzing visual landscape character. *Landscape Research*, 31 (3), 229-255.
- Tveit, M. S. (2009). Indicators of visual scale as predictors of landscape preference; a comparison between groups. *Journal of Environmental Management*, 90 (9): 2882–2888.
- Uzun, O., İlke, F., Çetinkaya, G., Erduran, F. ve Açıksöz, S. (2012). *Peyzaj planlama: Konya ili, Bozkır-Seydişehir-Ahırlı-Yalıhüyük ilçeleri ve Suğla gölü mevki peyzaj yönetimi*. 21 Aralık 2021, Erişim adresi [https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Peyzaj% 20E-Kitap/Peyzaj_Planlama_Kitab%C4%B1.pdf](https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Belgeler/Peyzaj%20E-Kitap/Peyzaj_Planlama_Kitab%C4%B1.pdf)
- Ünsal, B. (1969). İstanbul'un imarı ve eski eser kaybı. *Türk Sanat Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, 2, 6-61.
- Val, G.F., Atauri, A.J. ve Lucio, J. (2006). Relationship between landscape visual attributes and spatial pattern indices: a test study in Mediterranean climate landscapes. *Landscape and Urban Planning*, 77(4), 393-407
- Van den Berg, A. E., Vlek, C. A. J. ve Coeterier, J. F. (1998). Group differences in the aesthetic evaluation of nature development plans: a multilevel approach. *Journal of Environmental Psychology*, 18(2), 141–157.
- Velioğlu, A. (1992). *Tarihi çevre içinde mimari tasarım ve süreci üzerine bir araştırma* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

- Wherrett, J. R. (1996). *Visualization techniques for landscape evaluation. Literature review.* 25 Aralık 2021, Erişim adresi <https://macaulay.webarchive.hutton.ac.uk/visualisationlitrev/chapters.html>
- Wu, Y., Bishop, I., Hossain, H. ve Sposito, V. (2006). Using GIS in landscape visual quality assessment. *Applied GIS*, 2 (3), 18.1–18.20. DOI: 10.2104/ag060018.
- Yakan, O. E. (2018). *Güzelcehisar (Bartın ili) kıyı yerleşiminde görsel peyzaj değerlendirmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Yamashita, S. (2002). Perception and evaluation of water in landscape : use of Photo-Projective method to compare child and adult residents' perceptions of a Japanese river environment. *Landscape and Urban Planning*, 62(1), 3-17.
- Yazıcı, G. (2019). *Kent parklarının görsel peyzaj kalitesi yönünden değerlendirilmesi; Topkapı şehir parkı örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Yılmaz, G. M. (1992). Tarihi Çevre ve Koruma Kavramı, *Tasarım*, S.39, İstanbul.
- Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (2021). Erişim Tarihi: 28.11.2021. <https://www.tez.gov.tr/>.
- Zube, E. H. (1974). Peyzaj kaynaklarının tanımlanması ve değerlendirilmesi konusunda disiplinler arası ve modlar arası anlaşma. *Çevre ve Davranış*, 6(1), 69-89
- Zube, E. H., Pitt, D. G. ve Evans, G. W. (1983). A lifespan developmental study of landscape assessment. *Journal of Environmental Psychology*, 3(2), 115-128.

EKLER

EK-1

LÜTFEN BU DÖKÜMANI DİKKATLİCE OKUMAK İÇİN ZAMAN AYIRINIZ

Sizi Muhammet Mustafa ATEŞ tarafından yürütülen “Tarihi Çevrelerde Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi: İstanbul/Karaköy Örneği” başlıklı **araştırmaya** davet ediyoruz. Bu araştırmaya katılıp katılmama kararını vermeden önce, araştırmanın neden ve nasıl yapılacağını bilmeniz gerekmektedir. Bu nedenle bu formun okunup anlaşılması büyük önem taşımaktadır. Eğer anlayamadığınız ve sizin için açık olmayan şeyler varsa, ya da daha fazla bilgi isterseniz bize sorunuz.

Bu çalışmaya katılmak tamamen **gönüllülük** esasına dayanmaktadır. Çalışmaya **katılmama** veya katıldıktan sonra herhangi bir anda çalışmadan **çıkma** hakkında sahibsiniz. **Çalışmayı yanıtlamanız, araştırmaya katılım için onam verdiğiniziz** biçiminde yorumlanacaktır. Size verilen **formlardaki** soruları yanıtlarken kimsenin baskısı veya telkini altında olmayın. Bu formlardan elde edilecek bilgiler tamamen araştırma amacı ile kullanılacaktır.

1. BÖLÜM

Kullanıcı Profilini Tanımlamaya Yönelik Sorular

Cinsiyet	Kadın ()	Erkek ()			
Yaş Aralığı	18-25 Yaş ()	26-35 Yaş ()	36-45 Yaş ()	46-55 Yaş ()	55 Yaş Üzeri ()
Eğitim Durumu	İlkokul-Ortaokul ()	Lise ()	Lisans ()	Lisansüstü ()	Diğer.....
Gelir Düzeyi	0-2500 TL ()	2501-5000 TL ()	5001-7500 TL ()	7501-10000 TL ()	10000 TL ve üstü ()

2. BÖLÜM

Kullanıcıların Karaköy'e İlişkin Görüşlerini Alan Sorular

(Alanda 25 adet fotoğraf çekilecek olup bu fotoğraflar üzerinden görüşler alınacaktır.)

Parametre	5 4 3 2 1	Parametre
Doğal	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Yapay
Heyecan verici	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Sıkıcı
Uyumlu	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Uyumsuz
Bakımlı	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Bakımsız
Düzenli	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Düzensiz
Açık (Okunabilir)	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Karmaşık
Hareketli/Dinamik	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Durağan
Yoğun	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Seyrek
Manzara Güzel	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	Manzara Güzel Değil

EK-2

Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 14.07.2021-54031

T.C.
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu
KARARLAR

Toplantı Tarihi-Saati:2021-07-07 - 13.00

Toplantı Sayısı:T2021-676

Toplantı Yeri:Telekonferans

KARAR - 1 :

Üniversitemiz Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı 1208119112 numaralı öğrencisi Muhammet Mustafa ATEŞ'in Prof. Dr. Tuğba KİPER danışmanlığında yürüttüğü "**Tarihi Çevrelerde Görsel Peyzaj Kalite Değerlendirmesi İstanbul/Karaköy Örneği**" başlıklı çalışması hakkında görüşüldü.İlgili mevzuatlara uygunluğu incelenerek mevcudun oybirliği ile uygun bulunarak onaylanmasına karar verilmiştir.

Prof. Dr. BÜLENT EKER
Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. MUSTAFA METİN
DONMA
Tıp Fakültesi

Prof. Dr. HAFIZ ALİSOY
Çorlu Mühendislik Fakültesi

Prof. Dr. MURAT DEVECİ
Ziraat Fakültesi
(İzinli)

Prof. Dr. NURİ ALTUĞ
Veteriner Fakültesi

Prof. Dr. RASİM YILMAZ
İktisadi ve İdari Bilimler
Fakültesi

Prof. Dr. SERBÜLENT
YILDIRIM
Fen Edebiyat Fakültesi

Mevcut Elektronik İmzalar

Serbülent Yıldırım - Kurul Üyesi
Rasim Yılmaz - Kurul Üyesi
Nuri Altuğ - Kurul Üyesi
Hafız Alisoy - Kurul Üyesi
Mustafa Metin Donma - Kurul Üyesi
Bülent Eker - Kurul Başkanı

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununa göre Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.
Evrak sorgulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5767&eD=BSL5HKNM1S&eS=54031> adresinden yapılır.

